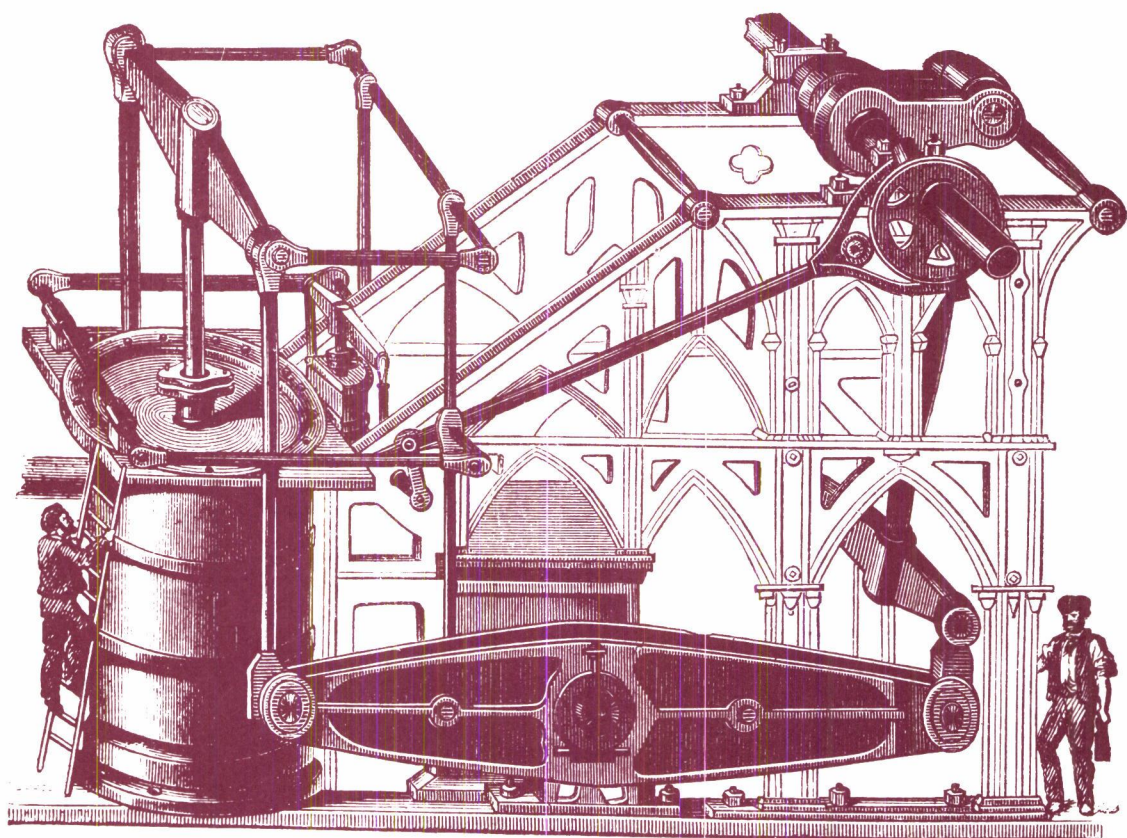

81 ARBETS- 6 PENSION

ARBETSPENSION

UTGIVEN AV PENSIONSSKYDDSCENTRALEN ISSN 0564-5808

Huvudredaktör:

Yrjö Larmola

Redaktionssekreterare:

Kirsti Suomivuori

Redaktionsråd:

Yrjö Larmola, ordförande

Antero Ahonen

Pentti Koivistoinen

Esko Prokkola

Jussi Vanamo

Redaktionens adress:

Semaförbron 7

00520 Helsingfors 52

Telefon 90-1511

17:ne årgången

Arbetspension utkommer
sex gånger om året.

En årgång kostar 10 mark.

Helsingfors 1981

Kirjapaino Aa osakeyhtiö

SKRIBENTERNA I DETTA NUMMER

*Informationssekreterare Pirkko Etelävuori,
Pensionsskyddscentralen*

*Forskare Raija Gould,
Pensionsskyddscentralen*

*Forskare Raili Hyrkkänen,
Pensionsskyddscentralen*

*Specialforskare Jouko Janhunen,
Pensionsskyddscentralen*

*Forskare Pirkko Jääskeläinen,
Pensionsskyddscentralen*

*Jurist Petri Jääskinen,
Pensionsskyddscentralen*

*Överinspektör Matti Kari,
Social- och hälsovårdsministeriet*

*Bitr. avdelningschef Tapio Karsikas,
Pensionsskyddscentralen*

*Avdelningschef Pentti Koivistoinen,
Pensionsskyddscentralen*

*Social- och hälsovårdsminister
Sinikka Luja-Penttilä*

*Forskare Bo Lundqvist,
Pensionsskyddscentralen*

*Informationssekreterare Jaakko Mäkinen,
Pensionsskyddscentralen*

*Verkställande direktör Lars Palmén,
Ömsesidiga pensionsförsäkringsbolaget Kalervo*

*Forskare Mikko Pellinen,
Pensionsskyddscentralen*

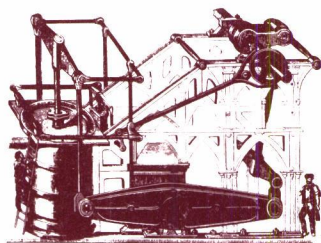
*Byråchef Markku Sirviö,
Pensionsskyddscentralen*

*Byråchef Helena Tapio,
Pensionsskyddscentralen*

*Forskare Eila Tuominen,
Pensionsskyddscentralen*

6
1981

Den sociala tryggheten gångbar valuta

Social- och hälsovårdsministeriets och socialförsäkringsanstaltens kontakter med utlandet har under de senaste åren varit livliga; man har förhandlat om konventioner om social trygghet. Den gamla nordiska konventionen har förnyats, konventioner har slutits med Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland, och med Österrike och Spanien förhandlar man som bäst. Arbetsmarknaden blir hela tiden mera internationell och det betyder att nya konventioner är att vänta. Sverige, ett land med många medborgare i internationella uppgifter och en av Europas mest betydande importörer av främmande arbetskraft, har slutit långt flera konventioner än vi. Även om det inte är meningen att ställa upp Sverige som förebild är det skäl att konstatera, att utvecklingen med all säkerhet kommer att förutsätta ett aktivt socialpolitiskt samarbete även hos oss.

Trygghetskonventioner kan inte uppgöras som lösryckta konstateranden om att konventionsländernas medborgare ömsesidigt skall få en likvärdig behandling inom området för social trygghet. I själva verket är det frågan om ett mycket omfattande problemkomplex. Redan det faktum, att stadgandena är inkommensurabla gör det svårt att förverkliga reciprocitetsprincipen. Därför tillsatte statsrådet också i augusti en kommitté med uppdrag att utreda den utomlands arbetande finländarens rättsskydd överhuvudtaget — rätts-, anställnings- och socialskyddet, arbetarskyddet, beskattningen och arbetsvillkoren. Pensionsskyddscentralen har återigen tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att utreda hur utomlands förtjänade löner kan beaktas i det finska pensionsskyddet. De i Finland arbetande utlänningarnas ställning utgör ett problem för sig.

I början av detta årtionde arbetade ungefär 6000 finländare utomlands; kring mitten av årtiondet räknar man med att siffran skall ha stigit till 15 000. Om alla finländare som vistas utomlands tas med i räkningen blir siffran betydligt större. Enbart i Förbundsrepubliken Tyskland finns det över 10 000 finska medborgare eller personer med finskt ursprung. I Finland arbetade i slutet av juni sammanlagt 5095 utlänningar.

Konventionerna om social trygghet utgör ett tecken på att nationalitetsbegreppet håller på att uppluckras. Suveräna staters lagstiftning har i tidernas begynnelse i första hand varit avsedd som ett skydd för landets egna medborgare. Den som kommer till ett land har förutsatts beakta den restriktiva och prohibitiva lagstiftningens krav. Även om en lagstiftning som ger främlingar vissa rättigheter ännu inte lägger grunden till något världsmedborgarskap, hjälper den oss över många skrankor.

Yrjö Larmola

God Jul och Gott Nytt År
tillönskas av
Pensionskyddscentralen

Bär vår sociala trygghet skulden till den allt långsammare ekonomiska tillväxten?

I samband med den stora ekonomiska krisen för ett halvt århundrade sedan uppstod en ny ekonomisk politik, den keynesianska, som baserade sig på efterfrågan. Konjunkturväxlingar utjämnades genom en ökning av den offentliga konsumtionen vid lågkonjunktur och en minskning av denna konsumtion vid stigande konjunkturer. Syftet med ökningen av den offentliga konsumtionen var i allmänhet att öka hushållens köpkraft. Detta fick en kumulativ effekt så att investeringarna kom igång och sysselsättningsläget förbättrades. Socialpolitiken ansågs utgöra en viktig del av den konjunkturutjämnande ekonomiska politiken. I de flesta länder sköttes den ekonomiska politiken med större eller mindre framgång enligt dessa principer fram till slutet av 1970-talet.

Många av deltagarna i den 24:de nordiska kongressen för nationalekonomer, som i augusti detta år hölls i Helsingfors, ansåg att den keynesianska ekonomiska politiken inte kan lösa dagens ekonomiska problem. Vi befinner oss nu i en situation, där fenomen som tidigare var typiska för lågkonjunkturer, såsom arbetslöshet och underskott för den offentliga ekonomin, råder också vid stigande konjunkturer. En ekonomisk politik, som stimulerar efterfrågan, leder i dagens läge lätt till överhöga offentliga skulder utan att sysselsättningsläget undergår någon nämnvärd förbättring. Det förefaller som om efterfrågan och konsumtionen redan stod på en så hög nivå, att en ökning av dem inte

mera är möjlig med de traditionella metoderna eller att en sådan ökning åtminstone inte mera reflekterar sig i en ökande investeringsverksamhet och en förbättrad sysselsättning. De eftersträvade ackumulerings-effekterna uteblir.

Många har börjat anse att en långsam ekonomisk tillväxt blir ett oundvikligt inslag i framtidsbilden. Bland de anpassningsproblem denna utveckling för med sig anses arbetslösheten vara det mest brännande. Vad kan vi då göra för att förbättra sysselsättningen? Att vi inte har någon funktionsduglig ny nationalekonomisk teori att tillgripa beror i första hand på att vi inte känner till orsakerna till de nuvarande problemen och den förmodade framtida utvecklingen med en avtagande tillväxthastighet. De som anser att den offentliga ekonomin har svällt ut för mycket och att det är detta som står bakom våra problem har i en del länder med kraft hävdad att den offentliga ekonomins tillväxt bör begränsas och den sociala tryggheten beskäras. Också i Finland har sådana krav framställts, och den privata sektorns arbetspensionering har i det sammanhanget inte saknat belackare.

I en liten nationalekonomi, som är beroende av sin utrikeshandel, är konkurrensförmågan av avgörande betydelse för utvecklingen. Om arbetskraftskostnaderna överstiger motsvarande kostnader i konkurrent-

länderna, försämras konkurrensförmågan. Finland hör till de länder bland de västliga marknadsekonmiländerna som har de lägsta arbetskraftskostnaderna per arbetstidsenhet. Genom en ändring av produktionsstrukturen och en förbättring av produktiviteten går det även att sänka kostnaderna per producerad enhet. För att kunna stöda investeringarna och förbättra företagens verksamhetsförutsättningar och härigenom också sysselsättningen måste man dock ha ett aktivt grepp när det gäller kapital- och arbetskraftsanpassningen. En passiv begränsning av arbetskraftskostnaderna utan djupare insikt om effekterna därav och om vem som kommer att dra den slutliga nyttan av åtgärderna skapar inga garantier för att de önskade resultaten uppnås. Då t.ex. de socialpolitiska besluten fattats på tiotals års sikt, är det bakvänt att kräva att deras förverkligande skall riskeras i hopp om slumpartade fördelar på kort sikt. Det var därför glädjande att notera, att inte ens de rikssvenska deltagarna i den nordiska kongressen för nationalekonomer såg den sociala tryggheten som syndabock i sammanhanget eller dess eliminering som en utväg för lösande av de ekonomiska problemen.

Bo Lundqvist

Social- och hälsovårdsminister SINIKKA LUJA-PENTTILÄ

Resurserna bör inriktas på en pensionsåldersreform

Social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä gjorde följande inlägg vid arbetspensionsdagen 29. 10.

En revidering av reglerna för ålderspensionens begynnande är den sista verkligt stora frågan inom vår pensionspolitik. Debatten om pensionsåldern började för ett tiotal år sedan efter det att pensionerna stigit till en nivå som gjorde pensionering till ett ekonomiskt fördelaktigt alternativ. Sedan Pensionsskyddscentralen gjort en stor pensionsåldersundersökning, fick en pensionsålderskommitté i uppdrag att fatta ett principavgörande i saken. Efter tre års jämningsarbete fattade pensionsålderskommittén, som fungerat på en synnerligen bred basis med alla berörda parter representerade, i våras ett avgörande, som med bortseende från arbetsgivarorganisationernas företrädares ståndpunkt var enhälligt.

På basen av de utlåtanden som avges under höstens lopp kommer social- och hälsovårdsministeriet att ge kommittén ett slutligt uppdrag innefattande uppgiften att göra det erforderliga lagberedningsarbetet. Redan det arbete som utförts hittills och de resultat som nåtts idag har gjort det klart för oss, att vi vid lösandet av pensionsåldersfrågan står inför ett mycket viktigt val.

På många håll har man krävt att pensionsåldern sänks för vissa yrkesgrupper. I fråga om gruvarbetarna och dykarna, som utför sitt arbete under ytterst påfrestande förhållanden, är en sådan lösning ofrånkomlig. I deras fall har en reform i mitt tycke redan dröjt oskäligt länge.

En mera allmän, schablonmässig sänkning av pensionsåldern, som skulle beröra ett flertal yrkesgrupper, är dock otänkbar redan av ekonomiska skäl. Pensionsålderskommittén har *enhälligt* deklarerat, att ett system med på basen av yrket sänkta pensionsåldrar skulle vara alltför osmidigt och dessutom endast skulle leda till nya orättvisor.

Enligt kommitténs mening kan påfrestande-arna i olika yrken och olika individers förhållanden beaktas tillräckligt mångsidigt endast inom ramen för ett pensioneringssystem som tillåter en helt *individuell* lösning. Dessutom gäller det att skapa möjligheter till en *successiv*

pensionering och till en pensionering *enligt eget val*.

Denna målsättning vill kommittén förverkliga genom tre nya anordningar: en individuell *yrkesbetingad förtidspension*, som gör det möjligt att beakta påfrestande-arna i arbetet och arbetstagarens personliga förhållanden vid pensionsavgörandet, en *deltidspension*, som gör en successiv pensionering möjlig, och en *rörlig pensionsålder*, som gör en pensionering vid valfri ålder möjlig så, att olika åldersval genom justeringar av pensionsbeloppet skulle leda till samma ekonomiska slutresultat.

Den förestående valsituationen inom vår socialpolitik är speciellt svår för att ett stort antal medlemmar i många arbetstagarorganisationer på goda grunder väntar sig att pensionsåldern skall bli schablonmässigt sänkt för deras vidkommande. Motiveringarna för en sänkning har varit mångfaldiga: arbetstagarna i ett närstående eller rent av likadant arbete har en lägre pensionsålder, arbetet är fysiskt eller psykiskt påfrestande eller enformigt, kräver stor precision, är farligt, är ansvarsfullt, kräver rörlighet, förutsätter omskolning, arbetsplatsen flyttar eller hela yrket dör ut.

Motiveringarnas mångfald visar, att schablonmässiga pensionsålderssänkningar på basen av yrket faller på sin egen orimlighet. Alla dessa faktorer kan inte beaktas om man inte ser till den individuella helheten.

Pensionsålderskommittén har uppskattat att en individuell styrning av pensionsmedlen till dem som har det största behovet av dem skulle leda till att reformen kan genomföras med en kostnad om en halv procentenhet. Kostnaderna för motsvarande schablonmässiga pensionsålderssänkning skulle bli över femfaldiga. Vi har alltså nu två vägar att välja emellan, ett system, som tillgodoser de allra väsentligaste behoven och som småningom förbättrar den individuella rörligheten men som svarar illa mot många organisationers medlemmars förväntningar, och ett system som innebär en kamp för sänkta pensionsåldrar, en kamp som enligt en rapport av STAT-arbetsgruppen, som bedömt kostnadsutvecklingen på lång sikt, skulle komma att föras mot ekonomiska realiteter.

När social- och hälsovårdsministeriet skall formulera pensionsålderskommitténs slutliga uppdrag skulle det behöva på praktiska erfarenheter baserade omfattande förslag rörande sådana faktorer, som borde beaktas vid avgörandet av frågan om en yrkesbetingad förtidspension. Förutom de ovan uppräknade, med *arbetet* sammanhörande faktorerna kunde faktorer som arbetstagarens *personliga* situation, hans tillstånd och familjeförhållanden, med *boningsorten* sammanhängande faktorer osv. vara av betydelse. Genom att ge dessa faktorer rätt inbördes vikt kan man skapa ett pensioneringssystem, som efter ständiga förbättringar inom ramen för de ekonomiska resurserna på ett rättvist sätt svarar mot olika gruppers faktiska behov.

Då man efter flera års undersökningar och jämkning av olika synpunkter har kommit på en lösning som leder till direkta framsteg och å andra sidan har lyckats klarlägga de ekonomiska förutsättningarna för den sociala trygghetens förverkligande på sikt och då allt detta uppnåtts så gott som enhälligt i arbetsgrupper, som haft en synnerligen omfattande intresseorganisationsrepresentation, måste man säga att den sakliga grunden för detta vår pensionspolitikens viktigaste återstående avgörande är sällsynt fast och tillförlitlig.

I olika organisationer förbereds som bäst utlåtanden, där man måste träffa ett val mellan de två huvudlinjerna, den av kommittén föreslagna individuellt rörliga och den av medlemmarna önskade yrkesbestämda pensionsåldern. Vid detta val borde man tänka på betydelsen av att resultaten av det bredbasiga jämkningsarbete som gjorts kan utnyttjas. Just nu vore det viktigast att få till stånd ett omfattande enhetlig reformeringstryck för säkerställande av att pensionsålderskommitténs förslag blir genomförda.

BÄSTA ÅHÖRARE!

På arbetspensionsdagens program står även denna gång en presentation av aktuella arbetspensionsangelägenheter för systemets verkställda. Jag har i mitt inlägg velat ta upp bara de allra angelägnaste av dagens frågor. Systemet med en rörlig pensionsålder kommer att ge arbetspensionsanstalterna en mängd praktiskt planeringsarbete, men jag tror att anstalterna skall klara det arbetet med lika stor framgång som de svarat mot tidigare utmaningar. Det är i alla fall skäl att bereda sig i tid på vad som komma skall. — Jag tillönskar det snart 20-åriga arbetspensionssystemet fortsatt framgång och Er alla, mina bästa åhörare, en god utbildningsdag.

Har Pensionsskyddscentralen svarat mot förväntningarna?

I senaste nummer av vår tidning mättes den tjuugoåriga Pensionsskyddscentralen med hänsyn till dagens behov och morgondagens förväntningar. Pensionsskyddscentralen var i dessa jämförelser den givna storheten, sådan anstalten är. Det kan emellertid också vara fruktbart att undersöka utvecklingen så att PSC blir en variabel. För drygt två årtionden sedan träffade arbetsgivar- och arbetstagarparten ett mycket medvetet, gemensamt avgörande när de försåg arbetspensionssystemet med den organisation, inom vilken PSC är centralanstalt. Vilka förväntningar hade man i det skedet på PSC och hur har det hela avlöpt? Frågorna ställs till två av dem som då, när det begav sig, hade sin hand med i spelet, Vihtori Rantanen, som representerade arbetstagarparten, och Tapani Virkkunen från arbetsgivarparten.

VIHTORI RANTANEN:

— Vi utgick ifrån att systemet måste fungera. Vi hade två modeller, en centraliserad och en decentraliserad, att välja mellan och vi tänkte att den decentraliserade modellen skulle ge större funktionsduglighet. Vi hade också Folkpensionsanstalten för ögonen, och visste att den var alltför stor och byråkratisk och inte fungerade tillfredsställande. Pensionsskyddscentralen behövdes i modellen för att den tekniska sidan skulle fungera och för att en enhetlig behandling skulle kunna garanteras.

— Nu kan man fråga sig, om inte också Pensionsskyddscentralen med tiden har blivit alltför byråkratisk? I det skede då lagarna skulle börja verkställas växte Pensionsskyddscentralen snabbt till en anstalt med tvåhundra arbetstagare. Med denna personalstyrka klarade man av alla uppgifter. Senare har lika många nya befattningar inrättats. Har arbetsfältet faktiskt vuxit i samma takt? Företagarpensionslagarna har ju visserligen tillkommit under denna tid, men annars sköttes samma grundläggande uppgifter redan av de första tvåhundra arbetstagarerna.

— Byråkrativering utgör ett ständigt hot, som man måste vara på sin vakt emot. Ett varnande exempel har vi i Pensionsnämnden, som av någon anledning inte får fram sina beslut inom en rimlig tid. Jag känner till ett färskt fall där en försäkrad åsamkades direkt materiell

skada för att han måste sälja sin bostad till ett dåligt pris i väntan på ett beslut från Pensionsnämnden. Ett beslut må vara negativt eller positivt, det får i inget fall dröja för länge. Om handlingarna cirkulerar hos medlemmarna för att de skall studera dem, måste en vecka per medlem vara nog. Den som inte hinner sätta sig in i ett ärende inom den tiden förtjänar att bli utbytt mot en annan som hinner.

— En annan sak, som jag gärna ville komma åt, är det advokatspråk, som används i centralens brev och beslut. Det finns inget vettigt skäl till att skriva till människor och meddela beslut på ett sätt som människorna inte förstår. Det borde bli en hjärtesak för var och en vid anstalten att skriva begripligt.

— Annars har jag inte blivit besviken i mina förhoppningar beträffande Pensionsskyddscentralen. Nu gäller det bara att gå vidare, att inte låta sig nöja med det som är.

TAPANI VIRKKUNEN:

— Pensionsskyddscentralens främsta uppgift har ju från början varit att ombesörja pensionsanstalternas gemensamma ärenden. Den uppgift har Pensionsskyddscentralen skött väl.

— De viktigaste gemensamma ärendena är kostnadsfördelningen och bokföringen av försäkrade. Kreditförsäkring tyckte man likaså att Pensionsskyddscentralen borde ägna sig åt.

— Mera diskussion väckte frågan om bedömningen av riskerna vid kreditförsäkring. I det inledande skedet var det en förnuftig lösning att utveckla en enhetlig formell för kreditförsäkringsavgiftens bestämmande. Det hade inte varit det lättaste att hitta en tjänsteman, som utan några som helst hjälpmedel hade kunnat fastslå alla tänkbara företags kreditvärdighet.

— Fonderingen och återlåningen hörde likaså till de frågor som debatterades i starten. Den i och för sig klara tanken bakom dessa har visat sig vara överraskande svårbegriplig. Det var ju bra frågan om att medel, som har placerats i ett företag, inte skall frigöras från företaget i onödan. Samma sak framhävs kraftigt av den svenska fackföreningsmannen Rudolph Meidner i hans fonderingsplan. Hur svårt det kan vara att begripa en självklar sak visar det faktum, att en arbetsgivare idag måste uppge hur

han placerar återlånade medel, trots att återlåningen inte ger korvöre nya pengar att placera i företaget.

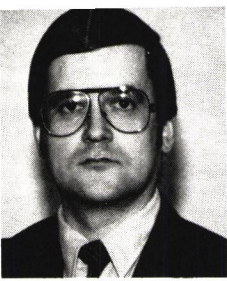
— Vi byggde själva vårt arbetspensionssystem i stället för att kopiera det svenska systemet eller något annat. Denna improvisationsanda är måhända en kvarleva från kriget. Då hade man inte tid till några grundliga utredningar, utan det gällde att fatta snabba beslut och ty sig till vanligt, mer eller mindre sunt bondförnuft.

— Forskningen kom i ett tidigt skede att tillhöra Pensionsskyddscentralens uppgifter. Behovet av utredning inom detta område var uppenbart redan långt innan forskning blev en modesak och skulle idkas överallt.

— Pensionsskyddscentralen har aldrig framhävt sig själv. Det man talar om är arbetspensionerna. Men samtidigt som anstalten fullgör sina uppgifter omvårdas dess imago rent automatiskt. Det vita kortet är en serviceprestation av betydande mått.

— Det kan hända att det var ett misstag att höja tillväxtprocenten till sextio. Kanske man i framtiden blir tvungen att ta ett steg tillbaka, eventuellt måste man återgå till fyrtio procent. Men Pensionsskyddscentralen kan inte beskyllas för några felkalkyler. Arbetsfördelningen är klar. Utredningsarbetet ankommer på Pensionsskyddscentralen och pensionspolitiken på arbetsmarknadsorganisationerna.

Intervjuare: Y. Lla

MARKKU SIRVIÖ

Pensionsskyddscentralen effektiverar FöPL-övervakningen

Pensionsskyddscentralen kommer i början av år 1982 att starta en fortgående maskinell FöPL-övervakning. Denna nya övervakningsform möjliggör en systematisk kontroll av de till systemet hörande företagens försäkringsskyldighet. Denna systematiska FöPL-övervakning kommer att bli fortgående: de under FöPL lydande företagens försäkringar kommer att kontrolleras årligen; det är alltså inte bara frågan om en kortare tids intensifiering av övervakningen. Den systematiska FöPL-övervakningen blir ett effektivt komplement till Pensionsskyddscentralens nuvarande FöPL-övervakning.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN ENLIGT LAGEN SKYLDIG ATT ÖVERVAKA FÖPL:S VERKSTÄLLIGHET

I 12 § FöPL finns ett stadgande, som förpliktar Pensionsskyddscentralen att övervaka att företagen upptar FöPL-försäkring som sig bör. Om en företagare inte frivilligt tar en försäkring, måste Pensionsskyddscentralen göra det i hans ställe. Den pensionsanstalt, som Pensionsskyddscentralen anlitar, fastställer sedan en arbetsinkomst för företagaren och tar ut försäkringspremier av honom.

EFFEKTIVERAD FÖPL-ÖVERVAKNING ÅR 1975

Pensionsskyddscentralen har redan en gång tidigare, nämligen år 1975, effektiverat övervakningen av upptagandet av FöPL-försäkringar. I det sammanhanget utredde Pensionsskyddscentralen med tillhjälp av sitt arbetsförhållanderegister ett stort antal fall av försummelse. Övervakningskampanjen slutade med att Pensionsskyddscentralen upptog försäkring för ungefär 1400 företagare i olika pensionsanstalter.

DEN NYA SYSTEMATISKA FÖPL-ÖVERVAKNINGEN

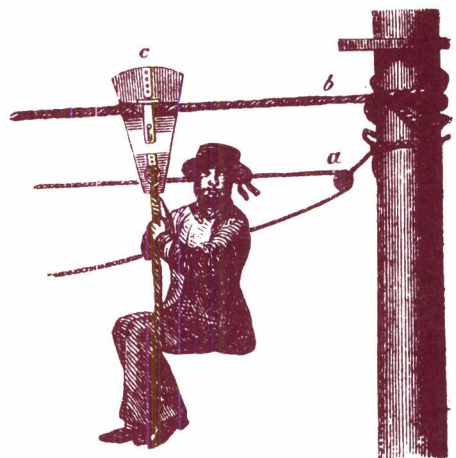
Syftet med den nya fortgående maskinella FöPL-övervakningen är att systematiskt årligen kontrollera, att de av lagen omfattade företagen tar en FöPL-försäkring.

Om Pensionsskyddscentralen ser i sitt arbetsförhållanderegister, att en företagare saknar FöPL-försäkring, uppmanas företagaren att

ordna saken. Om uppmaningarna inte leder till önskat resultat, tar Pensionsskyddscentralen för företagarens räkning en försäkring i en pensionsanstalt. Samtidigt blir försäkringspremien förhöjd på grund av företagarens försummelse.

Vid övervakningen måste Pensionsskyddscentralen beakta, att för en företagare som försummat sin försäkringsskyldighet inte kan fastställas arbetsinkomst för tidigare tid än det löpande kalenderåret och de fem närmast föregående kalenderåren. För eventuell företagartid före detta har pensionsskyddet gått förlorat. År 1982, då den systematiska FöPL-övervakningen inleds, är det alltså möjligt att fastställa arbetsinkomst för en försumlig företagare från ingången av år 1977, men inte för tidigare tid.

När den systematiska FöPL-övervakningen sätts igång är det meningen att först kontrollera försummelserna under de gångna åren, dvs. i praktiken under åren 1977—1981. Efter det kommer man så fort som möjligt att ta itu med FöPL-försummelser från nyetablerade företagares sida.

LARS PALMÉN

BEFRIANDE FÖRSÄKRINGSSKYLDIGHET

Företagarförsäkringen är obligatorisk. Om en företagares pensionskydd och hans anhörigas familjepensionskydd på annat sätt har ordnats så, att dessa skydd bör anses vara tillräckliga, kan Pensionsskyddscentralen på ansökan befria företagaren från försäkringsskyldigheten. Befrielsen beviljas i allmänhet för fem år åt gången räknat från dagen efter ansökningsdagen. En ny företagare kan emellertid bli befriad från försäkringsskyldigheten ända från företagarkerksamhetens inledande, om han inte har någon gällande FöPL-försäkring och om ansökan är gjord inom ett år från företagarkerksamhetens början. Ansökan om befrielse skall göras på en speciell för detta ändamål fastställd blankett, som finns både hos Pensionsskyddscentralen och hos arbetspensionsanstalterna.

OM EFFEKTERNA AV DEN INTENSIFIERADE FÖPL-ÖVERVAKNINGEN

Genom den systematiska FöPL-övervakningen kommer företagarna att försättas i en inbördes likartad ställning. Den maskinella FöPL-övervakningen kommer också med tiden att leda till att de fall av försummelse som måste tas om hand av Pensionsskyddscentralens olika verksamhetsenheter blir färre. I samma takt minskar de fall av försummelse, som blir anhängiga hos de olika pensionsanstalterna. FöPL-företagarna kan härefter inte heller upprätthålla ett arbetspensionskydd för familjepensionsfall utan att betala försäkringspremier, eftersom man i samband med den systematiska övervakningen kommer att försöka klarlägga alla fall av försummelse så snabbt som möjligt.

INFORMATION

Det är meningen att företagarna skall informeras om den nya systematiska FöPL-övervakningen i god tid innan övervakningen inleds, detta för att så många företagare som möjligt skall hinna ta försäkring före eventuella åtgärder från Pensionsskyddscentralens sida. Om Pensionsskyddscentralen via pensionsanstalten i fråga hinner få besked om att en företagare tagit försäkring innan övervakningen satt igång, undviker man en del onödigt arbete.

De nuvarande och framtida kostnaderna för den sociala tryggheten i vårt land har under de senaste åren blivit föremål för en livlig debatt. I synnerhet under den ekonomiska nedgångsperiod, som tog slut för ett par år sedan, talades det direkt om en kommande finansieringskris. Man påstod, att arbetsgivarnas kostnader för den sociala tryggheten genom en försämrad konkurrensförmåga hade märkbara effekter på sysselsättningen.

Delvis på grund av denna debatt tillsatte social- och hälsovårdsministeriet våren 1978 en arbetsgrupp med uppdrag att utreda utgiftsutvecklingen inom området för social trygghet och möjligheterna att på sikt uppnå de inom området uppställda målen. Denna s.k. Stat-arbetsgrupp överlämnade en rapport i mars 1980.

Det centrala resultatet av denna rapport, som hade formen av en modellkalkyl, var att våra utgifter för den sociala tryggheten trots en kraftig stegring under vissa premisser kan finansieras utan att bruttoskattebördan ökar och nationalproduktandelen för de övriga offentliga tjänsterna minskar. Det faktum, att befolkningens åldersstruktur kommer att förändras så att befolkningen "äldras" kommer dock att utgöra ett problem under de närmast följande årtiondena, och det ovan angivna slutresultatet är allt annat än självklart.

Kalkylen visar — det är skäl att kraftigt framhäva, att det är fråga om en kalkyl och inte om någon prognos — att det ovan nämnda resultatet uppnås under förutsättning att vår bruttonationalprodukt under detta årtusende ökar med i genomsnitt drygt 3% om året och under de därefter följande 20 åren med närmare 3 procentenheter. Vidare förutsätts, att inga direkta nya stora program för utbyggande av vår sociala trygghet — med undantag av totalrevideringen av folkpensionssystemet — genomförs under perioden i fråga. Under dessa premisser skulle dessutom realinkomstnivån stiga ungefär en halv procentenhet långsammare än bruttonationalprodukten.

Det är skäl att konstatera, att Finland ännu mot slutet av 50-talet var ett direkt utvecklingsland när det gällde social trygghet. Då var utbyggnadsbehovet stort. När en långvarig ekonomisk expansionsperiod samtidigt förelåg,

Kostnaderna för den sociala tryggheten nu och i framtiden

fanns det utmärkta förutsättningar att utveckla vår sociala trygghet.

Speciellt kraftigt utvecklades pensionskyddssystemen i vårt land. Det gällde både arbetspensioneringen och folkpensioneringen. Samtidigt utvecklades emellertid också andra sektorer inom området för social trygghet, t.ex. sjukförsäkringen. Utvecklingen inom exempelvis familjepolitiken var däremot relativt blygsam.

Från år 1960 framåt fördubblades de sociala utgifternas andel av landets bruttonationalprodukt. De ökade då från ca 10 % till 20 %. Utvecklingen i det övriga Norden gick emellertid i samma riktning och i den meningen försvagades vår industris konkurrensförmåga alltså inte. Pensionsutgifterna ökade mer än de övriga utgifterna och utgör för närvarande omkring hälften av de totala utgifterna för den sociala tryggheten i vårt land.

Det som ger anledning till oro är närmast, att Finlands befolkningsstruktur i förhållande till de övriga nordiska ländernas för närvarande är mycket fördelaktig om man tänker på utgifterna för den sociala tryggheten: de s.k. stora åldersklasserna befinner sig just nu i sin bästa arbetsålder och i synnerhet ålderspensionärernas andel är förhållandevis liten. Andelen invalidpensionstagare är däremot större hos oss än i det övriga Norden. När vår befolkning blir äldre kan vi inte undvika problem. Konsumenterna av trygghetsförmåner kommer då att öka betydligt i förhållande till dem som deltar i den produktiva verksamheten. Speciellt tydligt kommer detta att synas i en ökning av antalet pensionärer i förhållande till antalet personer, som deltar i arbetslivet.

För närvarande har vi i vårt land fyra pensionärer per tio sysselsatta personer, men pensionärernas andel ökar hela tiden så att siffran efter 20 år uppskattas ha stigit till sex pensionärer och efter 40 år till åtta pensionärer. Då gäller det att hålla i minnet, att pensionärerna inte är konsumenter av social trygghet enbart i sin egenskap av pensionärer utan att även de övriga socialutgifterna ökar kraftigt när befolkningens medelålder stiger. Samtidigt förefaller det troligt att aktivbefolkningens stigande medelålder kommer att försvåra anpassningen till ny teknologi och den omskolning som alltid behövs, vil-

ket inte kan undgå att inverka på produktivitetsökningen.

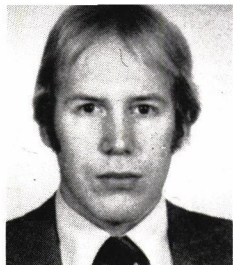
Under de närmaste årtiondena borde familjepolitiken ägnas speciell uppmärksamhet. Framför allt borde förutsättningarna för en nativitetsökning förbättras. Detta kostar givetvis en hel del i form av t.ex. höjda barnbidrag, ett utökat antal dagvårdsplatser och ett ökat utbildningsbehov. Sociala utgifter av detta slag kan dock snarare betraktas som investeringar för framtiden än som utgifter.

Utgifterna för social trygghet bekostas i vårt land på annat sätt än i de övriga OECD-länderna. Hos oss betalar arbetsgivarna hälften av utgifterna. Arbetsgivarandelen är hos oss något större än exempelvis i Sverige och Norge och betydligt större än i Danmark. Arbetsgivarnas andel av utgifterna har ökat i synnerhet med den växande arbetspensioneringen. Det är inte otänkbart, att anpassningen till denna stora kostnadsökning har inverkat på vår industris konkurrensförmåga.

När avgiftsgrunderna stiger kan det tänkas, att de nuvarande formerna för finansiering av vår sociala trygghet kommer att försvaga vår nationalekonomis yttre konkurrensförmåga. Därför vore det viktigt att försöka utveckla nya finansieringsformer för en del av den sociala trygghet, som nuförtiden finansieras med lönebaserade avgifter.

Det är klart att arbetsgivarna även i fortsättningen skall bekosta de trygghetsformer, där skyddet — såsom exempelvis inom arbetspensioneringen — ansluter sig direkt till lönen. Andra avgifter för den sociala tryggheten, som mera har karaktär av arbetsskatt, kunde däremot i framtiden finansieras på annat sätt. Om detta har en relativt stor enighet uppnåtts i debatten. Därför är också det försök att åter en gång balansera statförslaget med en arbetsgivarerlagd barnbidragsavgift, som nyligen gjorts i budgetdebatten, mycket överraskande.

Det är inte min avsikt att ge en alltför pessimistisk bild av våra möjligheter att i framtiden klara de sociala utgifterna. Ett modern samhälle bör ha en utvecklad social trygghet, och det har vi lyckligtvis uppnått i Finland. Det är dock uppenbart, att vi kan få finansieringssvårigheter i framtiden om vi inte blir mera selektiva när vi utvecklar nya trygghetsformer. Åren med en kontinuerlig och kraftig ekonomisk tillväxt förefaller att ligga bakom oss, och samtidigt blir vår befolkning äldre. Det blir därför allt viktigare att göra upp klara kostnadskalkyler i samband med nya förslag inom området för social trygghet. Efter den explosionsartade expansionen under de gångna åren har också behovet att utveckla vår sociala trygghet minskat betydligt.

MATTI KARI

Om våra trygghetskonventioner

Den första konvention som social trygghet, som Finland ingått med en främmande stat, var en konvention om olycksfallsförsäkring med Tyska riket år 1927. Denna konvention upphörde att gälla så sent som 1. 10. 1981, då en ny konvention om social trygghet mellan Förbundsrepubliken Tyskland och Finland trädde i kraft.

Den andra konventionen i ordningen ingicks år 1955 med det övriga Norden. Denna konvention, som täcker hela området för social trygghet, har under årens lopp undergått många förändringar allt efter som trygghetssystemen utvecklats. En i grunden förnyad nordisk trygghetskonvention träder i kraft vid ingången av år 1982. Med Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland slöt vårt land en konvention om social trygghet år 1959. Också denna konvention har nyligen förnyats och den nya konventionen träder i kraft i början av år 1982. Med Förenta Staterna ingick Finland år 1968 ett avtal om utbetalning av pensioner.

Arbetet på de nya trygghetskonventionerna inleddes i Finland i mitten av 1970-talet. Den första av de nya konventionerna är den konvention med Förbundsrepubliken Tyskland, som trädde i kraft 1. 10. 1981, och den andra konventionen av ny modell fick vi genom en revidering av den gamla konventionen med Förenade Konungariket. Också den nya nordiska trygghetskonventionen kommer att följa de nya internationella principer som börjat tillämpas vid slutande av avtal inom området för social trygghet.

Förutom de avtal som redan slutits har man i Finland förhandlat om trygghetskonventioner med Schweiz, Spanien och Österrike. Förhandlingarna är i samtliga fall långt framskridna och nya konventioner är att vänta redan inom de närmaste åren. Med flera andra europeiska länder har man dessutom planer på att inleda förhandlingar. Finland deltar även i ett projekt inom ramen för Internationella arbetsorganisationen, som hoppas kunna få till stånd en konvention om social trygghet mellan sina medlemsländer, och följer i egenskap av observatör med tillämpningen av Europarådets trygghetskonvention.

Trots alla dessa åtgärder och planer ligger Finland långt efter de andra nordiska länderna och länderna i Mellaneuropa, av vilka de flesta

har slutit 10—20 trygghetskonventioner. Dessa länder är också anslutna till antingen Europarådets eller den europeiska sammarnadens trygghetskonvention, en del av dem till bägge.

VAD INNEBÄR TRYGGHETS-KONVENTIONERNA

Syftet med en konvention om social trygghet är att samordna trygghetssystemen i två eller flera länder så, att en människa som flyttar eller tillfälligt rör sig från ett land till ett annat hela tiden omfattas av den sociala tryggheten i någotdera landet, dock utan att någonsin vara dubbelt försäkrad. Denna anordning förutsätter, att väntetiderna och olika begränsningar gällande utlänningars rätt att bli delaktiga av den sociala tryggheten avskaffas i fråga om avtalsländernas medborgare. Dessutom avskaffas också de begränsningar i utbetalningen av förmåner, som annars gäller i fråga om personer som bor eller vistas utomlands.

Om man tänker på det finska systemet för social trygghet och i synnerhet på den finska arbetspensioneringen är behovet av konventioner av det ovan beskrivna slaget inte alldeles uppenbart. I Finland är ju både begränsningarna gällande rätten att inträda i systemet och begränsningarna i fråga om utbetalningen av förmåner utomlands förhållandevis obetydliga. I Mellaneuropa är det däremot mycket vanligt med sådana begränsningar, och begränsningarna är dessutom ofta mycket omfattande. T.ex. i Förbundsrepubliken Tyskland får man rätt till ålderspension först efter 15 försäkrings- och arbetsår. Invalidpension kan man få efter att ha arbetat i Förbundsrepubliken i fem års tid. Förbundsrepubliken Tyskland betalar inte heller utan vidare ut pensioner till utlänningar i andra länder. Liknande begränsningar finns i alla mellaneuropeiska länder, och dessa begränsningar gäller dessutom ofta också olycksfalls- och sjukförsäkringen samt arbetslöshetsförmåner, barnbidrag och moderskapsunderstöd. En konvention om social trygghet är ett sätt att avskaffa dessa begränsningar. Konventionerna är alltid ömsesidiga, vilket innebär, att Finland, om finländarna i Förbundsrepubliken Tyskland får samma rätt till sociala förmåner som landets egna medborgare, måste ge tyskarna i Finland

samma rätt till sociala förmåner som finländarna har i vårt land.

Systemet för social trygghet i Finland är ett öppet system. Det finns inga sektorer inom den sociala tryggheten, som skulle vara speciellt restriktiva när det gäller utläningar. Därför har det varit besvärligt för oss att föra förhandlingar om trygghetskonventioner. Förhandlingsparterna har inte velat gå med på att avskaffa sina begränsningar utan att Finland gör några eftergifter. Vårt öppna system har gett oss små möjligheter att köpslå. Till svårigheterna hör också, att det finska systemet för social trygghet i många avseenden är annorlunda än det mellaneuropeiska systemet. De nordiska systemen är ju i stort sett likadan, och motsvarande problem har därför inte uppstått på det nordiska planet.

KONVENTIONERNAS ALLMÄNNA PRINCIPER

Det har med tiden uppstått en del allmänna internationella principer, som också Finland har försökt iakttä i sina nyaste konventioner om social trygghet och i sina konventionsförhandlingar. En av principerna är, att konventionerna gärna skall omfatta socialförsäkringens olika former och dessutom barnbidrag och moderskapsunderstöd men endast i undantagsfall områden som hör till socialvården. Vad personkretsen beträffar har konventionerna ofta begränsats till att gälla konventionsstaternas medborgare, men enligt de nyaste principerna kan även andra än dessa medborgare i vissa fall omfattas av en konvention. En princip är också, att flyktingar och statslösa personer kommer att tillhöra konventionernas tillämpningsområde, om de konventionslutande staterna har ratificerat FN:s allmänna avtal om flyktingar och statslösa personer.

Den kanske mest betydelsefulla allmänna principen i detta sammanhang är, att konventionslutande staters medborgare jämställs med varandra med hänsyn till vissa sociala förmåner. I praktiken innebär det att eventuella begränsningar gällande utläningar slopas i fråga om medborgarna i det land, med vilket en konvention ingås. En annan allmän princip med anknytning till den föregående är, att konventionsstaters områden jämställs med varandra så, att eventuella restriktioner i fråga om utförsel av förmåner slopas när det gäller bosättning eller vistelse i den andra konventionsstaten. I fråga om beviljande och utbetalning av förmåner gäller dock alltid den nationella lagstiftningen i det beviljande och betalande landet.

Konventionerna om social trygghet har också med tiden kommit att innehålla vissa allmänna

principer, enligt vilka systemtillhörigheten bestäms när en människa flyttar från ett land till ett annat, antingen permanent eller tillfälligt. Finland har i likhet med de övriga nordiska länderna ett trygghetssystem som i synnerhet vad sjukförsäkringen och folkpensioneringen beträffar avviker från de mellaneuropeiska systemen i att försäkringstillhörigheten inom de nämnda sektorerna baserar sig på bosättning i landet och inte på arbetande. Därför har man i de avtal som Finland ingått varit tvungen att fastslå som allmän princip för försäkringstillhörighet, att försäkrandet bestäms på basen av boende, om det är fråga om ett område av den sociala tryggheten som baserar sig på boende, medan försäkrandet i andra fall baserar sig på arbetsförhållande. I fråga om arbetspensionen innebär detta att en människa är arbetspensionsförsäkrad i det land där hon arbetar.

Man har dock varit tvungen att göra en hel del undantag från den ovannämnda huvudregeln rörande försäkringstillhörighet. Ett betydelsefullt undantag utgör de s.k. utsända arbetstagarerna. Enligt konventionbestämmelserna kvarstår arbetstagar, som tillfälligt och för en kort tid (i allmänhet för kortare tid än ett år) skickas ut för att arbeta i en konventionsstat, i sändarlandets försäkring. Ett annat undantag utgör de som arbetar ombord på en båt. Sådana personer skall enligt konventionsbestämmelserna försäkras i det land, under vars flagg deras fartyg seglar. Ett undantag från huvudregeln utgör även personalen vid flyg- och transportföretag, vilken i allmänhet skall försäkras i det land, där företaget har sitt huvudkontor. Diplomaterna hör likaså till undantagen. De skall försäkras i det land, som skickat ut dem. Utöver dessa undantag finns i konventionerna dessutom en bestämmelse, som ger konventionsstaternas myndigheter möjlighet att vid behov göra andra undantag från huvudregeln i fråga om olika personer eller personkategorier.

KONVENTIONERNAS BESTÄMMELSER SEDDA UR ARBETSPENSIONERINGENS SYNPUNKT

Pensionssystemen i länderna utanför Norden motsvarar i allmänhet det finska arbetspensionssystemet. Det är bara några andra länder i hela världen som har ett folkpensionssystem. Såsom ovan nämndes är det finska arbetspensionssystemet öppet när det gäller begränsande av utlännings systemtillhörighet. Finsk arbetspension utbetalas ju utan hänsyn till nationaliteten till var och en som arbetat i Finland, det må sedan ha gällt en anställning på endast en månad. Pension har också utbetalats utan be-

gränsningar till vilken världsdel som helst. Först i år har i lagen införts en bestämmelse, som gör det möjligt att begränsa utbetalning av pensioner till utlandet. Bestämmelsen har tillkommit för att Finland skall ha någonting att köpslå om i förhandlingarna om trygghetskonventioner. Nästan alla förhandlingspartner har nämligen ägnat uppmärksamhet åt att den finska arbetspensioneringen på sätt och viss ingenting ger i gengäld om de avskaffar sina väntetider på fem och 15 år. Förhandlingspartnerna har inte velat inse, att de har samma utgångsläge som Finland först när de har avskaffat sina väntetider.

Det öppna finska arbetspensionssystemet har medfört, att det inte har varit nödvändigt att införa särskilt många bestämmelser om den finska arbetspensionen i konventionerna. Där emot har i konventionerna i detalj bestämts hur olika slags begränsningar i den andra konventionsstatens pensionssystem skall upphöra att gälla. Det har blivit en allmän princip att försäkringsperioder för finsk arbetspension beaktas vid beräkandet av uppnåendet av den andra konventionsstatens väntetid om fem eller 15 år. Före arbetspensionssystemets tillkomst beaktas även bosättnings- och arbetsperioder i Finland i detta sammanhang. T.ex. den som har varit arbetspensionsförsäkrad i Finland i 10 års tid och flyttar till Förbundsrepubliken Tyskland och börjar arbeta där får sålunda rätt till tysk ålderspension redan efter fem år och till tysk invalidpension utan någon som helst väntetid.

Vad den finska arbetspensioneringen beträffar har det inte heller behövts några konventionsbestämmelser om utbetalning av pension till utlandet. Däremot har man kommit överens om att från de andra konventionsstaterna skall betalas pension även till den som är bosatt i Finland.

Det största problemet med de finska arbetspensionerna har förhandlarna haft när det gällt arbetspensioneringens bestämmelse om beräkande av kommande tid. Utanför Norden beaktas tiden mellan pensionsfallet och pensionsålderns uppnående inte vid bestämmande av invalidpensions storlek, utan pensionen förhöjs med tillhjälp av anordningar av annat slag. Samordningen av dessa anordningar och den finska re-

geln för beräkande av kommande tid har gjort det nödvändigt med många komplicerade bestämmelser i konventionerna. Till råga på allt har det behövts olika bestämmelser i olika konventioner, eftersom alla avtalspartner inte heller tillämpar likadana invalidpensionsberäkningsprinciper.

Problemet med kommande tid försvinner dock så småningom när en ny princip, som utvecklats vid Pensionsskyddscentralen, fås med i konventionerna. Enligt den nya principen kan kommande tid även beaktas delvis, i proportion till hur länge vederbörande har arbetat i Finland och hur länge i den andra konventionsstaten. Härigenom kan likadana konventionsbestämmelser tillämpas i alla konventioner samtidigt som man uppnår ett resultat som är rättvist för pensionstagaren.

Bestämmelserna och principerna rörande såväl arbetspension som andra sektorer av den sociala tryggheten har utvecklats under förhandlingarna om trygghetskonventioner och kommer helt säkert att fortsätta att utvecklas under kommande förhandlingar. Först i och med att konventionerna tillämpas i praktiken blir det emellertid möjligt att se vad de utvecklade principerna riktigt innebär och om de också i fortsättningen kan godkännas. Tillämpningen av den nya sortens avtal har inletts helt nyligen, när konventionen med Förbundsrepubliken Tyskland trädde i kraft. Det blir i sista hand praktiken som formar konventionerna och gör dem sådana de bör vara.

TAPIO KARSIKAS

Om försäkringskyldigheten enligt trygghetskonventionerna

Det finns inga stadganden om hur de finska arbetspensionslagarna skall tillämpas på det internationella planet, och därför har arbetspensionslagarnas tillämpning på arbete i utlandet till stor del baserat sig på allmänt accepterade internationella socialförsäkringstillämpningsprinciper. Enligt dessa tillämpningsprinciper har man varit tvungen att försäkra en finländsk arbetsgivares arbetstagare enligt den finska arbetspensionslagstiftningen även i det fall att arbetstagaren arbetar utomlands. Detsamma har gällt arbetstagare hos ett finländskt företags utländska dotterbolag, om arbetstagaren varit finsk medborgare. På grund av denna tolkning har en finländsk arbetsgivare kunnat bli skyldig att uppta dubbel pensionsförsäkring. En del länder har nämligen krävt att försäkring upptas i landet, om arbetet utförs inom landets område.

När de nya konventioner, som är aktuella, träder i kraft förändras principerna rörande försäkringskyldighet märkbart. Alla nya konventioner utgår i enlighet med de nya internationella trygghetsprinciperna ifrån den s.k. territorialprincipen i stället för den ovan relaterade personprincipen, där nationaliteten spelar en avgörande roll. Enligt territorialprincipen skall vid försäkrande enligt huvudregeln iakttagas lagstiftningen i den konventionsstat, där vederbörande arbetar. Om en finländsk arbetstagare t.ex. arbetar i Förbundsrepubliken Tyskland i en finländsk arbetsgivares tjänst, bestäms försäkringskyldigheten således enligt stadgandena i Förbundsrepubliken. I Finland föreligger då ingen försäkringskyldighet, varför kravet på dubbel försäkring bortfaller när en konvention om social trygghet existerar.

Territorialprincipen iakttagas dock inte alldeles genomgående. Undantagen gäller närmast sådana fall där en arbetstagares arbete i ett konventionsland är tillfälligt. Det mest betydelsefulla undantaget gäller de s.k. utsända arbetstagarna. När en arbetsgivare skickar en arbetstagare utomlands för att arbeta inom ramen för ett arbetsförhållande mellan dem två, är det i allmänhet fråga om en tillfällig arbetskommendering. Det är inte ändamålsenligt, att ett sådant, ofta kortvarigt arbetande i en annan stat skulle innebära ett avbrott i tillämpningen av hemlandets socialförsäkringslagstiftning. De finska ar-

betspensionslagarna har sålunda redan tidigare ägt tillämpning på bl.a. sådana finska medborgare, som skickats ut från Finland för att utföra ett tillfälligt uppdrag, t.ex. göra en maskininstallation, utomlands.

Enligt konventionen mellan Finland och Förbundsrepubliken Tyskland tillämpas på en arbetstagare sändarstatens lagstiftning, när en arbetsgivare skickar ut en arbetstagare för att arbeta i den andra konventionsstaten. Tillämpningen av sändarstatens lagstiftning fortsätter med stöd av konventionen till dess att 12 kalendermånader har förflutit från det arbetstagaren anlände till arbetslandet. Arbetstagarens nationalitet saknar betydelse för konventionsbestämmelsens tillämpning. Om arbetet i den andra konventionsstaten fortsätter utöver nämnda 12 kalendermånader, inlemmas arbetstagaren i arbetsstatens lagstiftning och då upphör försäkringskyldigheten i sändarstaten.

I det fall att både arbetsgivaren och arbetstagaren vill att tillämpningen av sändarstatens lagstiftning skall fortsätta utöver de ovan nämnda 12 kalendermånaderna, är det enligt konventionens 10 artikel möjligt att anhålla om befrielse från skyldigheten att uppta försäkring enligt arbetslandets lagstiftning. Beslutet om beviljande av sådan befrielse fattas av vederbörande myndighet i arbetslandet: i fråga om arbetstagare som skickats ut från Finland av social- och hälsovårdsministeriet.

Också i den förnyade nordiska trygghetskonventionen och i konventionen med Storbritannien har man avvikit från territorialprincipen när det gäller utsända arbetstagare. Till sitt sakliga innehåll avviker dessa konventioner från konventionen med Förbundsrepubliken Tyskland däri, att artikeln rörande utsända arbetstagare överhuvudtaget inte skall tillämpas, om man på förhand vet att en arbetskommendering till det andra konventionslandet kommer att vara över 12 månader. Om ett arbetsförhållande på den andra avtalspartens område av en på förhand okänd orsak fortsätter utöver 12 månader, kan sändarlandets lagstiftning dock fortfarande tillämpas under förutsättning, att vederbörande myndighet i arbetslandet ger sitt samtycke härtill.

I de fall där en arbetstagare i egenskap av

utsänd arbetstagare fortsätter att tillhöra sändarstatens socialförsäkring, bör detta vid behov kunna visas. För detta ändamål utfärdar vederbörande försäkringsorgan i sändarlandet på begäran ett intyg över att sändarstatens lagstiftning äger tillämpning på arbetstagaren. Till arbetstagare, som skickas ut från Finland, utfärdas detta intyg av Pensionsskyddscentralen. Intyget gäller inte bara pensionsförsäkringen utan även olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring.

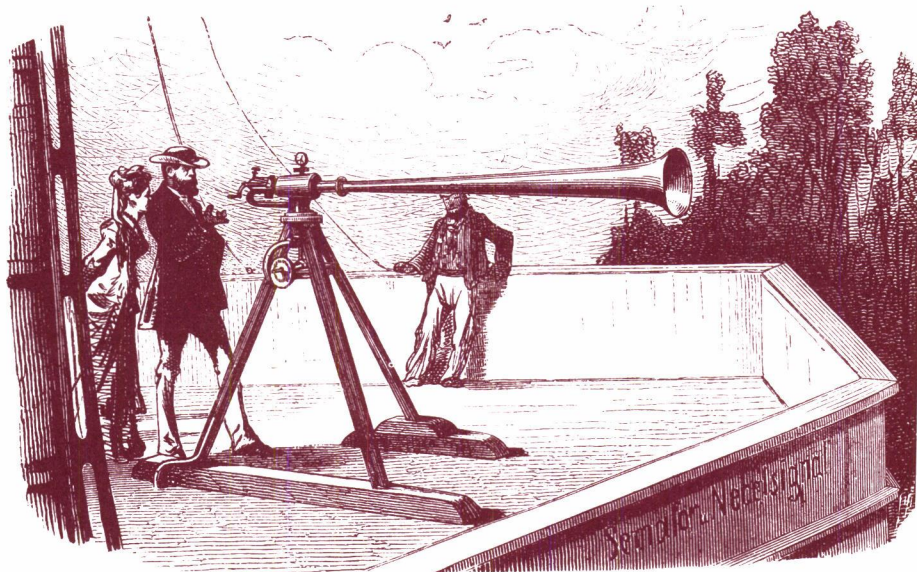
Ett annat undantag från huvudregeln utgör sjömännen. En sjöman skall försäkras enligt lagstiftningen i det land, under vars flagg hans fartyg seglar.

Ett tredje undantag från huvudregeln utgör de som arbetar inom den diplomatiska representationen. I enlighet med Wien-avtalet rörande diplomatiska förbindelser skall på en konven-

tionsstats medborgare, som arbetar i en annan konventionsstat hos en tjänsteman eller funktionär som är anställd hos hans egen stat eller vid dess officiella representation, tillämpas arbetspensionslagstiftningen i hans egen stat.

I konventionerna finns slutligen även en artikel, som gör det möjligt för vederbörande myndigheter i konventionsstaterna att enligt prövning göra undantag från bestämmelserna rörande upptagande av försäkring.

Enligt min mening är de ovan behandlade principerna rörande försäkringsskyldighet i konventionerna om social trygghet mycket klara. Tack vare dem kommer det att bli betydligt lättare att tillämpa arbetspensionslagstiftningen på det internationella planet när det gäller stater, som vi har slutit en trygghetskonvention med.

Arbetspensionslagarnas tillämpning på arbete i utlandet

I en annan artikel i denna tidning har frågan om försäkringsskyldighet i ett land, med vilket Finland har slutit en konvention om social trygghet, behandlats. Nu är det ju så att Finland tillsviðare har ingått mycket få trygghetskonventioner, varför problemet med arbetspensionslagarnas tillämpning på arbete i utlandet kommer att kvarstå ännu länge. Här nedan skall jag behandla de principer, som på det internationella planet i praktiken iakttagits när ett arbete utförs i ett land, med vilket ingen konvention om social trygghet slutits.

Utgångspunkten är den, att finländsk lagstiftning skall tillämpas på en arbetstagarare med finländsk arbetsgivarare, även om arbetet utförs utomlands. Med finländsk arbetsgivarare förstås då en arbetsgivarare som är finsk medborgare och har permanent hemort i Finland eller ett samfund med hemort i Finland som inte är dotterbolag till ett utländskt bolag. Också ett finländskt bolags dotterbolag i utlandet anses som en finländsk arbetsgivarare. Arbetstagararen bör på motsvarande sätt vara finsk medborgare. Om en arbetstagarare tillfälligt skickas ut från Finland för att arbeta utomlands, saknar hans nationalitet likväl betydelse. I sådana fall omfattas alltså även utlänningar av de finska arbetspensionslagarna.

När det gäller utlänningar som i utlandet arbetar hos en finländsk arbetsgivarare har tillämpningspraxis småningom blivit den, att för dem skall anordnas pensionskydd enligt arbetslandets lagstiftning. På motsvarande sätt kan den finska arbetspensionslagstiftningen inte tillämpas på en finländsk arbetstagarare, som arbetar utomlands hos en utländsk arbetsgivarare.

Följande exempel har ofta använts för att belysa frågan om tillämpningspraxis utomlands:

Ett finländskt bolag verkar i Italien, där det har finländska, svenska och italienska arbetstagarare i sin tjänst. Arbetstagararna skall enligt nuvarande tillämpningspraxis försäkras på följande sätt:

- De finska medborgare, som bor i Finland, försäkras enligt de finska pensionslagarna
- De finska medborgare, som bor i Italien, försäkras enligt de finska pensionslagarna
- De svenska medborgarna försäkras enligt de italienska pensionslagarna

— De italienska medborgarna försäkras enligt de italienska pensionslagarna.

När det gäller arbete utomlands föreligger det alltid risk för att dubbel försäkring måste uppstå, om det inte finns något trygghetsavtal mellan staterna i fråga. I Finland måste försäkringsavgifter erläggas enligt pensionslagstiftningen. Dessutom kan det hända att arbetslandet kräver att försäkringsavgifter betalas enligt dess lagstiftning. Såsom av redogörelsen för försäkringsskyldighets beaktande i trygghetskonventionerna framgått utgör dessa konventioner en garanti för att dubbel försäkring inte uppstår.

HELENA TAPIO

Trygghetsavtalen som kompletterare av arbetstagarnas pensionsskydd

Det har blivit allt vanligare att en finländsk arbetstagare i något skede av sitt liv arbetar utanför Finlands gränser. De nordiska länderna har redan länge utgjort ett område, där nordbor tack vare den fria nordiska arbetsmarknaden inte behöver något arbetstillstånd. Den kraftiga utökningen av projektexportens andel i vår utrikeshandel har medfört att antalet utomlands arbetande finländare har ökat. Också de multinationella företagens expanderande verksamhet har gjort arbetskraften mera rörlig, även om effekterna tillsvidare inte har varit alltför kännbara för Finlands vidkommande.

När arbetstagarna rör sig från ett land till ett annat, uppstår det problem som inte bara gäller tillämpningen av de normer som reglerar ett arbetsförhållande och dess villkor utan även berör den sociala tryggheten. Det händer att utlänningars rätt till sociala förmåner begränsas i ett lands lagstiftning och det är också vanligt att karenstiderna är långa när det gäller utlänningar. En arbetstagare som bor i Finland efter sin pensionering, har ofta sitt enda utkomstskydd i en pension från Finland även om han kanske har arbetat långa tider utomlands, emedan många länder inte betalar ut en pension, som en utlänning har förtjänat ihop i landet, utanför landets gränser.

Genom att träffa trygghetsavtal försöker staterna tillförsäkra sina medborgare social trygghet bl.a. i sådana situationer, där dessa börjar arbeta utomlands, och samtidigt går man också ofta utöver den sociala trygghet, som hemlandets lagstiftning garanterar dem som är bosatta i landet vid t.ex. sjukdom eller arbetsoförmåga.

De konventioner om social trygghet, som vårt land har slutit och i framtiden kommer att sluta med andra stater, är av stor betydelse även för en arbetstagares pensionsskydd. I avtalen försöker man förverkliga ett slags princip med oavbruten arbetskarriär, när en arbetstagare har arbetsperioder i vartdera av de avtalsslutande länderna. Målet är att en arbetstagares pensionsskydd inte borde försämrats för att han har fördelat sin arbetsinsats mellan de två avtalsslutande länderna.

ARBETSPERIODER I KONVENTIONS- STATER JÄMSTÄLLS MED VARANDRA

Om för förvärvande av pensionsrätt enligt den andra avtalspartens lagstiftning krävs, att en arbetstagare omfattats av denna stats pensionsförsäkring i en viss tid, t.ex. 15 år, beaktas vid behov för att detta krav skall bli uppfyllt även den tid, under vilken arbetstagaren har arbetat i Finland. I detta hänseende är arbetsperioder i de två länderna alltså jämställda. Då intjänandet av pension enligt den finska arbetspensionslagstiftningen har avbrutits vid arbete utomlands, är det sålunda möjligt att få den av avbrottet orsakade deficiten i pensionsbeloppet täckt med en pension enligt arbetsstatens lagstiftning utan några hindrande långa karenstider.

RÄTT ATT FÅ PENSION "UT UR LANDET"

En konvention om social trygghet utgör även en garanti för att till finsk medborgare, som intjänat pension i den andra konventionsstaten, alltid utbetalas pension under samma förutsättningar som till denna stats egna medborgare då dessa flyttar ut ur landet. En pensionerad finsk medborgare, som bor i en stat med vilken Finland har slutit en konvention, fortsätter alltså att få pension från denna stat även om han skulle flytta till någon annan stat. Pension utbetalas likaså, även om pensionsfallet skulle inträffa först efter utflyttning från landet. Andra än finska medborgare får med stöd av konventionen sin pension från det andra konventionslandet, om de bor i Finland.

TRYGGHETSKONVENTIONEN MELLAN FINLAND OCH FÖRBUNDS- REPUBLICEN TYSKLAND

De ovan relaterade principerna ingår även i den konvention om social trygghet mellan Finland och Förbundsrepubliken Tyskland, som trädde i kraft 1. 10. 1981. Här är det närmast meningen att berätta vad bestämmelserna i denna konvention i praktiken innebär för en arbetstagares arbetspensionsskydd. Samtidigt får läsaren emellertid en mera allmän bild av trygghetsavtalens effekter på arbetspensionsskyddet, eftersom i stort sett samma principer iaktas i alla nyare internationella konventioner om social trygghet.

PENSIONEN TILLVÄXER ENLIGT ARBETSLANDETS LAGSTIFTNING

Huvudregeln är den, att en arbetstagarare på grund av ett arbetsförhållande alltid får rätt till pension enligt lagstiftningen i det land, där han arbetar. Också för olycksfall måste en arbetstagarare försäkras i arbetslandet. När en arbetstagarare från Finland börjar arbeta i Förbundsrepubliken Tyskland, inlemmas han alltså i allmänhet samtidigt i förbundsrepublikens pensionslagstiftning oberoende av om han arbetar längre eller kortare tid i landet. Pensionsförsäkringssystemet i Förbundsrepubliken Tyskland omfattar endast en mot den finska arbetspensionen svarande pensionsförsäkring. Någon folkpension finns där inte. Förutom arbetsgivaren måste även arbetstagararen själv betala försäkringsavgifter.

UTSÄND ARBETSTAGARES PENSION FRÅN HEMLANDET

När det är fråga om en tillfällig arbetsuppgift, som en arbetstagarare farit till Förbundsrepubliken Tyskland för att utföra på uppdrag av sin finländska arbetsgivare, tillämpas på honom likväl alltjämt APL eller — beroende på arbetsområdet — KAPL. Skyldighet att betala försäkringsavgift i Förbundsrepubliken Tyskland uppstår först när arbetet där varar längre tid än ett år. Efter ett år omfattas alltså även en utsänd arbetstagarare av förbundsrepublikens lagstiftning, och då upphör pensionen att tillväxa enligt APL eller KAPL. En arbetstagarare och hans arbetsgivare har dock möjlighet att sinsemellan komma överens om att den finska arbetspensionslagstiftningen alltjämt skall tillämpas på arbetstagararen under förutsättning att befrielse från skyldigheten att lyda under förbundsrepublikens lagstiftning beviljas på gemensam ansökan från arbetstagararens och arbetsgivarens sida.

På utsända arbetstagarare tillämpas med stöd av konventionen under den ovannämnda tiden av ett år inte endast den finska arbetspensionslagstiftningen utan även Finlands övriga socialförsäkringslagstiftning. Om ett olycksfall inträffar bestäms arbetstagararens rätt till ersättning enligt den finska lagen om olycksfallsförsäkring och i händelse av sjukdom får han dagpenning från den finska sjukförsäkringen. Undantags-

bestämmelser rörande den lagstiftning, som skall tillämpas på utsänd arbetstagarare, ingår även i de andra trygghetsavtalen, även om tidsbestämmelserna är varierande.

ÅLDERSPENSIONEN FRÅN FÖRBUNDS- REPUBLIKEN TYSKLAND TILL FINLAND

Såsom ovan nämndes har en arbetstagarare, som arbetat i Förbundsrepubliken Tyskland, vid ett pensionsfall rätt att få den pension som han har tjänat ihop i förbundsrepubliken även om han bor i Finland.

För att få ålderspension från Förbundsrepubliken Tyskland bör en arbetstagarare ha betalat försäkringsavgifter där för minst 15 år. Om arbetsperioden i förbundsrepubliken är kortare än 15 år, kan rätt till pension trots allt uppkomma, förutsatt att arbetstagararens arbetsperioder i Finland och i förbundsrepubliken tillsammans uppgår till de erfordrade 15 åren. Härvid beaktas de perioder, då arbetstagararen omfattats av det finska arbetspensionssystemet. Även den tid, under vilken han efter att ha fyllt 16 år har bott och arbetat i Finland före APL:s givande 8. 7. 1961, jämställs i detta fall med försäkringsperioder.

Vid uträkningen av pensionens belopp tillämpas ömsesidigt respektive konventionsstats egen lagstiftning. Pensionen tillväxer alltså endast på basen av arbete i det land, vars lagstiftning äger tillämpning i det ifrågakvarande fallet.

INVALIDPENSION FRÅN FÖRBUNDS- REPUBLIKEN TYSKLAND TILL FINLAND

Rätt till invalidpension och familjepension från Förbundsrepubliken Tyskland uppkommer först när en arbetstagarare som arbetar där har tillhört landets pensionsförsäkring i minst fem års tid. Vid beräkningen av dessa fem år beaktas vid behov försäkringsperioder i Finland på samma sätt som vid bestämmande av rätten till ålderspension.

Om en arbetstagarare blir arbetsoförmögen vid en lägre ålder än 55 år, beaktas vid bestämmandet av invalidpensionen enligt den tyska lagstiftningen även tiden mellan pensionsfallets inträffande och den tidpunkt då vederbörande fyller 55 år. Denna tid (s.k. Zurechnungszeit) är att jämföra med den kommande tid, som enligt de finska arbetspensionslagarna beaktas vid be-

räkande av invalidpension i det fall att en person blir arbetsoförmögen inom ett år från det att han har slutat att arbeta.

För att den ovannämnda bestämmelsen skall gälla fordras det att arbetstagaren har betalat försäkringsavgifter för minst tre år under de senast förflutna fem åren eller alternativt att han har betalat försäkringsavgifter för minst hälften av den tid, som har förflutit från tidpunkten för försäkringens begynnande i Förbundsrepubliken Tyskland till tidpunkten för arbetsoförmågans inträde i Finland. Om detta villkor inte blir uppfyllt, utbetalas från förbundsrepubliken endast den pension, som arbetstagaren hade intjänat där innan han blev arbetsoförmögen.

I det fall att från Förbundsrepubliken Tyskland utbetalas full invalidpension till en pensionstagare i Finland, är det enligt avtalet möjligt att halvera den kommande tidens andel i den finska invalidpensionen.

I vissa fall beaktas vid bestämmandet av invalidpension från Förbundsrepubliken Tyskland endast hälften av tiden mellan pensionsfallets inträffande och uppnåendet av 55 års ålder. Det gäller alltid då man varit tvungen att beakta försäkringsperioder i Finland för att den för uppkomst av pensionsrätt erforderliga fem års väntetiden skall bli full.

ARBETSPENSION FRÅN FINLAND TILL FÖRBUNDSREPUBLICEN TYSKLAND

Om en finländsk arbetstagare är bosatt i Förbundsrepubliken Tyskland när ett pensionsfall inträffar, har han på motsvarande sätt rätt att få pension för sitt arbete i förbundsrepubliken liksom även den arbetspension som han intjänat i Finland. Även ett kortvarigt arbete i förbundsrepubliken kan ge rätt till pension, om arbetstagaren dessutom har arbetat tillräckligt länge i Finland för att de ovannämnda väntetiderna för inträde i förbundsrepublikens pensionssystem skall bli fulla.

Om pension söks på grund av arbetsoförmåga och arbetsoförmågan har inträtt innan ett år förflutit från arbetsförhållandets avslutande i Finland, får arbetstagaren sin pension från Finland med beaktande även av tiden mellan arbetsoförmågans inträde och pensionsålderns upp-

nående. Då den kommande tiden sålunda har beaktats i pensionen från Finland, utbetalas endast hälften av den del av den tyska invalidpensionen, som hänför sig till kommande tid (Zurechnungszeit).

SPECIALBESTÄMMELSER RÖRANDE UTRÄKNING AV PENSIONSBELOPP I TRYGGHETSAVTALEN

I den trygghetskonvention, som Finland ingått med Förbundsrepubliken Tyskland, finns en artikel enligt vilken den del av tysk invalidpension, som hänför sig till kommande tid, utbetalas till halva beloppet, om man varit tvungen att beakta finska försäkringsperioder för att få ihop den fulla karenstiden om fem år.

Sådan kommande tid, som beaktas vid uträkning av invalidpensions belopp, känner man inte till i många andra länder. Den finska arbetspensionslagstiftningen innehåller dock i likhet med lagstiftningen i det övriga Norden bestämmelser om kommande tid.

Medan pension från Förbundsrepubliken Tyskland i fall av detta slag minskas genom en halvering av den pensionsdel, som hänför sig till kommande tid, har man i allmänhet i trygghetskonventionerna i stället tillämpat en s.k. pro rata-regel i sådana fall, där försäkringsperioder i den andra konventionsstaten måste beaktas för att väntetiden i en konventionsstat skall bli full.

Så har t.ex. Österrike och Spanien, med vilka Finland som bäst förhandlar om en trygghetskonvention, i sina konventionsförslag inrymt en artikel om beräkning av deras pensioner i enlighet med nämnda pro rata-regel.

Det här innebär i praktiken att från t.ex. Österrike, om man för att pensionsrätt skall uppkomma där har varit tvungen att räkna ihop finska försäkringsperioder med österrikiska försäkringsperioder, utbetalas en viss relativ arbetstid i Österrike jämförd med den tid, under vilken han sammanlagt har arbetat i Österrike och Finland.

RAIJA GOULD

Delpensionstagares och mottagares av avböjande invalidpensionsbeslut deltagande i arbetslivet efter pensionsbeslutet

Denna artikel baserar sig på en undersökning av Pensionsskyddscentralen rörande de arbetsoförmögna på 1970-talet. Undersökningsurvalet uttogs bland dem som under åren 1974—1976 fått ett invalidpensionsavgörande med stöd av APL, KAPL, FöPL eller LFöPL. Av de 3232 personer som kom att tillhöra urvalet intervjuades 2592. Intervjuerna gjordes i slutet av år 1977.

Här nedan granskas frågan i vilken mån delpensionstagarna och de som fått ett avböjande pensionsbeslut deltagit i arbetslivet vid intervju-tidpunkten, dvs. högst fyra år efter pensionsavgörandet. I artikeln behandlas endast de personer som varit löntagare. Av dessa intervju-personer, som före sin pensionsansökan arbetat i ett APL- eller KAPL-arbetsförhållande, uppbar 274 delpension vid tidpunkten för intervjun medan 183 hade fått sin pensionsansökan avslagen.

När det gäller avslagsfallen är det att märka, att bara de fall som förblivit avslagsfall, dvs. sådana mottagare av avböjande beslut, som åtminstone inte före intervjutidpunkten har fått positivt pensionsbeslut efter eventuell förnyad ansökan eller genom besvär, har klassificerats som avslagsfall i det föreliggande materialet.

HÄLFTEN AV DEM SOM FÅTT AVSLAG I ARBETE

Ungefär hälften av de delpensionstagare, som varit löntagare, och av de invalidpensionssökande, som fått avslag på sin ansökan, var vid tidpunkten för intervjun i arbete. Såsom av de följande siffrorna framgår, är de som före sin pensionsansökan stått i ett APL-arbetsförhållande oftare i arbete än de löntagare, som arbetat inom en KAPL-bransch, dvs. i skogs-, lantbruks-, byggnads- eller hamnarbeten. Delpensionstagarna inom KAPL-branscherna arbetar mera sällan än de andra.

Andelen förvärvsarbetande enligt laggrupp vid intervjutidpunkten (%)

	Delpensions- tagare	Avslags- fall
APL	55	47
KAPL	28	45
Totalt	46	47

BESLUTSÅR

De arbetandes andel varierar med pensionsbeslutsåret. Av nedanstående tabell framgår, att under 40 % av dem som fått ett avböjande beslut år 1976 och som fortsatt att vara avslagsfall åtminstone fram till år 1977 är i arbete i slutet av år 1977. Av dem som fått ett avgörande tidigare är däremot över hälften i arbete vid tidpunkten i fråga. Även bland dem som börjat uppbära delpension tidigare arbetar flera vid tidpunkten för intervjun än bland dem som börjat utfå delpension under år 1975 eller år 1976. I synnerhet för männen med delpension är skillnaden stor: av dem som fått avgörandet år 1976 arbetar en fjärdedel och av dem som fått avgörandet år 1974 tre fjärdedelar i slutet av år 1977.

Andelen förvärvsarbetande enligt beslutsår vid intervjutidpunkten (%)

Beslutsår	Delpensions- tagare	Avslags- fall
1974	62	53
1975	41	57
1976	40	38

De ovan presenterade andelarna förvärvsarbetande stämmer väl överens med variationerna i sysselsättningsläget under de ifrågavarande åren. År 1974 uppvisade 1970-talets lägsta arbetslöshetsgrad, medan arbetslösheten år 1976 redan var på god väg mot årtiondets toppnoteringar. Skillnaderna i förvärvsarbetandet kan även i viss mån bero på längden av den tid som förflutit från avgörandet och de under denna tid inträffade förändringarna i sökandens hälsotillstånd. Av de mottagare av ett avböjande beslut, som ansåg att deras hälsotillstånd blivit bättre efter det att de ansökt om pension är 65 % i arbete, medan siffran för de övriga endast är drygt 40 %.

AVSLUTAT ARBETSLIV

De delpensionstagare som upphört att arbeta före intervjutidpunkten hade nästan utan undantag slutat arbeta i samband med pensioneringen — det sista arbetsförhållandet före pensioneringen har upphört tidigast under kalenderåret närmast före det första pensionsutbetalningsåret. För de icke-arbetande avslagsfallens

del är tiden mellan slutåret för arbetet närmast före pensionsansökan och tidpunkten för pensionsavgörandet däremot ofta längre: för ungefär 15 procent av dem är tiden mellan pensionsbeslutsåret och arbetsslutsåret åtminstone två kalenderår.

För många av mottagarna av avböjande beslut med långvarig frånvaro från arbetslivet är det här granskade avslagsbeslutet emellertid inte det första — deltagandet i arbetslivet har för deras del ofta upphört redan i samband med en tidigare pensionsansökan.

JÄMFÖRELSE MELLAN FÖRVÄRVSARBETANDE OCH ICKE-FÖRVÄRVSARBETANDE

Männen arbetar oftare än kvinnorna. Av de delpensionerade män, som haft ett APL-arbetsförhållande, deltar över 60 % fortfarande i arbetslivet. För motsvarande kvinnor är siffran ca 50 %. För avslagsfallens del är andelarna ca 60 % för män och under 40 % för kvinnor. Några rätlinjiga åldersgruppsskillnader kan inte förmärkas i fråga om arbetslivsdeltagande. Av dem som fått ett avböjande beslut är det närmast personerna i medelåldern och av delpensionstagarna de äldre intervjupersonerna som oftast arbetar.

Vid en utredning av de andra drag, i fråga om vilka de förvärvsarbetande och de icke-förvärvsarbetande intervjupersonerna avviker från varandra, kunde man notera skillnader mellan grupperna enligt bl.a. arbetsoförmågans orsak, utbildningsbakgrunden, vissa arbetshistoriska drag och facket. Några av dessa skillnader presenteras i följande tabell. Tabellen gäller endast dem som stått i ett APL-arbetsförhållande, men skillnaderna är likartade inom KAPL-branscherna.

De förvärvsarbetandes och icke-förvärvsarbetandes bakgrund: några exempel

	Delpensionstagare i arbete		Avslagsfall i arbete	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Ansökt om pension på grund av mentala störningar (under 40 år), %	15	24	20	35
Arbetslösa före ansökan om pension (män), %	8	13	10	23
Genomgått minst mellanskola eller yrkeskurs, %	47	28	44	40

De unga intervjupersonerna med arbete vid intervjutidpunkten har mera sällan än de som inte arbetar ansökt om pension på grund av mentala störningar. Denna skillnad återfinns även när det gäller äldre personer som fått avböjande beslut men däremot inte i fråga om delpensionstagarna över 40 år.

De förvärvsarbetande har mera sällan än de andra arbetslöshetsperioder i sin tidigare arbetshistoria. I den ovanstående tabellen menas med arbetslösa sådana personer, som haft arbetslöshetsperioder under fyra år närmast före ansökan om pension. De som arbetar vid intervjutidpunkten avviker inte enbart i fråga om egen arbetslöshet från dem som inte arbetar vid denna tidpunkt. Som man kunnat vänta sig förekommer det också en skillnad i fråga om bostadsområdets arbetslöshetsgrad: de icke-arbetande bor oftare än den andra i östra eller norra Finland.

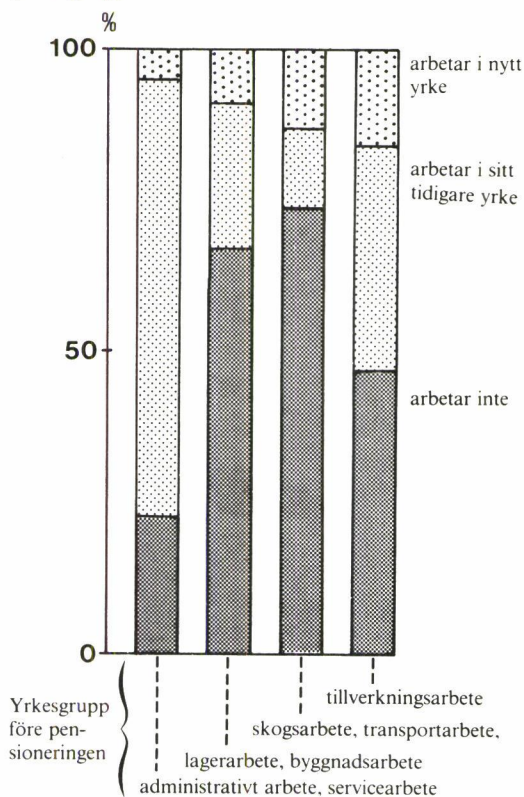
Bland dem som fått ett negativt pensionsbeslut föreligger det inga större skillnader i utbildningsnivå mellan de förvärvsarbetande och de icke-förvärvsarbetande. De arbetande delpensionstagarna har däremot betydligt oftare fått mera utbildning än de icke-arbetande. Den största skillnaden i fråga om utbildningsnivå uppvisar de delpensionerade männen: av de förvärvsarbetande har 49 % och av de icke-förvärvsarbetande bara 23 % genomgått minst mellan-skola eller fått yrkesutbildning.

DE FÖRVÄRVARSARBETANDES YRKE

Av de förvärvsarbetande männen med delpension inom APL- och KAPL-områdena har hälften tekniska eller administrativa uppgifter eller försäljnings- eller serviceuppgifter. Omkring tjuugo procent utför byggnadsarbete, en lika stor andel arbetar inom industrin och återstoden, ca tio procent, har lager- och lastningsarbeten eller arbetar inom jord- och skogsbruket. Av de delpensionerade kvinnorna arbetar två tredjedelar i kontors-, försäljnings- och servicearbeten. Resten har närmast städarbete (ca 20 %) eller tillverkningsarbete (ca 10 %). Bland mottagarna av ett avböjande beslut med förvärvsarbete är industriyrkenas andel betydligt större, medan serviceyrkenas återigen är mindre.

Största delen av de förvärvsarbetande har fortsatt i sitt tidigare yrke. Det gäller både delpensionstagarna och dem som fått avslag på sin pensionsansökan. Ungefär 20 % av de förvärvsarbetande har bytt yrke i samband med sin pensionsansökan eller kort därefter. I nedanstående figur granskas de delpensionerade männens förvärvsarbete och yrkesbyte enligt en gruppering efter yrket före pensioneringen.

De delpensionerade männens förvärvsarbete enligt yrkesgrupp

Av figuren framgår, att över 70 % av dem som arbetat inom administration och serviceområdet alltså arbetar, medan andelen som fortsatt att arbeta är betydligt mindre i de andra yrkesgrupperna. I gruppen för administrativt arbete och servicearbete har nästan alla arbetande även fortsatt i sitt tidigare yrke, medan yrkesbyten är vanligare i de andra grupperna. Det är då nästan utan undantag fråga om en övergång till ett serviceyrke eller till lagerarbete. Exempel på sådana yrkesbyten i samband med delpensionering är bl.a. följande: från målare till gårdskarl, från svetsare till vaktmästare och från gjuteriarbetare till väktare.

RAILI HYRKKÄNEN

Hälsotillståndets utveckling och alkoholkonsumtionen efter ansökan om invalidpension

Denna artikel baserar sig i likhet med den föregående, som gällde delpensionstagarna och mottagarna av avböjande pensionsbeslut och deras förvärvsarbete, på materialet i en utredning rörande de arbetsoförmögna på 1970-talet. I det följande granskas invalidpensionstagarnas och mottagarnas av avslagsbeslut egen uppfattning om sitt hälsotillstånds utveckling efter det att de ansökt om pension och å andra sidan deras alkoholkonsumtionsfrekvens.

Morbiditet brukar granskas på tre olika sätt: ur medicinsk, sociologisk och psykologisk synvinkel. Ur medicinsk synpunkt sett är sjukdom ett störningstillstånd i organismens funktioner, som tar sig uttryck i vissa symtom. Hälsa innebär återigen ur sociologisk synpunkt att samhällets rollförväntningar blir uppfyllda och sjukdom i sin tur oförmåga att uppfylla förväntningarna, innefattande en förändring i det sociala beteendet. Ur psykologisk synvinkel granskar man den s.k. upplevda morbiditeten, dvs. de av sjukdom orsakade subjektiva symtomen eller de av en människa upplevda förändringarna i det psyko-fysiska tillståndet och jagbilden.¹⁾ Inträde av arbetsoförmåga kan granskas ur alla dessa aspekter. För att en invaliditetsprocess skall sätta igång måste en människa på basen av upplevda symtom bli medveten om att hon är sjuk, ty upplevd arbetsoförmåga och ansökan om förmån som utbetalas vid arbetsoförmåga utgör i allmänhet ett villkor för juridisk, dvs. av socialförsäkringssystemet godkänd arbetsoförmåga. Ett annat nödvändigt villkor är att det föreligger en sjukdom, en kroppsskada eller ett lyte, som kan konstateras medicinskt. Till förändringarna av det sociala beteendet hör att vederbörande tillägnar sig en sjuk människas roll, att han slutar att arbeta och börjar uppbära pension. I detta skede är det dock med tanke på motivationen för en eventuell rehabilitering och nytt upptagande av arbetet av stor betydelse hur en människa upplever sitt hälsotillstånd och vilka förändringar hon tycker att hälsotillståndet har undergått.

HÄLSOTILLSTÅNDETS UTVECKLING

Av dem för vilkas vidkommande mellan tidpunkten för pensionsbeslutets utfärdande och intervjutidpunkten hade förflutit från omkring

ett till knappt fyra år frågade man om deras hälsotillstånd hade undergått förändringar efter det att de ansökte om pension. Något över hälften av de tillfrågade uppgav att deras hälsa försämrats, för en tredjedel hade den förblivit oförändrad och var tionde intervjuads hälsa hade förbättrats. Av nedanstående procentdelar framgår, hur stor del av dem som mottagit ett positivt resp. negativt invalidpensionsbeslut anser att deras hälsotillstånd har förbättrats resp. försämrats efter ansökan om pension.

Ålder	Förbättrat hälsotillstånd %		
	Full pension	Del-pension	Avslag
—39	19	15	32
40—49	9	5	7
50—64	9	6	7

Ålder	Försämrat hälsotillstånd %		
	Full pension	Del-pension	Avslag
—39	33	39	31
40—49	50	64	53
50—64	54	60	63

De intervjuade i den yngsta åldersgruppen, personer under 40 år, uppgav relativt sett oftare än de äldre intervjuade att deras hälsotillstånd har en hög förbättringsandel jämfört med dem som under 40 år med ett avböjande beslut har en hög förbättringsandel jämfört med dem som utfått antingen full pension eller delpension. Intervjupersonerna i denna ålderskategori med ett avböjande pensionsbeslut upplevde också i genomsnitt vid intervjutidpunkten att deras hälsotillstånd var bättre än vad invalidpensionstagarna tyckte om sitt hälsotillstånd. Hälsotillståndet hos de intervjuade över 40 år har inte förbättrats i nämnvärd mån, och några klara skillnader kan inte förmärkas mellan dem som fått motta skilda slags pensionsbeslut.

De intervjuade under 40 år har inte heller upplevt en försämring i sitt hälsotillstånd lika ofta som de äldre intervjuade. I den yngsta åldersgruppen och i åldersgruppen 40—49 år är delpensionstagarna oftare än andra av den mening, att deras hälsotillstånd har försämrats

efter det att de ansökte om pension. Av denna mening är i synnerhet kvinnorna med delpension i den yngsta åldersgruppen. I gruppen över 50 år har delpensionstagarna och mottagarna av negativt pensionsbeslut oftare än de andra fått sämre hälsa efter ansökan om pension. De äldsta mottagarna av negativt beslut bedömer också sitt hälsotillstånd vid intervjutillfället såsom sämre än de övriga bedömer sitt.

Av nedanstående sammanställningar framgår hur förändringarna i hälsotillståndet varierar med den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan i de tre vanligaste sjukdomsgrupperna — mentala rubbningar, sjukdomar i cirkulationsorganen och sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven — och i gruppen "övriga sjukdomar".

Förbättrat hälsotillstånd %

Ålder	Mentala rubbningar	Cirkulationsorg.	Muskulosk./bindv.	Övriga sjukd.
—39	27	35	17	21
40—49	19	6	6	5
50—64	16	10	5	9

Försämrat hälsotillstånd %

Ålder	Mentala rubbningar	Cirkulationsorg.	Muskulosk./bindv.	Övriga sjukd.
—39	19	19	46	41
40—49	37	46	61	53
50—64	49	50	62	59

En granskning enligt den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan ger vid handen att det finns klara sjukdomsgruppsskillnader för de intervjuade under 40 år. De intervjuade med sjukdomar i cirkulationsorganen eller mentala rubbningar ansåg oftare än de andra att deras hälsotillstånd hade förbättrats. Också i gruppen över 40 år har de intervjuade med mentala rubbningar oftare än de andra fått sin hälsa förbättrad.

De intervjuade med sjukdomar i muskuloskeletal systemet och bindväven som huvudsaklig orsak till arbetsoförmågan ansåg återigen oftare än de andra att deras hälsotillstånd hade försämrats. Detta gäller i alla åldersgrupper. I sjukdomsgruppen "övriga sjukdomar" fanns det re-

lativt sett näst mest intervjuade med försämrat hälsotillstånd. I denna sjukdomsgrupp är det framför allt sjukdomarna i nervsystemet och sinnesorganen samt sjukdomarna i andningsorganen och följd tillstånd till olycksfall som har lett till försämrad hälsa efter ansökan om pension.

ALKOHOLKONSUMTIONSFREKVENSEN

De intervjuade tillfrågades inte endast om sitt hälsotillstånd utan även om sin alkoholkonsumtion. I det följande har de intervjuades alkoholkonsumtion jämförts med siffror för hela befolkningen, vilka baserar sig på en av Alkoholpolitiska forskningsinstitutet utförd undersökning från år 1976.²⁾ Siffrorna presenteras särskilt för män och kvinnor på grund av de stora skillnaderna i alkoholkonsumtion mellan könen

Alkoholkonsumtionsfrekvensen för män, %

	Åldersgrupp			
	40—49		50—64	
	Inter- vju- pers.	Be- folkn.	Inter- vju- pers.	Be- folkn.
Minst en gång i veckan	20	52	15	37
1—2 gånger/mån	29	27	25	26
Högst några gånger om året	32	14	36	24
Aldrig	19	7	24	13
Sammanlagt	100	100	100	100

Alkoholkonsumtionsfrekvensen för kvinnor, %

	Åldersgrupp			
	40—49		50—64	
	Inter- vju- pers.	Be- folkn.	Inter- vju- pers.	Be- folkn.
Minst en gång i veckan	5	19	3	12
1—2 gånger/mån	11	32	7	19
Högst några gånger om året	31	31	26	34
Aldrig	53	18	64	35
Sammanlagt	100	100	100	100

EILA TUOMINEN

Vid granskningen av männens alkoholkonsumtion lägger man speciellt märke till de skillnader, som förekommer mellan de intervjuade och befolkningen i den andel som använder alkohol minst en gång i veckan och den andel som använder alkohol högst någon gång per år eller aldrig. I bägge åldersgrupperna finns det i hela befolkningen över två gånger flera som använder alkohol varje vecka än bland de intervjuade männen. Även om det kan vara svårt att komma ihåg antalet konsumtionstillfällen, är det av intresse att notera, att andelen nyktra är större bland de intervjuade än inom totalbefolkningen. Åldersgruppskillnaderna förefaller att vara rätt små bland de intervjuade, medan förhållandet inom hela befolkningen är det, att de yngre använder alkohol betydligt oftare än de äldre.

Även de intervjuade kvinnorna använder alkohol mera sällan än befolkningen. Bland de intervjuade kvinnorna är de som aldrig använder alkohol flera än de som använder alkohol. Förutom skillnaderna i fråga om relativt antal helnyktra är också skillnaderna i konsumtionsfrekvens för konsumenternas vidkommande stora mellan de intervjuade kvinnorna och befolkningen; inom befolkningen använder ett tre gånger större antal än bland de intervjuade alkohol minst en gång i månaden. Liksom i fråga om männen är åldersgruppskillnaderna bland de intervjuade kvinnorna mindre än inom befolkningen.

- 1) *Sievers Kai: Sairastavuuden mittaamisesta. Folkpensionsanstaltens publikationsserie E:5/1968. Helsingfors 1968.*
- 2) *Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Alkoholpolitiska forskningsinstitutets forskningsredogörelse Nr 114. Helsingfors 1978.*

Socialförsäkringens genombrott under de två senaste decennierna har lett till att den sociala tryggheten utsträckts till hela befolkningen. Tyngdpunkten har förskjutits till en socialförsäkring som berör hela befolkningen och stora befolkningsdelar. Utvecklingen har lett till att den ekonomiska otryggheten minskat på ett avgörande sätt i vårt samhälle. Har tillfredsställelsen med den sociala tryggheten ökat i motsvarande mån, anses den sociala tryggheten numera vara tillräcklig, vilka delområden av den sociala tryggheten anser befolkningen att man borde vidareutveckla? Att få svar på dessa och liknande frågor saknar inte betydelse. Därför har Pensionsskyddscentralen tidvis kartlagt befolkningens åsikter om den sociala tryggheten och pensionsskyddet genom intervjuundersökningar bl.a. i samband med utredningar rörande allmänhetens kunskaper om arbetspensionerna. Senast utreddes befolkningens kunskaper på detta område år 1979 (Allmänheten och arbetspensionslagarna 1979, 1980).

I det följande granskas resultaten av opinionsfrågorna i den ovannämnda undersökningen. Resultaten jämförs med motsvarande resultat i de tidigare intervjuundersökningarna, som huvudsakligen är från år 1972. Syftet är framför allt att klarlägga aktivbefolkningens (18—64 år) uppfattningar om den sociala trygghetens och pensionsskyddets utvecklande. Speciell uppmärksamhet ägnas åt åsiktsförändringarna under granskningsperioden. Resultaten av en sådan utredning kan anses vara tillförlitligare än en granskning av åsikterna vid en enda tidpunkt.

BEFOLKNINGENS ÖNSKAN ATT UTÖKA DEN SOCIALA TRYGGHETEN HAR MINSKAT PÅ 1970-TALET

Den sociala tryggheten och pensionskyddet utvecklades märkbart på 1970-talet — liksom även på 1960-talet. Socialutgifternas andel av bruttonationalprodukten ökade under senaste årtionde från 14 till 21 procent. Socialutgifternas ökande andel har även ägnats en hel del uppmärksamhet. I många utredningar rörande de sociala utgifternas utveckling och i debatten under de senaste tiderna har man framhävt, att de nationalekonomiska resurserna inte förslår till

Befolkningens åsikter åren 1979 och 1972 om den sociala trygghetens och pensionsskyddets utvecklande

en fortsatt ökning av socialutgifterna. Därför har man poängterat att noggranna överväganden måste göras då nya reformer planeras. Problemet är gemensamt för alla välfärdsstater. man har varit tvungen att gallra bland de socialpolitiska målen, och i en del länder såsom England och Israel har man beslutat sig för att begränsa de existerande inkomstöverföringssystemen (Olavi Riihinen: Onko sosiaalinen kehitys umpikujassa, Sosiaaliturva 19/1980).

Befolkningens förväntningar i fråga om en utökning av den sociala tryggheten i Finland har blivit mera moderata. Siffrorna i följande sammanställning visar, att endast omkring en tredjedel av de av arbetspensionslagarna omfattade aktiva arbetstagarna i slutet av 1970-talet tyckte att det penningbelopp som användes för social trygghet var alltför litet, medan motsvarande siffra år 1972 var två tredjedelar. De som tyckte att det ifrågavarande beloppet var alltför stort ökade från år 1972 till slutet av 1970-talet från sex till elva procent. År 1979 utgjorde de som tyckte att för sociala ändamål användes ungefär vad som behövdes trots allt den största gruppen. Till denna grupp hörde över hälften av den intervjuade.

För sociala ändamål används	Av arbetspensionslagarna (APL, KAPL, FöPL, LFöPL) omfattade aktiva	
	1972 ¹⁾	1979
	%	%
Alltför mycket pengar	6	11
Lagom mycket pengar	26	52
Alltför litet pengar	67	36
Vet inte	1	1
Totalt	(1323)	(1525)

¹⁾ Attitydundersökning från år 1972, vars resultat inte har publicerats i rapportform.

Kraven på en utökad social trygghet har minskat mest bland de av FöPL omfattade företagarna. Medan ungefär varannan företagare i början av årtiondet ansåg att den penningssumma som användes för sociala ändamål var alltför liten, var endast ungefär var tionde företagare av denna åsikt vid årtiondets slut och var fjärde

ansåg då rent av att penningssumman var alltför stor. Även löntagarnas lust att utöka de sociala utgifterna har minskat. Närmare tre fjärdedelar av löntagarna hoppades på en förbättring av den sociala tryggheten vid föregående undersökning och bara ungefär två femtedelar vid den senare undersökningsomgången.

En undersökning av Finska Gallup, som gällde åsikterna rörande den sociala trygghetens utvecklande, från åren 1975 och 1980 gav liknande resultat. Vid undersökningen utfrågades befolkningen om dess åsikt om den fart med vilken den sociala tryggheten utvecklats under de senaste åren. Enligt resultaten har åsikterna om den sociala trygghetens utvecklande blivit mera återhållsamma. Andelen för dem som ansåg att den sociala tryggheten hade utvecklats alltför långsamt minskade med tio procentenheter samtidigt som andelen för dem som tyckte att den sociala tryggheten hade utvecklats i alltför snabb takt ökade med sex procentenheter. Av dem som intervjuades år 1980 ansåg emellertid 56 procent att den sociala tryggheten hade utvecklats i en lämplig takt (Alestalo—Uusitalo: Suomalaiset ja sosiaaliturva, Finska Gallups publikation nr 6).

Opinionsförändringen torde i främsta rummet bero på förändringarna i det ekonomiska läget. I början av 1970-talet var det ekonomiska läget och framtidsutsikterna betydligt ljusare än mot slutet av årtiondet. Den av oljekrisen förorsakade depressionen och den växande arbetslösheten gav ingen anledning till optimism. Önskemålen beträffande den sociala trygghetens utvecklande har även påverkats av den kraftiga ökningen av skattebördan, liksom av bördan för den sociala trygghetens finansiering, under det senaste årtiondet (Den sociala trygghetens utveckling i Finland 1950—1977, FOS XXXII:56, 1978).

ALLT FLER ANSER ATT BEKÄMPANDET AV ARBETSLÖSHET Å ENA OCH FAMILJEPOLITIKEN Å ANDRA SIDAN BÖR PRIORITERAS

I det nuvarande ekonomiska läget är det svårt att förbättra den sociala tryggheten utan en strängare beskattning. Detta faktum gör att förväntningarna rörande den sociala trygghetens utvecklande blir motstridiga. Befolkningen

tycker visserligen att det finns missförhållanden och brister, som bör avhjälpas inom den sociala tryggheten, men å andra sidan har lusten att öka de sociala utgifterna, som ovan konstaterades, minskat betydligt.

De intervjuades åsikt om de viktigaste socialpolitiska utvecklingsobjekten efterfrågades med tillhjälp av följande alternativ.

Angelägnaste utvecklingsobjekt	Av arbetspensionslagarna (APL, KAPL, FöPL, LFöPL), omfattade aktiva	
	1972 ¹⁾ %	1979 %
<i>Bekämpande av arbetslöshet</i>	23	28
<i>Pensionsskydd</i>	23	28
Arbetspensioner	6	6
Folkpensioner	10	7
Krigsinvalidier och frontmän	7	11
<i>Med familjepolitiken sammanhörande frågor:</i>	11	21
Barndagvård	8	9
Barnbidrag	3	4
Moderslön	x)	8
<i>Med hälso- och sjukvården samt den förebyggande verksamheten sammanhörande frågor:</i>	28	19
Hälso- och sjukvård	19	11
Bekämpande av olycksfall	1	1
Rusmedelsproblemet	4	1
Föreningensproblemet	4	6
<i>Andra objekt:</i>	15	8
Bostadsproduktion	15	7
Avlönad studieledighet för förvärvsarbetande	x)	1
<i>Vet inte</i>	0	0
<i>Totalt</i>	100 (1323)	100 (1525)

x) Alternativet fanns inte med i 1972 års undersökning.

¹⁾ Den ovannämnda opinionsundersökningen.

Bekämpande av arbetslöshet ansågs bägge undersökningsgångerna som det mest angelägna

av de enskilda utvecklingsobjekten. Det tilltagande arbetslöshetsproblemet på 1970-talet och i synnerhet mot årtiondets slut har medfört att en allt större del av den aktiva befolkningen i första hand hoppas på en effektivare bekämpning av arbetslösheten. År 1979 ansåg 28 procent av de aktiva att arbetslöshetsbekämpningen var den allra angelägnaste frågan, medan motsvarande andel år 1972 var 23 procent.

Jämsides med förebyggandet av arbetslöshet har familjepolitikens utvecklande vunnit ökat understöd. Medan endast var tionde aktiv intervjuad i början av årtiondet ansåg att de med familjepolitiken sammanhörande problemen var de mest angelägna frågorna, ville var femte tillfrågad mot årtiondets slut utöka medlen för utvecklande av familjepolitiken.

Det är förmodligen två speciella omständigheter som gjort att familjepolitiken fått ökat understöd. På 1970-talet har den uppfattningen blivit allt allmännare, att familjepolitiken stannat efter i utvecklingen inom området för social trygghet. Denna uppfattning får stöd av bl.a. en utredning rörande den sociala trygghetens utveckling under åren 1950—1977. Enligt denna utredning har de familjepolitiska utgifternas andel av socialutgifterna minskat kraftigt under denna period. Som lägst var de under åren 1973—1974 (Den sociala trygghetens utveckling i Finland 1950—1977, FOS XXXII:56, 1978). Bekymmer för att befolkningstillväxten skall stagnera har likaså inverkat på den allmänna attityden. Den låga nativiteten under i synnerhet förra hälften av 1970-talet gav anledning till bekymmer.

En annan faktor som gjort att familjepolitikens utvecklande har vunnit ökat understöd är att moderslön infördes som ett nytt alternativ i 1979 års undersökning. Moderslönen eller, som den också kallas, stöd för vård i hemmet trädde på riksplanet i kraft vid ingången av april 1980. De alternativa verksamhetsformerna barn dagvård och moderslön vann ungefär lika stort understöd som angelägnaste utvecklingsprojekt år 1979, knappa tio procent av de tillfrågade.

De som förespråkade *pensionsskyddets* utvecklande har inte undergått någon nämnvärd förändring. Ungefär var fjärde av de under arbetspensionslagarna lydande aktiva ansåg vid bägge tidpunkterna att pensionsskyddets utvecklande var den angelägnaste frågan. I pensionsskyddet har vid denna granskning inrymmts gruppen krigsinvalidier och frontmän, i förbättrandet av vilkas ställning pensionsskyddet spelar en stor roll.

Arbetspensionernas utvecklande har under hela granskningsperioden vunnit sex procents understöd. De som i första hand vill ha folkpen-

sionsskyddet förbättrat har minskat från tio till sju procent. Förbättrandet av krigsinvalidernas och frontmännens ställning har däremot vunnit mera understöd än tidigare. År 1979 ingick sistnämnda alternativ i ungefär en tiondedel av svaren, dvs. nästan lika ofta som arbets- och folkpensionerna tillsammans.

Hälso- och sjukvårdens samt de *förebyggande åtgärdernas* understöd som angelägnaste utvecklingsobjekt har under granskningsperioden minskat. Medan över en fjärdedel av de aktiva i början av årtiondet ansåg att med dessa sammanhörande frågor var de angelägnaste, hade andelen i slutet av årtiondet sjunkit till ungefär en femtedel.

Understöddandets av den till övriga objekt hänförliga *bostadsproduktionens* utvecklande har likaså minskat under granskningsperioden. Medan 15 procent av de aktiva år 1972 tyckte att det var viktigast att bostadsproduktionen utvecklades, placerade bara sju procent av de tillfrågade vid 1979 års undersökning detta alternativ på första plats.

BRISTEN PÅ ÖPPENVÅRDSSERVICE DET STÖRSTA MISSFÖRHÅLLET INOM ÅLDNINGSVÅRDEN

Vid den senare undersökningen tillfrågades intervjupersonerna om sin åsikt om vilka som är de största missförhållandena inom åldningsvården.

Svaret blev oftast den öppna vården för åldringar. Ungefär två femtedelar av de aktiva ansåg att bristen på lämpliga bostäder för åldringar, bristen på hemvårdsservice och bristen på hemsjukvård var de största problemen inom åldningsvården. Uppfattningarna om behovet att utveckla den öppna vården stämmer alltså överens med de senaste årens åldningsvårdspolitik, där huvudvikten varit lagd vid en utökning av servicen inom den öppna vården. Trots detta skulle denna serviceform dock alltså behöva utökas en hel del.

Antalet anstaltsvårdplatser för åldringar är enligt de nuvarande uppskattningarna ungefär lagom stort, även om behovet kommer att öka i och med att antalet åldringar och i synnerhet andelen åldringar över 75 år kommer att öka. Av de intervjuade som representerade aktivbefolkningen, ansåg endast var tionde år 1979 att bristen på åldershems- och sjukhusplatser var det största missförhållandet inom åldningsvården.

Det största missförhållandet inom åldningsvården år 1979	De aktiva %	Pensionärerna %
Bristen på bostäder som är lämpliga för åldringar samt bristen på hemvårdsservice och hemsjukvård	38	33
Svårigheter med den ekonomiska utkomsten, alltför små pensioner	26	27
En känsla av ensamhet och av att inte behövas, likgiltighet från yngre människors sida	23	15
Bristen på åldershems- och sjukhusplatser	9	18
Svårigheter att hitta tillräckligt med nyttigt eller trevlig sysselsättning att använda tiden till	2	2
Något annat	0	2
Inga problem, åldringarnas angelägenheter är på allt sätt väl ordnade	1	1
Vet inte	1	2
Totalt	100	100
	(1798)	(173)

Överraskande stor uppmärksamhet ägnades åt åldringarnas andliga välfärd. Ungefär en fjärdedel av de aktiva tyckte att åldringarnas känsla av ensamhet och av att inte behövas och överhuvudtaget likgiltigheten från yngre människors sida var det största problemet. Dessa med åldringarnas psykiska välbefinnande sammanhörande frågor ägnades nästan lika stor uppmärksamhet som åldringarnas ekonomiskt sett svaga ställning. Var fjärde aktiv tyckte, att svårigheterna med den ekonomiska utkomsten och de alltför små pensionerna var det största missförhållandet.

Pensionärernas uppfattning om vilket som var det värsta missförhållandet avvek från de aktivas däri, att de förra oftare än de senare ansåg att bristen på anstaltsplatser var det största missförhållandet inom åldningsvården.

Åldringarnas ensamhet och känslan av att inte behövas tyckte pensionärerna inte var ett lika stort problem som de aktiva. Den öppna vården förekom inte heller lika ofta i pensionärernas svar som i de aktivas.

PENSIONSSKYDDETS UTVECKLANDE VINNER GEHÖR

Svaren på frågorna rörande pensionskyddet visar, att folk inte tycker att dagens pensionskydd är speciellt bra. Vid 1979 års undersökning blev resultatet det, att pensionskyddets nivå var bra enligt var femte tillfrågad, passabel enligt varannan tillfrågad och dålig enligt var fjärde. Under 1970-talet har åsikterna förändrats rätt litet. Medan 18 procent av befolkningen i aktiv ålder i början av 1970-talet tyckte att pensionskyddets nivå var bra, var andelen i slutet av årtiondet 22 procent.

Det nuvarande pensions- skyddets nivå är	Befolkningen i åldern 18—64 år	
	1972 ¹⁾ %	1979 %
Synnerligen bra	2	2
Rätt bra	16	20
Passabel	53	51
Fortfarande rätt dålig	23	22
Fortfarande mycket dålig	6	4
Vet inte	0	1
Totalt	100 (1572)	100 (1971)

¹⁾ Materialet i en undersökning rörande arbetspensionsvetandets nivå från år 1972.

Orsaken till att man inte anser att pensionskyddets nivå blivit märkbart bättre är förmodligen att en stor del av dagens pensionstagare har en förhållandevis liten pension. En betydande del av pensionstagarna uppbär fortfarande enbart folkpension, och pensionernas nivå inom den privata sektorn — i genomsnitt 38 procent — ligger fortfarande långt efter det uppställda målet för arbetspensionerna, som är 60 procent. På grund av arbetspensionskyddets successiva ikraftträdande kommer pensionernas nivå att fortsätta att stiga ända fram till de första åren av nästa årtusende.

Det faktum att bekymren för utkomsten under ålderdomen eller vid eventuell arbetsförmåga har minskat betydligt under granskningsperioden kan ses som ett tecken på att aktivbefolkningen är medveten om att pensionskyddet kommer att bli bättre i framtiden. Intervjupersonerna tillfrågades om de var bekymrade för sin egen eller sin familjs utkomst, när de blir

gamla eller vid eventuell arbetsförmåga dessförinnan. Enligt resultaten har andelen för dem som är mycket bekymrade över utkomsten minskat med 19 procentenheter under tidsperioden 1964—1979.

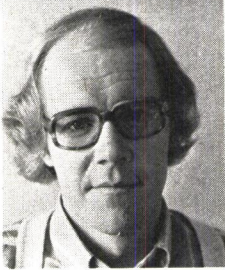
Utkomsten bekymrar	1964 ¹⁾ %	1967 ¹⁾ %	1979 %
Synnerligen mycket	28	27	11
Rätt mycket	27	26	25
Rätt litet	13	17	29
Mycket litet	11	11	15
Inte alls	18	17	20
Vet inte	3	2	—
Totalt	100 (1083)	100 (995)	100 (1798)

¹⁾ Undersökningar rörande arbetspensionsvetandets nivå från de ifrågasvarande åren.

En orsak till att bekymren minskat är att allt flera personer omfattas av förvärvspensionssystemen. Förvärvspensionernas målnivå har stigit märkbart under granskningsperioden. Genom nivåförhöjningen av arbetspensionerna år 1975 höjdes målnivån för pensionerna inom den privata sektorn från 40 till 60 procent. En annan orsak till de minskade bekymren är att folk börjat känna bättre till vilka förmåner pensionssystemen erbjuder.

Pensionskyddet har enligt befolkningens åsikt inte utvecklats till räkligt. Två tredjedelar av de intervjuade fann det år 1979 nödvändigt att vissa brister och missförhållanden i pensionskyddet blir avhjälpta trots de kostnader det leder till. Såsom av det föregående framgick ansåg dock endast en fjärdedel att pensionskyddet var det objekt om krävde den snabbaste korrigeringen.

Ungefär en tredjedel av de tillfrågade tyckte, att de nuvarande pensionslagarna var rätt bra och att några förbättringar som skulle öka pensionsutgifterna inte behövdes. Bara två procent av de intervjuade var av den åsikten, att pensionskyddet och pensionsutgifterna borde skäras ned. Undersökningsresultaten pekar sålunda på, att man på det hela taget inte vill avstå från ett utvecklande av pensionskyddet, även om befolkningens önskan att utöka den sociala tryggheten och de sociala utgifterna har blivit mindre.

MIKKO PELLINEN

Nytt om arbetspensionerna

Pensionsskyddscentralen har nyligen gett ut en reviderad och innehållsmässigt utvidgad första del av 1980 års statistiska årsbok för arbetspensionssystemet. Publikationen innehåller en del tidigare opublicerad och t.o.m. oproducerad statistik. Jag skall här och i nästa nummer av Arbetspension behandla framför allt denna nya statistik.

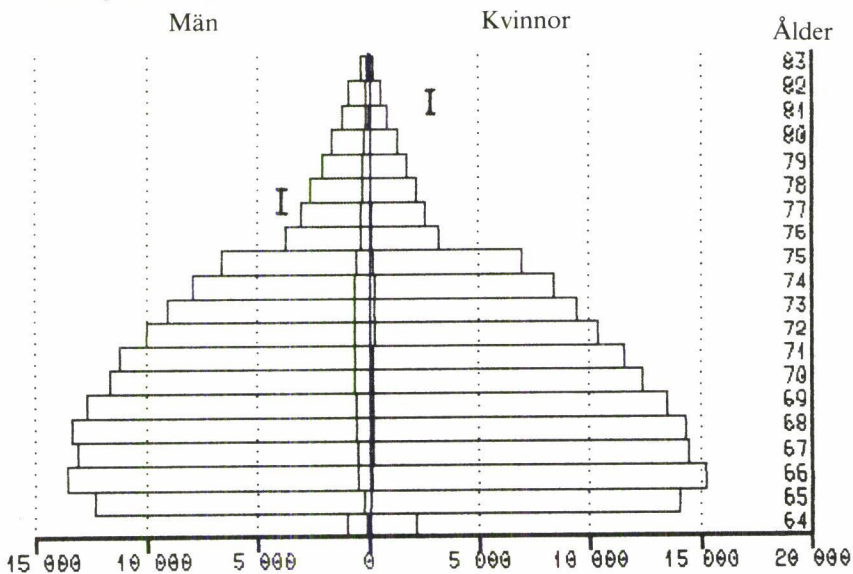
ÅLDERSPENSION

Av de 30 809 ålderspensioner som började löpa under år 1980 var hälften (51 %) nya pensioner, medan 43 % var pensioner som tidigare hade utgått i form av invalidpensioner och återstoden, 6 %, var tidigare arbetslöshets- och generationsväxlingspensioner, som övergått i ålderspension. Av dem som direkt börjat uppbära ålderspension eller börjat uppbära ålderspension efter att tidigare ha fått arbetslöshets- eller generationsväxlingspension var över hälften (57 %) kvinnor. Av de tidigare invalidpensionstagarna var omkring hälften kvinnor. Av alla dem som börjat uppbära ålderspension under år 1980 var 54 % kvinnor. I slutet av året fanns det relativt sett något mindre kvinnliga ålderspensionstagare (51 %). Kvinnornas andel är stadd i tillväxt, ty

ännu år 1974 var rollerna ombytta när det gällde påbörjade pensioner, och i fråga om beståndet var den manliga dominansen ännu mera utpräglad (55 %). Under år 1978 blev kvinnornas andel av de påbörjade pensionerna och år 1979 även deras andel av beståndet större än männens.

Efter att ha uppnått pensionsåldern hade fyra procent av de pensionsberättigade skjtit upp sin ålderspensionering. Uttaget av pension hade i genomsnitt uppskjutits med två år. Den påbörjade genomsnittliga ålderspensionen var för män 989 mk/mån och för kvinnor 460 mk/mån. För bägge könen var den 705 mk/mån. Den genomsnittliga uppskjutningsförhöjda pensionen var 802 mk/mån. Medelpensionen för de män som direkt börjat uppbära ålderspension var 1091 mk/mån, vilket är knappt 200 mark mer än ålderspensionen till dem som redan tidigare uppburit pension. I kvinnornas pensioner kunde motsvarande skillnad inte noteras. Av ålderspensionstagarna hade hälften en ålderspension under 500 mk/mån, tre fjärdedelar en pension under 1000 mk/mån och bara omkring en av hundra personer hade en pension över 3000 mk/mån.

Ålderspensionstagare 31. 12. 1980 samt år 1980 avslutade ålderspensioner

I = de 65-åriga männen och kvinnornas genomsnittliga återstående livstid

Av de ålderspensionstagare som avled år 1980 var närmare 70 % män. Denna skenbart dystra bild förklaras dels av att de kvinnliga ålderspensionstagarnas åldersstruktur är fördelaktigare än männens (Figur) och dels av att de 65-åriga kvinnorna i genomsnitt har en fyra år längre återstående livstid än männen i samma ålder (männen 12,5 och kvinnorna 16,4 år). Trots sin kortare livstid och större mortalitet är männen flera än kvinnorna i åldersgrupperna över 75 år, dvs. i de åldersgrupper som inte berörts av företagarpensionslagarna FöPL och LFöPL. I de yngre åldersgrupperna har kvinnorna en klar majoritet. Då mortaliteten för de kvinnor som nu uppnått pensionsåldern är större i högre åldersgrupper än för männen och arbetspensionstagarnas bestånd i synnerhet för kvinnornas del i dessa åldersgrupper är liten i förhållande till hela befolkningen i motsvarande ålder, måste kvinnornas antal givetvis bli litet. Ålderspyramiden för dem som uppbär ålderspension har formen av en typisk s.k. ung befolknings pyramid (eller en snabbt växande befolknings pyramid), där kvinnsidan är yngre än manssidan. Här har vi närmast orsaken till att inga skillnader kunde förmärkas mellan könen i fråga om längden av de ålderspensioner som upphört att utgå.

Arbetsoförmågans effekt på livstidens längd torde däremot återspegla sig även i ålderspensionernas längd, ty den genomsnittliga längden för de ålderspensioner som i tiden börjat såsom nya pensioner (utan föregående pension av annan typ) och upphört under statistikåret var åtta år, medan de ålderspensioner som utgjort en fortsättning på någon annan pension utbetalats i ungefär fem års tid. Den totala längden av pensionärstiden för dessa personer med fortsatt pension var i genomsnitt 9,5 år.

INVALIDPENSIONER

År 1980 började sammanlagt 19 095 invalidpensioner löpa. Av dem hade över hälften (53 %) beviljats av APL-anstalter. Av APL-pensionerna var tre fjärdedelar s.k. rena APL-pensioner, dvs. vederbörande hade inte fått någon som helst pension med stöd av KAPL, FöPL eller LFöPL. De rena APL-pensionerna — i genomsnitt 1276 mk/mån — var något större än de pensioner som innehöll KAPL-, FöPL- och/eller LFöPL-element (1202 mk/mån), men i fråga om de rena KAPL-, FöPL- och LFöPL-pensionerna var förhållandet det motsatta. Inom KAPL-området hade ungefär tre femtedelar av pensionstagarna rena pensioner och av företagarpensionärerna ungefär hälften. Av de påbörjade invalidpensionerna anses 80 procent

ha börjat direkt efter ett arbets- eller företagarförhållandes upphörande, varvid i pensionens belopp även beaktats s.k. kommande tid, dvs. tiden mellan tidpunkten för pensionsfallet och uppnåendet av pensionsåldern. Dessa invalidpensioners medelstorlek var 1427 mk/mån för männen och 754 mk/mån för kvinnorna. Sådana pensioner, vilkas storlek endast baserar sig på tjänstgöringstidens längd — s.k. fribrevspensioner — var vanligast inom KAPL-branscherna (44 % av samtliga KAPL-pensioner), medan de däremot var ovanliga inom företagarpensionslagarnas tillämpningsområde (under 6 % av samtliga pensioner). Den genomsnittliga fribrevspensionen uppgick till 288 mk/mån för män och 151 mk/mån för kvinnor.

År 1980 upphörde något flera invalidpensioner än det tillkom nya pensioner; sammanlagt upphörde 19 958 pensioner under året. Orsaken till upphörandet var i två fall av tre att pensionstagaren började uppbära ålderspension och i ett fall av fyra att pensionstagaren avled.

FULL INVALIDPENSION UTGICK I MEDELTAL I SEX ÅRS TID

De fulla invalidpensioner, som utbetalades vid statistikårets utgång, varade i genomsnitt något över sex år och delpensionerna drygt fyra år. Pensionsutbetalningstiden förefaller att ha varit rätt oberoende av ålder och kön, om man bortser från de allra yngsta — närmast personerna under 35 år. De av APL- och FöPL-anstalterna beviljade pensionerna var kortare än genomsnittet, medan återigen KAPL- och LFöPL-anstalternas pensioner utbetalades för längre tid än genomsnittet.

Långvarig arbetsoförmåga var vanligast bland männen inom KAPL-branscherna. För dem var invalidpensionernas genomsnittliga längd vid statistikårets slut 7 år och för över 14 % av dem varade pensionärstiden 12 år eller längre. Inom KAPL-branscherna hade drygt 6 % av männen fått pension under så lång tid. Av delpensionerna inom KAPL-branscherna hade 15 % och inom APL-kretsen 6 % utbetalats under hela den tid förmånen funnits till (minst åtta år). På företagarsidan var motsvarande andel 2 %.

En granskning av de fulla invalidpensionerna enligt sjukdomsorsak ger vid handen att pensionsutbetalningstiden har varit speciellt kort vid tumörer (under 5 år) och speciellt lång vid mentala rubbningar (ca 7 år); detta gäller i samtliga åldersgrupper. I fråga om delpensionerna är variationerna i pensionsutbetalningstid mindre; på grund av sjukdomar i andningsorganen, som i genomsnitt gett den kortaste pensionsutbetal-

ningstiden, har pension utbetalats i fyra år, och på grund av olycksfall, där pensionsutbetalningstiden varit längst, i fem år. I de största orsaksgруппerna, sjukdomar i cirkulationsorganen och sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven (sammanlagt 60% av alla fall), hade full invalidpension utbetalas i genomsnitt i 6 års tid och delpension i 4,5 års tid.

En granskning av orsakerna till arbetsoförmåga visar, att företagarna oftare än genomsnittet har sjukdomar i cirkulationsorganen och mera sällan än genomsnittet mentala rubbningar, vilka återigen är vanligare inom APL- och KAPL-området. Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven är vanligast inom APL- och LFöPL-området. Av de fall av arbetsoförmåga, som orsakats av tumörer, lyder över hälften (55%) under APL.

När det gäller de avslutade fulla invalidpensionerna bildar tumörerna en relativt liten (7%) men mycket dystert grupp, ty orsaken till att pensionen upphör är i 80% av fallen pensionstagarens död och pension utbetalas i medeltal endast i 2,5 års tid. De som insjuknat i tuberkulos hade den längsta pensionstiden (närmare 8 år), och orsaken till pensionens upphörande var här i 55% av fallen övergång till ålderspension och i 34% pensionstagarens död. De fulla invalidpensioner, som beviljats på grund av sjukdomar i cirkulationsorganen, upphörde i 73% av fallen på grund av pensionstagarens ålderspensionering och i 25% av fallen på grund av att pensionstagaren avled. För sjukdomarna i muskuloskeletala systemet och bindväven var motsvarande siffror 83% och 11%. Den genomsnittliga pensionsutbetalningstiden var i bägge sjukdomsgrupperna ungefär 6 år för både män och kvinnor.

För de delpensionerades vidkommande utgör dödsfall mera sällan orsak till pensionens upphörande (12%). Detsamma gällde övergång till ålderspension (46%). Sjukdomarna i cirkulationsorganen ledde dock ungefär lika ofta till döden (23%) för de delpensionerades vidkommande som för pensionstagarna med full pension. Tuberkulos är en mest långvariga sjukdomen också för delpensionstagarnas del (5,5 år). Någon kortaste utbetalningsgrupp kunde inte urskiljas bland delpensionerna.

50 000 AVGÖRANDE OM INVALIDPENSIONER

Under år 1980 utfärdades allt som allt 50 558 olika beslut om invalidpensioner. Av dessa beslut gällde 20 260 nya sökanden, som i 3261 fall fick motta ett negativt beslut. Avslagsprocenten var alltså 16,1. Avslagsprocenten för nya sökan-

den blir lägre med stigande ålder hos sökandena; för sökande under 35 år var avslagsprocenten 27,8, för sökande i åldern 35—44 år 23,4, för sökande i åldern 45—54 år 20,3 och för sökande i åldern 55—64 år bara 10,1. Av samtliga nya invalidpensionssökande utgjorde sökandena i åldern 55—64 år ungefär hälften (51%). De beslut som gällde andra än nya sökande var närmast beslut rörande förlängd utbetalning av visstidspension (12 186) och beslut som gällde pensionens struktur (10 908) — t.ex. ändring rörande barntillägg eller samordning. Dessutom fattades under året 3721 beslut rörande förnyade ansökningar (ett tidigare beslut hade varit negativt) samt 3483 beslut om omvandling av delpension till full pension eller tvärtom.

ARBETSLÖSHETSPENSIONER

Antalet arbetslöshetspensioner fördubblades i det närmaste under år 1980 och uppgick i slutet av året till 14 010. Antalsmässigt fördelade sig arbetslöshetspensionerna ganska jämnt mellan män och kvinnor. Detta gällde både de beviljade pensionerna och de pensioner som löpte vid årets utgång. De senare pensionerna fördelade sig förhållandevis jämnt mellan alla årsklasser, medan de beviljade pensionerna relativt sett oftare tillföll personer under 60 år (75%). I början av år 1980 sänktes den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension som känt från 58 till 55 år. För de upphörda arbetslöshetspensionerna blev den genomsnittliga pensionsutbetalningstiden två år, 1,8 år för män och 2,2 år för kvinnor.

Av de avslutade arbetslöshetspensionerna hade 30% utbetalats i kortare tid än ett år, och av dem hade något över hälften (54%) upphört för att pensionstagaren börjat uppbära ålderspension. En ungefär lika stor andel (29%) hade utfått arbetslöshetspension under längre tid än ett år men kortare tid än två år, och av dem började tre fjärdedelar (79) uppbära ålderspension. Åtminstone två år men mindre än fyra år hade återigen en lika stor andel (29%) uppburit arbetslöshetspension, och av dem fick nio tiondedelar (90%) sin pension omvandlad i ålderspension. För återstoden, 12%, hade arbetslöshetspensionsperioden varat minst fyra år — för 3% hela 5 år — och i samtliga dessa fall var orsaken till pensionens upphörande den att pensionstagaren började få ålderspension. Allt som allt var övergång till ålderspension orsak till arbetslöshetspensionens upphörande i 80% av fallen.

FAMILJEPENSIONER

Under statistikåret började allt som allt 10 920 nya familjepensioner löpa. Antalet nya förmåns-

tagare var sammanlagt över 14 464, av dem 9863 änkor. I ett fall av fyra uppbar förmånslåtaren (= den person, på basen av vars pensionsrätt familjepensionen utbetalas) inte pension vid sin död. Nästan hälften av förmånslåtarna hade vid sin död ålderspension och en fjärdedel av dem hade invalidpension. Antalet familjepensionsfall där den efterlevande maken var enda förmånstagare, var 8043 och medelfamiljepensionen uppgick till 473 mk/mån. Änkorna med familjepensionsberättigade barn var 1820 och barnen med rätt till familjepension 2957, medan medelpension utgjorde 1123 mk/mån. Dessutom blev 1644 barn under året ensamma förmånstagare, av dem hälften (49 %) på grund av faderns (pensionen i genomsnitt 596 mk/mån) och hälften på grund av moderns (pensionen i genomsnitt 417 mk/mån) pensionsrätt.

I slutet av statistikåret uppbar sammanlagt 120 382 personer familjepension. Av dem var 89 787 änkor och 30 595 barn. Änkorna med barn var 13 536 och deras barn var sammanlagt 20 822, vilket betyder i medeltal ett och ett halvt barn per änka.

Under statistikåret avslutades utbetalningen av pension till 6301 förmånstagare, av vilka 4796 var barn. Största delen av dem (97 %) fyllde 18 år. I 2240 fall ledde avslutandet av utbetalningen av pension till en förmånstagare att hela pensionen upphörde och i 3499 fall minskade pensionens belopp. Änkepension upphörde i 15 % av fallen av upphörande på grund av att änkan ingått nytt äktenskap och i 85 % av fallen på grund av att änkan dött. Den genomsnittliga engångsutbetalningen av änkepension vid ingång av nytt äktenskap uppgick år 1980 till 14 168 mark.

GENERATIONSVÄXLINGSPENSIONER

Generationsväxlingspension (ingår i LFöPL-systemet) utbetalades i slutet av år 1980 till 5479 personer, av dem tre fjärdedelar kvinnor. Medelpensionen var 1097 mk/mån för män och 779 mk/mån för kvinnor.

Under statistikåret började 2020 nya generationsväxlingspensioner löpa, av dem två femtedelar (38 %) till män. Medelpensionen var här ungefär likadan som ovan.

Under år upphörde 748 generationsväxlingspensioner (av dem 42 % pensioner till män), och den främsta orsaken till upphörandet var pensionstagarens ålderspensionering.

I nästa nummer av tidningen skall jag återkomma med iakttagelser rörande tidsserier och pensionstekniska tabeller (kapitel I resp. kapitel III i statistikpublikationen).

YRJÖ LARMOLA

Den 17 november hade hundra år förflutit från Vilhelm I:s trontal, Kaiserliche Botschaft, som betecknats som ett slags Magna Charta för den tyska socialförsäkringen. I juni hade det återigen förflutit fyrtio år sedan Sir William Beveridge fick i uppdrag att leda den kommitté, som sedermera producerade The Beveridge Report av 11. 12. 1942, en rapport som kommitténs ordförande fick ta på sitt personliga ansvar. Beveridge-rapporten betraktas som grundstenen till socialförsäkringen i England.

Den av Bismarck skapade socialförsäkringen med dess ursprung i ovannämnda Kaiserliche Botschaft betraktas allmänt som den äldsta förebilden för folkpensionssystemen i olika länder i Europa, bland dem Finland, medan arbetspensionssystemen kan anses leda sitt ursprung från Beveridge-rapporten. Bismarck utgjorde en av förgrundsgestalterna inom den tyska konservatismen. Han var måhända den största pragmatikern även om han inte var någon teoretiker. Beveridge återigen var en liberal och hyllade sålunda åsikten, att den offentliga makten bör vara avskild från det ekonomiska livet. Vad var det som gjorde Bismarck till det socialradikala programmets fader? Hur kom Beveridge att bli en inkomstfördelare? En analys av den ideologiska och idéhistoriska bakgrunden till de nuvarande systemen för social trygghet kan vara på sin plats då nya komponenter planeras: om allt det hittillsvarande tas för givet, blir de nykonstruktioner som görs lätt principiella hybrider. När vi vill belysa dagens läge, bör vi visst granska de första modellerna, men vi får inte glömma bort den historiska bakgrunden. Här vill jag ta upp några av de faktorer som är av betydelse i sammanhanget.

BISMARCKS TYSKLAND OCH BISMARCK

Vid Bismarcks tid genomgick Tyskland en genomgripande social brytning, medan det i politiskt avseende först då höll på att komma till. När man nu funderar på möjligheterna av ett enat Tyskland glömmar man lätt att ett enat tyskt rike har existerat under en mycket kort tid, bara från Bismarck till Hitler. Om vi tänker tillbaka på den romerska civilisationen, anammades den i de östra delarna av det tyska språkområdet närmare tusen år senare än i de

Fadern tanke, modern tidpunkt

*Hundra år från Bismarcks socialförsäkring,
fyrtio från Beveridges*

västra. Det tusenåriga Tysk-romerska kejsardömet var ett mer eller mindre lösligt förbund av självständiga stater och riksstäder. Ett enhetlig Tyskland, som regerades av delstaternas "allierade regeringar", var den krigiske Bismarcks skapelse.

Tyskland med dess stora naturrikedomar upplevde en industriell revolution kring mitten av 1800-talet och under århundradets senare hälft. Många gamla, kulturellt sett självständiga handelscentra utvecklas nu till industristäder. Nya städer grundas inom områden med rika malm- och mineralfyndigheter och längs floderna. Under senare hälften av 1800-talet ökar invånarantalet i Bechum (Ruhr) från 4000 till 65 000, i Dortmund från 7500 till 140 000, i Düsseldorf från 26 000 till 200 000, i Hamburg från 155 000 till 780 000, i München från 35 000 till 500 000; Berlins invånarantal ökar under tidsperioden 1810—1905 från knappa tvåhundra tusen till över två miljoner.

Jämsides med den industriella revolutionen hade de dåliga tiderna inom jordbruket i Mellan-europa sina givna effekter. Det förbättrade transportnätet gjorde det möjligt att till ett billigt pris hämta säd från de stora sädesområdena i Förenta Staterna och Södra Ryssland till Mellan-europa. Priset på den europeiska säden sjönk, och stora folkmängder lämnade jordbruket för industrin.

Vid denna tidpunkt uppkom även marxismen, efter de förmarxistiska strävandena i början av 1800-talet, som inte ledde någon vart. På annat håll tillkom ett liberalt program för lösande av ekonomiska och sociala problem. Den mest kända skolan är Manchesterskolan — en liberal lära om den offentliga maktens och näringslivets avskildhet — som bottnade i en gammal revolutionär anda, i strävanden att slippa oligarki och byråkrati.

Liberalismen hade många anhängare bland de intellektuella i Tyskland. Till och med i Bismarcks självständiga junkerbakgrund fanns det element, som passade väl ihop med liberalismen. Tanken på en enhetlig stat och nödvändigheten att införa sädestullar i Tyskland för att skydda det tyska lantbruket förde honom dock långt bort ifrån liberalismens idéer. Socialdemokratin bredde snabbt ut sig i Tyskland; eftersom den

hade en både revolutionell och internationell prägel, ansåg Bismarck att den utgjorde en risk för statens enhetlighet och samhällsordningen. Tre årtionden efter det kommunistiska manifestet stiftade Bismarck socialistlagarna, genom vilka rörelsen blev olaglig.

Bismarck insåg givetvis, att missnöjet inte kunde avskaffas genom att förbjuda det; för att trygga samhällsfreden var det nödvändigt att beakta kraven på sociala reformer. Detta är — med en viss modifikation — den politiska bakgrunden till Kaiserliche Botschaft.

Bismarck lånade inte sitt sociala program från socialdemokraterna. I stället gick han till den akademiska socialreformatoriska skolan, vars representanter hade fått öknamnet katedersocialister. Marxister var katedersocialisterna inte. De opponerade sig närmast mot manchesterliberalismen och krävde att staten skulle ingripa i det ekonomiska livet och i socialpolitiken, att klassmotsättningarna skulle minskas och social fred upprätthållas. Till rörelsens förgrundsgealter hörde universitetsmännen Adolph Wagner, Gustav von Schmoller och Ludvig Brentano.

Kaiserliche Botschaft ledde till att en allmän sjukförsäkring infördes år 1882, en olycksfallsförsäkring år 1883 och en invaliditets- och åldersförsäkring år 1889. (En arbetstagarförsäkring tillkom i Tyskland först år 1911 och en arbetslöshetsförsäkring år 1927.) Österrike var det första landet som följde Tysklands exempel. De reformer som Lloyd George genomförde i England år 1911 hade delvis Tyskland som förebild.

Bismarcks åtgärder fick en tvåfaldig effekt på den tyska socialdemokratin. Förföljelsen och fredlösheten befäste rörelsen inåt och ökade antalet medlemmar i en otroligt snabb takt; de sociala reformernas förverkligande — som enligt realpolitikerna Marx och Engels måste betraktas som vinningar för arbetarklassen — ökade benägenheten att eftertrakta parlamentariskt samarbete, och det socialdemokratiska partiet utvecklades småningom till en i stort sett socialreformatorisk rörelse.

MITT UNDER KRIGET EN IDÉ OM ETT KOMMANDE SAMHÄLLSSYSTEM

Den tidsmässiga bakgrunden till Beveridges socialprogram är andra världskrigets mest kritiska skede i England. Ett år hade förflutit från Dunkerque och Frankrikes fall, när Beveridge kallades till ordförande i en statskommitté för att förverkliga de tankar han utvecklat ända sedan år 1909. Också hos oss känner man till att ett krig kan leda till ett närmande mellan arbetsmarknadsparterna och till socialpolitiska framsteg. År 1940 hade John Maynard Keynes, en till sina utgångspunkter liberal men för sitt oortodoxa tänkesätt starkt kritiserad ekonomiteoretiker, blivit kallad till finansministeriet som rådgivare; han och Beveridge var själsfränder.

Beveridge var då omkring sextio år gammal. Han var född i Bengalen, hade varit lärare i juridik vid Oxfords universitet och huvudskribent vid Morning Post, hade varit med om att organisera den statliga arbetsförmedlingen år 1908 och hade utarbetat det första utkastet till en lag om arbetslöshetsförsäkring. Under första världskriget arbetade han vid rustnings- och provianteringsministeriet, senare var han rektor för Londons handelshögskola och från år 1937 ända fram till sin pensionering hade han igen sin arbetsplats i Oxford.

Keynes ansåg bl.a., att arbetslösheten bör bekämpas genom en ökning av konsumtions efterfrågan, i vilket syfte de offentliga investeringarna bör intensifieras och de privata uppmuntras; medel insamlas genom en progressiv inkomstskatt. Beveridge var likaså av den åsikten, att den offentliga makten bör ta på sig ett omfattande ansvar; han konstruerade en modell för social trygghet, som täckte hela en människas liv.

Beveridges kommitté tillsattes av Churchills koalitionsregering, och kommittén hade därför en bred basis. När arbetet efter ett och ett halvt år hade slutförts, lät medlemmarna emellertid ordföranden ensam skriva under förslaget. Så omstörtande kändes tanken på en livstida social trygghet — lät vara att det rådde sämja i samhället men de ekonomiska förutsättningarna var synnerligen begränsade. För Beveridge hägrade den möjligheten, att den uppnådda medborgarsämjan skulle fortsätta att vara även efter kriget, att de samhälleliga motsättningarna skulle kunna utjännas på frivillig väg.

Beveridge föreslog ett trygghetssystem, som skulle finansieras genom en jämn stor avgift som skulle uttas av alla medborgare som fyllt 16 år och en avgift som skulle uttas av alla arbetsgivare; staten skulle också bidra med en andel. De hopbragta medlen skulle användas till ett under-

stöd till alla barn under 16 år (även till 16-åringar, som studerar på heltid), till hälso- och konvalescensvård för var och en för förhindrande och botande av sjukdomar och återställande av arbetsförmåga och till arbetslöshetsvård.

Befolkningen indelades i sex olika kategorier: arbetstagare (arbetslöshets- och invaliditetsstöd, ålderspension, medicinalvård, begravningsbidrag); övriga förvärvsarbetande, såsom arbetsgivare, handelsmän och sådana som utför självständigt arbete (ålderspension, medicinalvård, begravningsbidrag, utbildningsbidrag men inte arbetslöshets- eller invaliditetsstöd); gifta kvinnor i aktiv ålder (äktenskapsstöd, moderskapsstöd på grund av äktenskapsförsäkring, rätt till änkepension, äktenskapsskillnadsskydd och ålderspension på basen av makens avgifter, andel i makens invaliditets- och arbetslöshets-skydd, i proportion till eventuella egna förtjänster); personer i aktiv ålder utanför förvärvslivet, såsom studerande, sådana som lever på sina egna medel och ogifta kvinnor med oavlönat hem- och vårdarbete (ålderspension, medicinalvård, begravningsbidrag, utbildningsstöd); barn (barnunderstöd); pensionärer (ålderspension, invaliditetsstöd, medicinalvård, begravningsbidrag).

Programmet innehöll även ett förslag om ett socialskyddsministerium, som skulle ha hand om hälsovårds-, arbetslöshets- och pensionsförsäkringen och övervaka det lokala socialunderstödsarbetet.

Liksom Keynes hade stor betydelse för Englands efterkrigstida sysselsättningslagstiftning och för den västerländska världens finanspolitik överhuvudtaget, byggde efterkrigstidens socialpolitik i England på Beveridges rapport. En nationell försäkringslag och en nationell hälsoservice lag stiftades år 1946, en socialvårdslag år 1948. Keynes var en internationell ekonomiskpolitisk auktoritet även efter sin död, ända tills depressionen på 1970-talet fick hans teorier att vackla. Samtidigt har man blivit tvungen att allvarligt fråga sig om det finns förutsättningar att bekosta den sociala tryggheten.

Motsatsförhållandet mellan Bismarcks program och Beveridges program är av stort idéhistoriskt intresse: Bismarcks teori baserar sig på en lära som tillkommit i opposition mot manchesterliberalismen, medan Keynes och Beveridges tankesätt är modifierad och språngartat utvecklad liberalism. På dessa grunduppfattningar baserar sig även — om än inte alltid medvetet — många av de argument, som idag förs fram inom den finländska debatten om den sociala tryggheten.

PETRI JÄÄSKINEN

Aktuellt om arbetslöshetspensioner och generationsväxlingspensioner

Sänkning av den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension

För att få arbetslöshetspension bör man ha fyllt 60 år och vara långvarigt arbetslös, vilket sistnämnda bör visas med intyg av arbetskraftsmyndighet. På grund av att sysselsättningsläget under långa tider fortsatt att vara dåligt har den nedre åldersgränsen för utfående av arbetslöshetspension varit sänkt ända sedan 1. 7. 1978. Den senaste sänkningen genomfördes från ingången av år 1981, och i enlighet härmed är de långvarigt arbetslösa personer som är födda år 1926 eller tidigare berättigade till pension.

Regeringen har avlåtit en proposition med förslag till bl.a. ändring av 4 c § lagen om pension för arbetstagare. Enligt lagförslaget skulle även de som är födda år 1927 ha rätt till arbetslöshetspension från ingången av år 1982, om förutsättningarna för utfående av sådan pension i övrigt är uppfyllda. Motsvarande ändring kommer enligt planerna även att införas i folkpensionslagen och lagen om statens pensioner.

SÄNKNING AV NEDRE ÅLDERSGRÄNSEN FÖR GENERATIONSVÄXLINGSPENSION

Också inom generationsväxlingspensionssystemet har nedre åldersgränsen för utfående av pension varit sänkt sedan år 1978. I år har generationsväxlingspensionssystemet ändrats så, att pension kan utbetalas till lantbruksföretagare som är födda år 1926. Om två makar tillsammans avstår från en lägenhet, har en under åren 1927—1930 född värdinna likaså under vissa i lagen om pension för lantbruksföretagare stadgade förutsättningar rätt till generationsväxlingspension.

Emedan det är ändamålsenligt att ytterligare påskynda generationsväxlingen inom den befolkning som bedriver lantbruk, har regeringen i samband med sitt förslag rörande en sänkning av den nedre åldersgränsen för utfående av arbetslöshetspension föreslagit att LFöPL skulle ändras så, att generationsväxlingspension skulle kunna utbetalas till lantbruksföretagare som är födda år 1927 eller tidigare. På motsvarande sätt borde den nedre åldersgränsen för lantbruksvärdinnor sänkas till de åldersklasser som är födda under åren 1928—1931 i de fall där två makar avstår samtidigt från att bedriva jordbruk. Av stadgandena i LFöPL följer, att hustrun skulle få ut sin pension först när hon fyllt 55

år. Också lagen om ändring av 6 a § LFöPL skulle enligt planerna träda i kraft vid ingången av år 1982.

ÄNDRAD BEGYNNELSETIDPUNKT FÖR ARBETSLÖSHETSPENSION I VISSA FALL

Enligt den gällande lagstiftningen utbetalas arbetslöshetspension från ingången av den kalendermånad, som följer närmast efter det att två månader har förflutit från utfärdandet av arbetskraftsmyndighetens intyg.

I vanliga fall får en arbetstagare under de två ovannämnda månaderna antingen arbetslöshetsunderstöd eller arbetslöshetsersättning. I de fall där en arbetstagare blir arbetslöshetspensionerad på grundvalen av det s.k. 500-dagarsstadgandet får han dock inte arbetslöshetsunderstöd under de nämnda två månaderna och i allmänhet inte heller arbetslöshetsersättning, och då kan det uppstå en spricka i hans utkomstskydd.

Att det blir ett avbrott i fråga om arbetslöshetsunderstödet beror på stadgandena i lagen om riksomfattande arbetslöshetskassor. Enligt denna lag kan till medlem av arbetslöshetskassa, som under tre efter varandra följande kalenderår har uppburit dagunderstöd för maximitiden om 500 dagar, utbetalas understöd först efter det att han varit i arbete i minst sex månaders tid.

För arbetslöshetsersättningens del kan det bli ett avbrott i utbetalningen med stöd av lagen om sysselsättning i det fall att det är uppenbart att en arbetstagare efter maximisättningstidens utgång inte är i behov av ekonomiskt stöd. Ersättning förvägras t.ex. en person, vars make förtjänar mera än ett visst gränobelopp (2800 mk/mån).

För att tillförsäkra de arbetslösa ett utkomstskydd i de ovannämnda fallen, där arbetslöshetspension beviljas på den grund att dagunderstöd eller -ersättning utbetalats till maximalt belopp, har regeringen avlåtit en proposition med förslag till ändring av 4 c § APL och 15 e § lagen om sjömanspensioner till riksdagen. Enligt lagförslaget skulle arbetslöshetspension utbetalas redan från ingången av månaden närmast efter den under vilken arbetskraftsmyndighetens intyg utfärdats. Det är meningen att ändringarna skall träda i kraft ännu under detta år så snart de blivit antagna av riksdagen. När denna tidning kommer ut är ändringarna redan uppenbarligen stadfästa.

Försvarsmakten informerar om social trygghet

— Det finns de som påstår, att fullgörande av värnplikt och pensionskydd inte hör ihop. Att de har fel framgår redan av den femsidiga broschyr, som vi har gjort tillsammans med PSC. Även om de i broschyren klarlagda arbetspensionsförmånerna och skyldigheterna för en värnpliktig ännu inte skulle beröra varje värnpliktig, är det i alla fall skäl också för den värnpliktige att tänka på att pensionsangelägenheterna hör till dem som bör skötas i tid, konstaterar kansliofficeren vid försvarsmaktens huvudstabs socialbyrå, kapten Heimo Hakala.

På huvudstabens socialbyrå ankommer att utveckla den avlönade personalens och de värnpliktigas socioekonomiska ställning och beväringsskommissionsarbetet.

Den tredje parlamentariska försvarskommitténs betänkande år 1981 innehöll ett ställningstagande i frågan om utvecklandet av de värnpliktigas socioekonomiska ställning.

— Det här betänkandet innehåller det i princip viktigaste handlingsprogrammet. Men vi har också annars ägnat uppmärksamhet åt dessa frågor. Försvarsmaktens officiella informationstema har t.ex. i år lytt "social trygghet inom försvarsmakten". Informationen hör till de viktigaste arbetsformerna när det gäller den enskilda medborgarens sociala trygghet, säger Heimo Hakala.

— Redan år 1980 utarbetade Pensionsskyddscentralen i samråd med huvudstabens socialbyrå en broschyr om de värnpliktigas arbets-

pensionsförmåner och skyldigheter. Nu har broschyren förnyats, och vi har för avsikt att genom en permanent bestämmelse se till att alla myndigheter inom försvarsmakten får tillgång till den redan i höst och samtidigt skall den delas ut till alla dem som har någonting att göra med de värnpliktigas sociala trygghet, framhåller kapten Hakala,

— Jag hoppas, att folk skall inse betydelsen av Pensionskyddscentralens broschyr och att man skall återkomma till den i olika sammanhang. APL- och KAPL-pensionsangelägenheterna berör ju förr eller senare nästan alla medborgare i landet.

— Pensionskydd och olycksfallsskydd är två aktuella saker också under värnpliktens fullgörande, och en effektiv information hjälper beväringarna att spara pengar. Det har vi klara bevis på, säger Hakala.

— Av de beväringar som började fullgöra sin värnplikt mot slutet av 1970-talet sade 21,7 procent upp sig från sitt arbete. Efter hemförlovingen stod över hälften av beväringarna där utan arbete och möjligheter att studera.

— Då genomförde vi tillsammans med arbetskraftsministeriet en kampanj "säg inte upp ditt arbete", som fortfarande fortsätter. Informationen har haft effekt och numera är det bara omkring sju procent av de värnpliktiga, som säger upp sig när de börjar fullgöra sin värnplikt, berättar kapten Heimo Hakala.

Jaakko Mäkinen

RAILI HYRKKÄNEN

De handikappades möjligheter att klara sig själva under utredning

Våren 1980 satte socialstyrelsen och medicinalstyrelsen tillsammans igång med ett projekt, genom vilket man i första hand hoppades kunna förbättra kommunernas hemservicepersonals möjligheter att hjälpa svårt handikappade som bor hemma. Det främsta syftet med det treåriga projektet är att öka de handikappades aktivitet. Projektet inleddes med intervjuer med 126 lindrigt utvecklingsstörda personer och för mindre än fem år sedan svårt invalidiserade personer

med rörelsehandikapp eller synskador. Resultaten av dessa intervjuer har numera blivit bearbetade. Med hjälp av socialpolitiska institutionen vid Tammerfors universitet kunde handikappade på sex olika orter — Helsingfors, Tammerfors, Björneborg, Joensuu, Keuruu och Rovaniemi landskommun — intervjuas. Resultaten från intervjuundersökningarna kommer att utnyttjas vid den specialutbildning som anordnas för hemservicepersonal och vidare vid intensifie-

rade experiment med hemserviceverksamhet för handikappade. Slutligen är det meningen att genom förnyade intervjuer ta reda på hur projektet utfallit.

Syftet med intervjuundersökningarna har varit att klarlägga hur de intervjuade 18—55-åringarnas livssituation förändrats i och med handikappet och vilka problem handikappet har medfört. Utöver denna kartläggning av levnadsvillkor och problem ville man klarlägga de handikappades behov av inofficiell och officiell hjälp.

I största delen av fallen betydde handikappet att invalidpensionering måste tillgripas. Av dem som hade synskador deltog var fjärde fortfarande i arbetslivet, men av dessa personer, som till största delen tidigare hade haft arbetsuppgifter som krävde yrkesskicklighet, hade t.ex. inte en enda funktionär kvar sitt tidigare arbete. Av de svårt rörelsehindrade intervjuade, vilka oftare än genomsnittet var arbetstagare utan speciella yrkeskunskaper, arbetade bara 5%. Lika stor var andelen normalt förvärvsarbete bland de lindrigt utvecklingsstörda. Av dem hade dock två tredjedelar skyddat arbete. Det är ofta arbetsgivarnas attityder och bristande vetande som hindrar de handikappade från att arbeta. Enligt undersökningarna anser sig t.ex. fyra femtedelar av arbetsgivarna inte kunna sysselsätta synskadade personer, trots att deras handikapp ofta kan kompenseras med tekniska hjälpmedel. En annan faktor som gör det svårt att få arbete är bristen på specialutbildning. Ungefär hälften av de svårt synskadade och lindrigt utvecklingsstörda hade fått specialutbildning, men av de rörelsehandikappade hade bara 6% fått utbildning efter det att de blivit invalidiserade.

Avsaknaden av förvärvsarbete återspeglar sig givetvis i inkomstnivån. Av dem som fått sitt handikapp för mindre än fem år sedan förtjänade hälften under 2000 mk i månaden och de lindrigt utvecklingsstördas ekonomiska situation var ännu sämre. Av dem hade nämligen bara var sjätte en inkomst över 1500 mk i månaden. Inkomsten bestod normalt av folkpension jämte tillägg och en liten arbetspension. De förvärvsarbetande synskadade hade en inkomst på 2000—2500 mk i månaden, vilket likaså är betydligt sämre än genomsnittsbefolkningens utkomst.

Många av de handikappade specialproblem beror på en bristfällig bostadshus- och samhällsplanering. De handikappade är ofta "fångar i sin bostad" enbart av den anledningen, att inte ens ingångarna och hissarna i nya hus har planerats med beaktande av rörelsehindrades behov. Varannan rörelsehandikapp tyckte också att det var svårt att röra sig och uträtta saker i sin egen bostad. På grund av sin svaga ekonomiska ställning har de handikappade sällan möjlighet att skaffa en sådan bostad, som skulle ha planerats med beaktande av deras begränsningar. Den bristfälliga samhällsplaneringen gör det ofta svårt för handikappade att röra sig på allmänna platser. Över 60% av de intervjuade personerna med rörelsehandikapp besökte sålunda sällan eller aldrig allmänna eller livligt trafikerade platser och detsamma gällde för närmare 40% av de synskadade och de lindrigt utvecklingsstörda. Svårigheterna att röra sig var en av orsakerna till att de intervjuade ansåg att deras kontaktmöjligheter blivit sämre och deras bekantskapskrets mindre efter handikapets uppkomst. Var fjärde rörelsehandikappad ansåg, att den färdtjänst som samhället erbjuder är otillräcklig.

Nästan alla svårt rörelsehindrade och största delen av de synskadade och de lindrigt utvecklingsstörda behövde hjälp vid uträttandet av dagliga bestyr. Oftast gällde det städning, tvättande av byke och inköp av matvaror och annat. Att den utomstående hjälpen är otillräcklig framgår av att det oftast var en nära anhörig som hjälpte de handikappade. Många handikappade skulle hellre ta emot hjälp av en hemvårdarinna eller hemhjälpare, om de bara kunde få sådan hjälp. Bara 4% av de svårt synskadade, 9% av de lindrigt utvecklingsstörda och 15% av de rörelsehindrade fick enligt egen utsago tillräckligt mycket hjälp av en hemvårdarinna eller hemhjälpare. Nu har samhället dock för avsikt att inom de närmaste åren intensifiera den öppna vården och då är det också meningen att hemservicepersonalen skall utökas kraftigt. Då får samhället bättre möjligheter att tillgodose olika befolkningsgruppers behov av hemservice, framhöll man på socialstyrelsen i samband med undersökningsresultatens offentliggörande.

Försäkringsdomstolens utslag

FÖRSÄKRANDE AV ÅTERKOMMANDE FÖRETAGARVERKSAMHET

Försäkringsdomstolens utslag nr 5018/80/1354
Givet 19. 8. 1981 (PSC ark.nr 7797)

Jag har i Arbetspension nr 2/79 och 2/81 skrivit om företagareverksamhet, som återkommer årligen men varje gång varar kortare tid än fyra månader. Innehållet av min redogörelse var i korthet följande: Försäkringsdomstolen (FD) är av den åsikten, att företagareverksamhet, som fortsatt åtminstone under tre varandra följande kalenderår och varje år pågått i kortare tid än fyra månader, alltid omfattas av företagarpensionslagarna.

Ett utslag av FD i augusti följer dock inte denna princip. FD upphävde nämligen då på grund av besvär en försäkring, som hade gjorts med iakttagande av sagda princip. Fallet gällde LFöPL-verksamhet, vilket även de tidigare relaterade fallen gällde.

FD:s ståndpunkt i frågan torde nuförtiden vara följande: En person, som kan anses "på allvar" (läs: yrkesmässigt) bedriva gårdsbruk, skall försäkras i enlighet med de tidigare relaterade principerna. En annan person, t.ex. en studerande, som på sätt och vis genom omständigheternas tvång om somrarna arbetar på sin hemlägenhet såsom hjälp åt medlemmar av sin familj utan att ha för avsikt att bli idkare av gårdsbruk, omfattas däremot inte utan en fyra månader lång period av LFöPL. Tanken bakom detta torde vara den, ett det inte är skäl att "tvångsförsäkra" "gästspelare" personer.

Den ovannämnda åtskillnaden borde för konsekvensens skull göras även i fråga om FöPL. En annan sak är, att det knappast inom FöPL:s verksamhetskrets finns lika många fall av "tvingande omständigheter" som när det gäller idkare av gårdsbruk.

ERSÄTTNING FRÅN ARBETSTAGARES FRITIDSOLYCKSFALLSFÖRSÄKRING VID SAMORDNING

Försäkringsdomstolens utslag nr 6575/79/990
Givet 4. 6. 1981 (PSC ark.nr 6007)

Jag har i Arbetspension nr 2/77 redogjort för frågan om samordning av frivillig olycksfallsförsäkring. I sagda redogörelse konstaterades, att

FD ansåg att i 57 § 1 mom. lagen om olycksfallsförsäkring (OFL) avsedd olycksfallersättning från arbetsgivare är i 8 § APL avsedd ersättning, som bör samordnas med arbetspension. FD har nu givit ett utslag i fråga om 57 § 2 mom. OFL, som gäller ersättning på basen av fritidsolycksfallsförsäkring för arbetstagare. FD ansåg inte denna ersättning som sådan förmån, som enligt 8 § APL borde samordnas med APL-pension.

FD har således tolkat 57 § 1 och 2 mom. OFL på olika sätt. Enligt PSC:s åsikt borde tolkningen vara likadan i fråga om de två momenten. Det vore intressant att se om FD skulle ändra sin tidigare tolkning av 57 § 1 mom. OFL, om ett sådant fall igen en gång kom upp till behandling i domstolen.

INVALIDITETSAVGÖRANDES RÄTTSKRAFT

Försäkringsdomstolens utslag nr 11783/80/1500
Givet 3. 9. 1981 (PSC ark.nr 8876)

I Arbetspension nr 3/81 behandlade jag frågan om en pensionsanstalt efter att ha fått tilläggsutredning utan att besvärorganets beslut undanröjs kan bevilja invalidpension från en tidigare tidpunkt än besvärorganet. FD har nu givit ett utslag, där den klart och tydligt tar ställning till frågan. FD konstaterar, att en pensionsanstalt med stöd av 21 a § 2 mom. APL utan hinder av ett tidigare beslut kan uppta ett ärende till ny behandling, när det är frågan om beviljande av förvägrad förmån eller utökande av beviljad förmån. FD fortsätter: "Det av FD 11. 10. 1979 givna utslaget i ärendet i fråga utgör sålunda inte något hinder för ny handläggning av ärendet vid pensionsanstalten." Fördens skull lämnade FD pensionsanstaltens hävningsansökan oprövad.

EN RIKSDAGSGRUPP ÄR INTE EN SÅDAN JURIDISK PERSON, SOM KAN ÅLÄGGAS I APL FÖRUTSATT BETALNINGS- SKYLDIGHET

Försäkringsdomstolens utslag nr 2154/80/1110
Givet 16. 6. 1981 (PSC ark.nr 6772)

PSC upptog genom ett beslut 26. 4. 1977 med stöd av 15 § APL en försäkring i ett försäkringsbolag på ett partis riksdagsgrupps bekostnad och förordnade att riksdagsgruppen skulle

Frågor och svar

betala gottgörelse. Beslutet baserade sig på att det enligt skatteuppgifterna blivit utrett att en arbetstagare varit anställd hos partiets riksdagsgrupp.

Riksdagen har inte på något sätt reglerat förhållandena mellan partierna och deras riksdagsgrupper, utan om dessa förhållanden beslutar de olika partiernas beslutande organ. Vederbörande partis stadgar ger inte heller någon klarhet i frågan om förhållandet mellan partiet och dess riksdagsgrupp.

Partiet överklagade PSC:s beslut hos pensionsnämnden, som fann, att en riksdagsgrupp inte är en sådan juridisk person som kan åläggas i APL förutsatta betalningsskyldighet. Fördenskull upphävde pensionsnämnden PSC:s beslut. Med anledning av besvär från PSC:s sida gav FD efter att ha inhämtat ytterligare utredning ett utslag, genom vilket pensionsnämndens beslut vidmakthölls.

FD nämnde inte i sitt utslag vilket slags tilläggsutredning den anskaffat. I utslaget sägs inte heller vem som är betalningsskyldig. Som tänkbara betalningsskyldiga kan här nämnas till riksdagsgruppen hörande personer solidariskt eller partiet.

Nya cirkulär

- Nr 23 31.8.1981 Den nordiska konventionen om social trygghet
- Nr 24 15.9.1981 Överenskommelsen mellan Finland och Förbundsrepubliken Tyskland om social trygghet
- Nr 25 17.9.1981 Datatrafiken till pensionsanordningsregistret
- Nr 26 23.9.1981 Ändring av begynnelsetidpunkten för arbetslöshetspension i vissa fall
- Nr 27 13.10.1981 Sänkning av den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension samt fortsättning av giltighetstiden för maximigränsen om 500 dagar för arbetslöshetsunderstöd
- Nr 28 14.10.1981 Lag angående ändring av lagen om statens pensioner
- Nr 29 20.10.1981 Ansvarsfördelningskoefficienter samt vid amortering av ansvarsbrister nödvändiga koefficienter för år 1980

I den här spalten svarar Pensionsskyddscentralens juridiska direktör Antti Suominen på frågor som rör arbetspensionerna.

Frågor rörande arbetspensionsangelägenheter besvaras också per brev eller telefon. Om Ni skriver till Pensionsskyddscentralen, bör Ni komma ihåg att nämna Ert fullständiga namn samt Er adress och Er personbeteckning.

Fråga: Hur beräknas min arbetspension när jag har två olika arbeten samtidigt? Lönen är ungefär lika stor i bägge arbetena. Mitt ena arbete består i att dela ut tidningar och för det får jag ca 600 mk/mån, och för mitt andra arbete, kontorsstädning, får jag 700 mk/mån. Räknas lönerna ihop när pensionen bestäms eller blir jag kanske helt utan pension från det andra arbetet?

Svar: Arbetspension kan samtidigt intjänas på basen av två eller flera arbetsförhållanden. En förutsättning för att pension skall intjänas är dock att varje arbetsförhållande särskilt för sig uppfyller de villkor som gäller för lydande under lagen om pension för arbetstagare (APL). I APL förutsätts att lönen är minst 472,18 mk/mån eller att den regelbundna arbetstiden per vecka är åtminstone 20 timmar. Om någondera av dessa förutsättningar uppfylls, lyder ett arbetsförhållande under APL.

Lönerna från olika arbetsförhållanden sammanslås inte vid beräkningen av arbetspension utan pensionen från varje arbetsförhållande uträknas särskilt för sig. Det här gäller oberoende av om arbetsförhållandena är parallella eller följer efter varandra. Om både lönen och veckoarbetstiden i ett arbetsförhållande understiger vad som stadgas i APL, ger detta arbetsförhållande ingen rätt till arbetspension. Ni kommer att få pension på basen av bägge arbetsförhållandena, eftersom Er lön överstiger det lagstadgade gränobeloppet. Era arbetsförhållanden inför i Pensionsskyddscentralens register som två skilda arbetsförhållanden.

Fråga: Jag undrar om jag på något sätt kan få min arbetspension att tillväxa även om jag inte mera står i ett arbetsförhållande. Jag tänker nämligen flytta utomlands men jag skulle i alla fall gärna vilja ha full arbetspension när jag kommer till pensionsåldern. Jag är nu 59 år och står tillsvi-dare i ett arbetsförhållande som lyder under APL.

Ny fältutbildare till Pensions-skyddscentralen

Om jag inte själv kan fortsätta att betala för min arbetspension, kan min arbetsgivare då göra det om jag kommer överens om med honom att jag betalar kostnaderna för mitt pensionskydd till honom?

Något tilläggs-pensionskydd har inte ordnats för mig. Jag har bara den lagstadgade obligatoriska pensionsförsäkringen. Min arbetsgivare är ett litet affärsföretag. I det här arbetsförhållandet har jag arbetat sedan år 1955.

Svar: Bara den som själv utför arbete kan omfattas av arbetspensionslagarna. Detta har särskilt framhållits i varje arbetspensionslag. I APL fastslås även när ett arbetsförhållande bör anses ha upphört. Enligt APL anses ett arbetsförhållande ha upphört i slutet av den dag, för vilken till arbetstagaren senast utbetalades lön på basen av arbetsförhållandet före arbetsförhållandets upphörande eller, om det är frågan om invalidpension, före arbetsoförmågans inträde. Pensionens storlek bestäms återigen på basen av lönen för arbetet eller den arbetsinkomst som fastställts för en företagare.

Enligt arbetspensionslagstiftningen är det alltså inte möjligt att en arbetstagare själv eller hans forna arbetsgivare fortsätter en försäkring inom APL-grundpensionskyddet efter det att ett arbetsförhållande har upphört. Om Er arbetsgivare hade anordnat ett pensionskydd utöver grundpensionskyddet, hade Ni haft möjlighet att fortsätta försäkringen för dessa tilläggsförmånens vidkommande genom att själv betala försäkringsavgifterna. Det pensionskydd som uppfyller minimikraven kan dock inte fortsättas på detta sätt.

Vicenotarie Tapio Nyberg, 28, har blivit utnämnd till ny fältutbildare vid Pensions-skyddscentralen.

Tapio Nyberg ansvarar för utbildningen av bankernas och postanstalternas pensionsrådgivare i västra Finland. Samtidigt har han hand om de arbetspensionskurser, som anordnas för Folkpensionsanstaltens lokalbyråpersonal i dessa trakter. Om arbetspensionerna får han även berätta vid de pensionsorienteringsevenemang, som bankerna ordnar för allmänheten.

Tapio Nyberg har varit anställd hos Pensions-skyddscentralen sedan år 1976. I början arbetade han på remissbyrån. I oktober 1978 blev han beredare vid pensionsnämnden.

Tapio Nybergs företrädare som fältutbildare Ulla Merinen har blivit utbildare vid Ilmarinen.

Fältutbildaren Tapio Nyberg

Belopp som motsvarar APL-index för år 1982

		Index 836	Ursprungligt belopp													
APL 1 § 1 mom.	APL:s krets	529,86	90,00													
APL 8 § 2 mom.	Om samordningsgrunden överstiger 586 mk/mån (ind. 142) skall folkpensionen beaktas	3 449,97	586,00													
KAPL 5 § 1 mom.	Till KAPL-pension berättigande KAPL-löners nedre gräns/år	1 672,00	200,00													
KAPL 7 § 1 mom.	Till framtida tjänstgöringstid berättigande KAPL-löner/år	6 688,00	800,00													
KAPL 7 § 4 mom.	Om KAPL-arbetstagare även har rätt till full LFöPL-invalidpension, är den till framtida tjänstgöringstid berättigande KAPL-lönen 200 mk/år	1 672,00	200,00													
FöPL 1 § 3 mom.	Nedre FöPL-gräns	1 059,72	180,00													
FöPL 7 § 1 mom.	Övre gräns för årsinkomst som fastställs för ett år	212 182,74	50 000,00													
FöPL 9 § 2 mom.	Hur FöPL-premien bestäms	<table border="0"> <tr> <td rowspan="3" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>12 730,96</td> <td rowspan="3" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>3 000,00</td> </tr> <tr> <td>42 436,55</td> <td>10 000,00</td> </tr> <tr> <td>33 949,24</td> <td>8 000,00</td> </tr> </table>	}	12 730,96	}	3 000,00	42 436,55	10 000,00	33 949,24	8 000,00						
}	12 730,96	}		3 000,00												
	42 436,55			10 000,00												
	33 949,24		8 000,00													
FöPL 19 § 5 mom.	Gränsbelopp som beaktas vid beräkningen av FöPL-minimipension	84 873,10	20 000,00													
LFöPL 1 § 3 mom.	Nedre LFöPL-gräns	2 121,83	500,00													
LFöPL 8 § 2 mom.	Bestämmande av LFöPL-arbetsinkomst enligt hektar jordbruksjord	<table border="0"> <tr> <td rowspan="4" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>2 334,01</td> <td rowspan="4" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>550,00</td> </tr> <tr> <td>954,82</td> <td>225,00</td> </tr> <tr> <td>530,46</td> <td>125,00</td> </tr> <tr> <td>212,18</td> <td>50,00</td> </tr> <tr> <td colspan="2">9 336,04</td> <td colspan="2">2 200,00</td> </tr> </table>	}	2 334,01	}	550,00	954,82	225,00	530,46	125,00	212,18	50,00	9 336,04		2 200,00	
}	2 334,01	}		550,00												
	954,82			225,00												
	530,46			125,00												
	212,18		50,00													
9 336,04		2 200,00														
LFöPL 8 § 5 mom.	Bestämmande av renskötarens årliga arbetsinkomst	148,53	35,00													
LFöPL 10 § 1 mom.	Hur LFöPL-premien bestäms	33 949,24	8 000,00													
LFöPL 19 § 3 mom.	Belopp som minst skall tas i beaktande som LFöPL-arbetsinkomst vid val av samordningsgrund 6000 mk/år	25 461,93	6 000,00													
LFöPL 17 § 2 mom.	Premieinbetalningsdagar 28.2 och 31.8 om LFöPL-arbetsinkomsten större än 2 200 mk vid årets ingång och 31.5 om LFöPL-arbetsinkomsten mindre än eller lika med 2 200	9 336,04	2 200,00													
1 § beslutet om tillämpning av 3 § FöPL och 4 § LFöPL	Invalid- och ålderspension skall uppgå minst till 250 mk/mån för att befrielse från FöPL- och LFöPL-försäkringsskyldighet skall kunna ges	1 060,91	250,00													
APL 19 b § 4 mom.	Ålders- eller familjepension eller på fribrev baserad full invalidpension kan utbetalas i ett för allt, om pensionen före samordningen är mindre än 2,50 mk/mån	14,72	2,50													

För kännedom

Förtida pension till veteraner förmodligen snart ett faktum

I mitten av nästa år räknar man med att uppskattningsvis 10 000 veteraner skall börja uppbära förtida pension. För pensionens utfående krävs ett års tjänstgöring vid fronten och en minst 30 %-ig krigsskada. Den som inte har en 30 %-ig krigsskada kan i alla fall få förtida pension om hans arbete är speciellt tungt och det är svårt för honom att klara det.

Så kommer förmodligen den förtidspension för veteraner, som vi har att vänta inom en snar framtid, att se ut. Den följer då en modell som gjorts upp av frontveteranernas delegation och som också har fått stöd av regeringens riksdagsgrupper. Riksdagen har även behandlat en mindre omfattande förtidspensionsmodell. Denna modell fanns upptagen i regeringens budget och den har utarbetats av pensionsålderskommittén. Förslaget tillfredsställde dock varken veteranernas organisationer eller riksdagsgrupperna.

Kostnaderna för delegationens modell uppgår år 1982 till ca 100 milj. mk och de betalas av statens medel.

Enligt pensionsålderskommitténs förslag skulle olycksfallsverket på grund av dess kännedom om krigsskadeärenden få hand om den nya pensionens verkställighet. Då det emellertid förefaller troligt att förtidspensionen kommer att följa delegationens modell, kunde verkställigheten även skötas av arbetspensionsanstalterna.

Rätten till pension skulle avgöras av en särskild nämnd, där bl.a. veteranorganisationerna och statsmakterna skulle vara representerade.

Pirkko Jääskeläinen

APL-index nu 836

APL-indexets poängtal för år 1982 har fastställts till 836. Det betyder att de vid APL-index bundna förmånerna stiger med 7,18 procent vid ingången av nästa år.

I juli månad senaste år förskottsjusterades arbetspensionerna med 4,7 procent

Från ingången av nästa år äger APL tillämpning på ett sådant arbetsförhållande, som varar åtminstone en månad, förutsatt att lönen är minst 529,86 mark i månaden eller den ordinarie

veckoarbetstiden åtminstone 20 timmar. Arbetsinkomstgränsen för företagare är 12 716,64 mark om året.

APL-indexets utveckling

År	Index	Ökning, %
1961 och 1962	100	
1963	106	6,0
1964	116	9,4
1965	130	12,1
1966	142	9,2
1967	152	7,0
1968	165	8,6
1969	182	10,3
1970	197	8,2
1971	216	9,6
1972	247	14,4
1973	274	10,9
1974	315	15,0
1975	383	21,6
1976	462	20,6
1977	524	13,4
1978	573	9,4
1979	608	6,1
1980	665	9,4
1981	745	12,0
1982	836	12,2

APL-försäkringsavgiften i genomsnitt 12,4 % och KAPL-försäkringsavgiften 12,3 % av lönerna år 1982

Social- och hälsovårdsministeriet fastställde 24. 6. 1981 den med beräkningsgrunderna överensstämmande genomsnittliga försäkringsavgiften enligt APL-minimivillkoren till 12,6 % av lönen år 1982. KAPL-försäkringsavgiften fastställdes 12. 9. 1981 av social- och hälsovårdsministeriet till 12,5 % av lönerna år 1982.

Regeringen har till riksdagen avlåtit en proposition med förslag till lag om tillfällig sänkning av den i lagen om pension för arbetstagare och den i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden förutsatta försäkringsavgiften år 1982. Enligt förslaget skulle den med APL-minimivillkoren förenliga försäkringsavgiften och KAPL-försäkringsavgiften nästa år sänkas med 0,7 procent av lönesumman. Den ansvarsbrist som sänkningen medför skall amorteras under åren 1983—1985.

Med beaktande av amorteringarna till följd av avgiftssänkningarna under åren 1978 och 1979, sammanlagt 0,5% av de av APL och KAPL omfattade lönerna, utgör försäkringsavgiften enligt APL-minimiskyddet nästa år i genomsnitt 12,4% och KAPL-försäkringsavgiften 12,3% av lönerna.

FöPL- och LFöPL-avgiftsnivån 12,6% av arbetsinkomsten år 1982

Social- och hälsovårdsministeriet fastställde 12. 11. 1981 den i företagarpensionslagarna avsedda försäkringsavgiftsnivån till 12,6% av arbetsinkomsten år 1982. Enligt företagarpensionslagarna får företagare med liten arbetsinkomst sin avgift nedsatt. Den lägsta avgiften utgör nästa år 5,04% av lönerna.

Minimiprocenten stiger

Vid början av januari stiger minimiprocenten för arbetspensionerna från 36 till 37 i de fall, då pensionsfallet har inträffat efter nivåförhöjningen i arbetspensionerna.

För övriga stiger minimiprocenten från 28 till 29.

Förhöjningen uppskattas gälla över 400 000 arbetspensionstagare inom den privata sektorn.

Utnämningar

Vid Arbetspensionsanstaltens Förbund har följande personarrangemang vidtagits:

Sedan direktör Aaro Kärkkäinen gått i pension 1. 9. 1981 har informationschefen Heikki Helkavuori utnämnts till biträdande direktör med ansvarsområdet information till central- och pensionärsorganisationerna räknat från 1. 10. 1981.

Ombudsmannen Kauko Toivonen har utnämnts till biträdande direktör med huvudansvarsområdet mot det offentliga ordet inriktad information räknat från 1. 10. 1981.

Och vid Lantbruksföretagarnas Pensionsanstalt

Pol.kand. Harri Ala-Kulju (35) har utnämnts till biträdande direktör vid Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt med ansvarsområ-

det ADB-ärenden. Han var tidigare ADB-servichef vid pensionsanstalten.

Flyttningar

Pensionsstiftelseföreningen flyttade den 15 september från Fredriksgatan till Tölö. Föreningens nya adress är Oksanengatan 4 b A 11, 00100 Helsingfors 10. Byråns telefonnummer är 490 376 och verksamhetsledarens 490 571. I informations- och utbildningsärenden kan man slå numret 490 657.

Keskos pensionskassa flyttade i september till en ny adress på Skatudden. Den nya adressen är Kronbergsgatan 9 B, 00160 Helsingfors 16. Telefonnumret är 177 388/växel.

PSC med på mässor 1982

Österbottens mässa, Vasa 12. 6.—20. 6.

Sydöstra Finlands mässa, Villmanstrand 3. 7.—11. 7.

Tammerforsmässan 6. 8.—15. 8.

Rovaniemi marknadsmässa 19. 8.—23. 8.

Åldringsveckan, Helsingfors 1. 10.—11. 10.

Informationssnutt i TV fördubblade förfrågningarna om arbetspensionsskyddet

Kring mitten av november hade förfrågningarna hos Pensionsskyddscentralen rörande arbetspensionsskyddet fördubblats. Då hade Reklam-TV två gånger sänt en reklamsnutt, där Pensionsskyddscentralen uppmanade allmänheten att kontrollera sin arbetspension.

FYRA TUSEN FÖRFRÅGNINGAR

Efter informationsreklamen fick Pensionsskyddscentralen under en vecka motta fyra tusen förfrågningar rörande arbetspensionsskyddet. Följande vecka kom det in ettusen förfrågningskort per dag.

I vanliga fall brukar omkring två tusen personer per vecka höra sig för om sitt arbetspensionsskydd.

I informationsreklamen får man se ett kort för förfrågan om arbetspensionsskyddet bli ifyllt. Efter programmet skrev ett par hundra personer till Pensionsskyddscentralen och bad om att få ett pensionsutdrag.

Pensionsskyddscentralens reklamprogram kommer att sändas åtta gånger i TV. Centralen

har redan en gång tidigare haft ett informationsprogram i TV 2.

Enligt en undersökning av Lauri Halminen är det framför allt folkskolegångna personer med genomsnittlig inkomst och föräldrar med många barn som följer med Reklam-TV:s informationsreklam. TV 2:s informationsprogram ses av samma personer som ser på nyheterna. Dessa är enligt ovannämnda undersökning de som är bosatt i trakten av Helsingfors och som har goda inkomster.

Pirkko Etelävuori

PSC firade sin 20-årsdag

Den 5 oktober, på dagen tjuugo år efter det att verkställande direktören Tauno Jylhä som PSC:s första arbetstagare inledde sin första arbetsdag vid PSC, höll centralen en cocktailbjudning för sina närmaste. Styrelsens ordförande Altti Aurela tog i sitt tal ställning till en del aktuella frågor:

”Arbetspensioneringen utgör en helhet och som en helhet har arbetsmarknadsparterna tillskapat denna pensionering. Nu förefaller det som om bägge parterna skulle komma med åsikter, som hotar att välta grundstenarna i denna skapelse.

Den finländska arbetaren har hittills varit van vid att arbetsgivaren betalar ut hans lön enligt sina löften också i det fall att ett ackord har visat sig bli bättre än man räknat med. Man har vant sig vid att arbetsgivaren står vid sitt ord.

Samma ord kan man rikta till de representanter för arbetarrörelsen, som under de senaste tiderna har krävt ändringar i arbetspensionslagarnas verkställighet: Vi har inte varit vana vid att ett avtal mellan organisationerna görs endast för den tid som av politiska eller andra skäl råkar falla avtalsparterna på läppen. Det avtal som ingåtts, ett avtal omfattande såväl förmåner som verkställighetssystem, är avsett att vara permanent. Det gäller både förvaltningen och finansieringssystemet med dess försäkringsavgifter och återlåning.

De som längtar efter förändringar borde fråga de försäkrade, de finländska löntagarna, vilket de själva finner viktigare i arbetspensionslagarnas verkställighet, tryggade pensioner eller inflytande på den ekonomiska maktfördelningen.”

En dryg vecka före cocktailpartyt avtäcktes en metallrelief med namnet ”Våren” av Kimmo Pyykkö i centralens kundbetjäningssaula. Under den tid 20-årsfestligheterna varade pågick i PSC:s matsal en fotografiutställning, vid vilken Markus Leppos finska fattiggubbar visades. Vid festligheterna uppträdde Helsingfors förening för gammal musik.

Också höstens arbetspensionsdag, 29. 10, gick i år av stapeln under festligare former än normalt, i Finlandiahusets kongressflygel. Ett inlägg av social- och hälsovårdsministern Sinikka Luja-Penttilä vid denna tillställning återfinns på annan plats i denna tidskrift.

Arbetspensionsdagen avslutades med en middag på hotell Inter-Continental. Vid en soaré uppträdde slutligen dipl.pianisten, avdelningschef Esko Prokkola, violinisten, försäkringsdomaren Seppo Kurki och jazzdansöserna Hannele Malischevskij och Helinä Roni från Pensionsskyddscentralen.

Pensionsskyddscentralen med på Åldringsvecka

Pensionsskyddscentralen deltog i början av oktober i en utställning i samband med Åldringsveckan i Jugendsalen vid Esplanaden i Helsingfors.

De som besökte Pensionsskyddscentralens avdelning kunde själva på mirofilmkort kontrollera, att alla deras under arbetspensionslagarna lydande arbetsförhållanden finns vederbörligen upptagna i Pensionsskyddscentralens register.

Pensionsskyddscentralen delade också med stor framgång ut affischer och tändstickor med arbetspensionsmotiv.

Åldringsveckans utställning besöktes av närmare sextusen personer.

— Det var faktiskt många som återkom varenda dag under veckan, berättar sektionsföreståndaren Anneli Ahonen, som tillsammans med Anna-Liisa Ahmarova, Leena Hyvönen och Inger Koskinen betjänade kunderna på Pensionsskyddscentralens avdelning.

— Vi hade lika mycket pensionärer som andra besökare, sade Anneli Ahonen. — Många kom med sina barn och förbipasserande tittade in för att se hur Jugendsalen ser ut.

— Utom att man ville kontrollera uppgifterna om arbetsförhållanden var man t.ex. intresserad av vilken pensionslag som skall tillämpas på ett visst arbetsförhållande. Pensionärer frågade också ibland, varför ett visst arbetsförhållande inte gav någon pension. Orsaken var oftast den, att arbetsförhållandet hade upphört innan APL gavs 8. 7. 1961.

Pensionsskyddscentralen hade ett särskilt program onsdagen 7. 10. Då satt avdelningschefen Esko Prokkola, en av Sibelius-Akademins adepter, vid pianot, och centralens informationschef Yrjö Larmola berättade om arbetspensionerna.

Anneli Ahonen letar rutinerat fram uppgifter om arbetsförhållanden på ett mikrofilmskort under Åldringsveckan.

Sektion för utländska pensionsärenden vid PSC

Konventionerna om social trygghet för med sig en mängd nya uppgifter inom de olika socialförsäkringssektorerna, inte minst inom pensionsförsäkringssektorn.

En konvention om social trygghet mellan Finland och Förbundsrepubliken Tyskland trädde i kraft 1. 10. 1981. För arbetspensionsförsäkring-

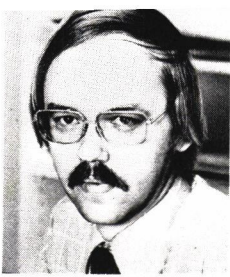
ens del är det Pensionsskyddscentralen, som fungerar som kontaktorgan i angelägenheter rörande konventionens verkställighet. Vid Pensionsskyddscentralen sköts dessa ärenden närmast av juridiska byråns sektion för utländska pensionsärenden (den tidigare sektionen för nordiska ärenden).

Det första intyget

En konvention om social trygghet mellan Finland och Förbundsrepubliken Tyskland trädde i kraft 1. 10. 1981. I denna konvention förändrades principerna rörande försäkringsskyldighet så, att försäkring skall upptas i det land där vederbörande arbetar. Ett undantag från denna huvudregel utgör de s.k. utsända arbetstagarna, som står kvar i utsändarlandets pensionssystem. De utsända arbetstagarna behöver ett intyg över att de fortsätter att vara försäkrade i utsändarlandet. Intyget utfärdas i Finland av Pensionsskyddscentralen, där det första intyget gavs 21. 10. 1981. På vår bild ser vi Anna-Riitta Laakso från sektionen för utländska pensionsärenden stämpla det historiska första intyget.

Anna-Riitta Laakso stämplade 21. 10. det första intyget för en s.k. utsänd arbetstagarare, som behöver intyget i Förbundsrepubliken Tyskland för att visa att arbetstagararen alljämt omfattas av den finska lagstiftningen rörande social trygghet.

JOUKO JANHUNEN

Om pensionerna i utlandet

Sverige

SPARFÖRSLAG FRÅN DE ALLMÄNNA FÖRSÄKRINGSKASSORNA

Svenska regeringen försöker minska de offentliga utgifterna inom bl.a. området för social trygghet. De allmänna försäkringskassorna (26 st), som svarar för socialförsäkringens regional- och lokalförvaltning, stöder statens strävanden genom att föreslå olika sparmöjligheter. Här följer de viktigaste av kassornas förslag rörande pensioner:

FOLKPENSION:

— En höjning av den nedre åldersgränsen för rätt till pension från 16 till 18 år

— Slopande av systemet med ansökan om ålderspension. Pension utbetalas från en viss bestämd månad. Om en försäkrad vill att pension skall börja löpa från någon annan månad, bör han göra särskild anmälan härom.

— Begränsande av retroaktiv utbetalning av pension.

— Till försäkrad betalas inte högre förmån än vad som motsvarar inkomstbortfallet.

— Justering av samordningsstadgandena. Pension bör samordnas med alla pensioner som baserar sig på ett arbetsförhållande.

— Justering av utlänningars rätt till folkpension.

— Indragning av det statligt-kommunala bostadstillägget. Det kommunala bostadstillägget kan bibehållas. Undanröjande av de spekulationsmöjligheter som lagen innebär i fråga om boendekostnader. Nuförtiden kan man sälja sitt hus till sina barn, som därefter tar ut hyra av föräldrarna för deras bostad. Staten och kommunen ersätter de förhöjda boendekostnaderna.

FÖRTIDSPENSION:

— Höjning av nedre åldersgränsen för rätt till pension till 18 år. Enligt kassornas mening är det oskäligt att en ung person kan få förtidspension före avslutad skolgång.

— Förpliktande av den som utfått förtidspension på grund av arbetslöshet att vara registrerad som arbetssökande tills han fyllt 65 år och alltså uppnått den allmänna pensionsåldern.

ÄNKEPENSION:

— Höjning av nedre åldersgränsen för utfående av pension från 36 år till 41 år inom folkpensionssystemet. Utbetalning av full pension inleds först vid 55 års ålder (nuförtiden 50 års ålder).

— Indragningen av änkepensionen och utbetalning av en tillfällig övergångstidsförmån i dess ställe. Under utbetalningen av sistnämnda förmån skaffas åt änkan ett arbete, om hon inte redan arbetar. Övergångstidsförmånen utbetalas till både änkor och änklingar. Nuförtiden kan en änklings inte få änkepension.

— Änkepensionen skulle inte få vara beroende av förekomsten av barn. Det avgörande borde i stället vara om änkan och barnet bor tillsammans eller inte.

DELPENSION:

— Självständiga företagare fräntas rätten till delpension (utbetalas nuförtiden i 60—65 års ålder i kombination med deltidsarbete). Företagarna uppmanas att ta ut ålderspension i förtid (utbetalas likaså från 60 års ålder — antingen hela ålderspensionen eller hälften därav).

England

STATISTISKA UPPGIFTER OM DE ARBETSGIVARSPECIFIKA ARBETSPENSIONERNA

Enligt en pensionslag från år 1975 kan en arbetsgivare lösgöra sitt företag från det allmänna pensionssystemet så, att hans eget pensionssystem ersätter det allmänna systemets inkomstrelaterade tilläggsdel, dvs. *arbetspension*, om hans system uppfyller vissa i pensionslagen stadgade minimikrav. (Till det allmänna pensionssystemet hör dessutom en jämnstor folkpension, från vilken det inte är möjligt att lösgöra sig.) De statistiska uppgifter, som presenteras här nedan, är hämtade i en av den engelska regeringens aktuarieverk gjord utredning av de arbetsgivarspecifika systemens omfattning och förmånernas nivå inom dessa system år 1979.

De arbetsgivarspecifika pensionssystemen i England omfattar 11,8 miljoner löntagare (51 % av samtliga löntagare i landet), av vilka 5,6 miljoner arbetar inom den offentliga sektorn (75 %

av löntagarna inom denna sektor) och 6,2 miljoner inom den privata sektorn (39 % av löntagarna inom denna sektor). Av dessa löntagare hör 87 % till system, som lösgjorts så, att de ersätter det allmänna pensionssystemets tilläggsdel, dvs. arbetspensionen. Inom den privata sektorn är procenten 77 och inom den offentliga sektorn hela 98.

Av de löntagare inom den privata sektorn (9,5 miljoner), som inte hör till något arbetsgivarspecifikt pensionssystem, är 4,2 miljoner anställda hos sådana arbetsgivare, som inte har ett eget pensionssystem. Resten är alltför unga eller har en alltför kort anställningstid bakom sig för att kunna höra till systemet. Inom den offentliga sektorn har alla arbetsgivare ett eget pensionssystem, men 1,85 miljoner löntagare står utanför systemen för att de är alltför unga eller har en alltför kort anställningstid.

Inom den privata sektorn har 96 000 arbetsgivare, 16 % av alla arbetsgivare, ett eget pensionssystem. Största delen av de arbetsgivare, som inte har ett eget system, sysselsätter färre än 10 personer. Av arbetsgivarna i denna kategori har endast 7 % ett eget pensionssystem. Av de arbetsgivare, som sysselsätter över 100 personer, har hela 80 % ett eget system. Arbetsgivarna med minst 1000 anställda har alla ett eget pensionssystem. Inom den offentliga sektorn finns det allt som allt 74 olika arbetsgivarspecifika pensionssystem. Av dem täcker 49 de s.k. nationaliserade industrigrenarna, 20 de statsanställda och 5 de kommunalanställda.

ARBETSLÖSHETEN MINSKAR TACK VARE FÖRTIDA PENSIONER

I England finns det en på frivillig basis fungerande anordning med förtida pensioner, från vilken en jämnstor förmån (36 pund i veckan för ensamstående och 45,50 pund för gifta personer) utbetalas till 64-åriga manliga löntagare som slutar att arbeta. Förmånen utbetalas tills förmånstagaren fyller 65 år och börjar få ålderspension. (Pensionsåldern för kvinnor är 60 år.) Regeringen sänkte i augusti detta år den nedre åldersgränsen för rätt till förtida pension till 63 år med verkan från november 1981 och till 62 år med verkan från februari 1982.

Holland

OJÄMNLIKHETEN MELLAN KÖNEN MINSKAR

Den holländska regeringen har i enlighet med den europeiska sammarknadens förslag lämnat in ett lagförslag till landets parlament, enligt vilket den jämnstora folkpension, som utbetalas till *makar*, skulle erläggas *till hälften* till mannen och till hälften till kvinnan, efter det att någondera maken har fyllt 65 år. Nuförtiden utbetalas denna pension (som består av pensionen till ensamstående plus ett hustrutillägg) sedan mannen fyllt 65 år.

Sovjetunionen

VANLIGARE ATT PENSIONÄRER ARBETAR

Staten uppmuntrar ålderspensionärer att arbeta genom såväl ekonomiska som andra sanktioner. Resultaten har varit goda. År 1969 arbetade 17,4 % av alla ålderspensionärer. År 1975 var siffran 24,2 % och år 1979 hela 27,8 %. Pensionsåldrarna är mycket låga i Sovjetunionen. Pensionåldern varierar med bl.a. yrket och könet. Den vanligaste pensionsåldern är 55 år för kvinnor och 60 år för män. Normalt fortsätter en pensionär att arbeta i högst fem års tid.

Sedan januari 1980 har det varit möjligt att höja pensionens belopp genom att *skjuta upp pensionsuttaget* till en senare ålder än pensionsåldern. Pensionsuttaget kan uppskjutas med högst fyra år. Pensionen höjs med 10 rubel för varje uppskjutet år. Efter maximala fyra år är maximipensionen, som normalt uppgår till 120 rubel i månaden, alltså 160 rubel. Rätt att skjuta upp uttaget av pension tillkommer dem som utför kroppsligt arbete, dem som har en förmansställning inom industrin och dem som är förmän inom trädgårds- och boskapsskötseln på de statliga lägenheterna.

Redan tidigare har det varit möjligt att på vissa villkor fortsätta att arbeta efter pensionsåldern och samtidigt få *hela pensionen eller en del därav utöver lönen*. Före år 1980 utbetalades full pension till dem som arbetade inom lantbruket och till alla kroppsarbetare. Inom de övriga branscherna fick löntagarna 50 % (i de asiatiska delarna av landet 75 %) av pensionen utöver sin lön. Det gemensamma taket för pensionen och lönen var 300 rubel (ungefär dubbelt så mycket som medellönen i landet) i månaden.

Inom pensionsförsäkringen ersätts det allmänna pensionssystemet för arbetstagare samt pensionssystemet för funktionärer, som bygger på ca 40 fristående pensionskassor, med *pensionskonton som är personliga* för löntagarna. Försäkringspremierna till dessa konton betalas helt och hållet av löntagarna (10 % av lönen för ålderspensioner, 3 % för invalidpensioner och 4 % för familjepensioner). Arbetsgivarna behöver inte mera betala några försäkringsavgifter. Tidigare betalade arbetsgivarna 12,3 % av lönerna till de försäkrade i försäkringsavgift. För barnbidragen kommer arbetsgivarna dock tillsvare att betala ett slags lönesummaskatt; år 1981 3 %, år 1982 2 % och år 1983 1 %.

För systemet inrättas ett antal privata *investeringsbolag* i aktiebolagsform — ett slags ömsesidiga understöds-kassor som kommer att stå under statens tillsyn. En löntagare får själv avgöra till vilket bolag han vill betala sina försäkringspremier. Arbetsgivarna har rätt att inrätta sådana bolag. De löntagarmedel som flyter in på ett konto placeras av bolaget i det ekonomiska livet. När en löntagare går i pension kan han med de medel som finns på hans konto — kapitalet och räntorna — köpa en pensionsförsäkring från något av de privata försäkringsbolagen eller också kan han låta sina pengar stå kvar i investeringsbolaget och småningom ta ut dem i form av pension.

Systemet är *obligatoriskt för löntagarna*. Självständiga företagare kan uppta en frivillig försäkring.

Staten kommer även i fortsättningen att betala en *minimipension* till sådana löntagare, som uppnått pensionsåldern (65 år för män och 60 för kvinnor) och vilkas pensionen är mindre än ett fastslaget nationellt minimibelopp, under förutsättning att de tillhört det nya eller det tidigare systemet i minst 20 års tid.

Denna anordning utvidgades sedan i januari 1980 så, att full pension utbetalas utöver lönen till vissa pensionstagare utan någon övre gräns för inkomsten. Sådana pensionstagare, som fortsätter att arbeta, finns numera i kol- och järngruvorna, inom stålindustrin, i underjordiskt järnvägsbyggnadsarbete och inom lantbruket. Inom andra branscher — såsom sekretärarna och maskinskrivarna bland kontorsar-

betstagarna — full pension, om pensionen och lönen tillsammans inte överstiger 150 rubel (vilket är dubbelt så mycket som minimilönen) i månaden, förutsatt att vederbörande inte på någon annan grund är berättigad till en högre övre gräns. För krigsinvaliderna är den övre gränsen här 300 rubel i månaden.

Frankrike

SOCIALFÖRSÄKRINGENS BOKFÖRING UPPVISAR UNDERSKOTT

Den franska regeringen har i enlighet med sina utfästelser under valen förbättrat de sociala förmånerna kännbart. Finansieringen förefaller dock att bli ett stort problem. För år 1981 räknar man med ett finansieringsunderskott på omkring 7 miljarder franc. År 1980 uppkom det ett överskott på 10 miljarder franc.

Chile

SOCIALFÖRSÄKRINGEN AVSKAFFAS I CHILE

Regeringen i Chile har fattat ett inom den sociala trygghetens historia unikt beslut, nämligen att avskaffa den traditionella socialförsäkringen inom pensions-, sjuk- och arbetslöshetsförsäkringssystemet samt inom barnbidragssystemet. Verkställigheten av beslutet börjar vid ingången av år 1981 och hela processen skall vara genomförd före år 1986.

Utredning rörande de nordiska pensionssystemen

Vid Pensionsskyddscentralens forskningsavdelning har en utredning rörande pensionssystemen i de nordiska länderna år 1981 *) nyligen färdigställt. I utredningen beskrivs de lagstadgade och frivilliga pensionssystemen i de fem nordiska länderna i detalj. På vissa punkter görs dessutom en direkt jämförelse mellan länderna.

Utredningen ingår i Pensionsskyddscentralens serie över utländska pensionssystem, som sedan förut omfattar fem utredningar. Boken om de nordiska länderna avviker såtillvida från de tidigare utredningarna, att man velat ge en så god helhetsbild som möjligt av de undersökta ländernas pensionsskydd och dess struktur. Fördenskull har också det frivilliga pensionsskyddet beskrivits i boken.

Utredningen är avsedd att kunna tjäna som en handbok för dem som arbetar med pensionsskyddsfrågor. Dessutom kan den säkert användas av olika läroanstalter.

STORA SKILLNADER

I PENSIONSSKYDDETS STRUKTUR

Pensionssystemen i Norden kan indelas i allmänna grund- och arbetspensionssystem, pensionssystem för löntagare inom den privata och den offentliga sektorn samt frivilliga tilläggspensionssystem. Vad grundpensionsskyddet beträffar är pensionsskyddets struktur i de olika nordiska länderna såtillvida likartad, att varje land har ett folkpensionssystem eller något annat grundpensionssystem, som täcker hela befolkningen. I övrigt förekommer det emellertid betydande skillnader i pensionsskyddets struktur.

För löntagare och självständiga företagare finns det ett lagstadgat arbetspensionssystem i Norge, Sverige och Finland. I Danmark finns det ingen lagstadgad arbetspension för företagare. Island har överhuvudtaget ingen allmän arbetspension, men i stället finns i landet hela 100 delvis lagstadgade, delvis på avtalsbasis fungerande arbetspensionskassor, till vilkas verksamhetsområde nästan alla löntagare och självständiga företagare i landet hör.

KOMPLETTERANDE PENSIONER FÖR LÖNTAGARE

Sverige är det nordiska land som hunnit längst i fråga om ett tilläggspensionsskydd, som kom-

pletterar de lagstadgade allmänna pensionerna. I Sverige är hela den privata sektorns löntagarbefolkning berättigad till tilläggspensioner. Dessa tilläggspensioner baserar sig på avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna. Också i Norge finns det tilläggspensionssystem som kompletterar det allmänna pensionsskyddet.

Vad pensionsskyddet för de offentliganställda — de stats- och kommunalanställda — beträffar kan de nordiska länderna indelas i två grupper. I den ena gruppen, som omfattar Island och Finland, finns det ett särskilt arbetspensionsskydd för de stats- och kommunalanställda. I den andra gruppen — Norge, Sverige och Danmark — hör de offentliganställda i likhet med löntagarna inom den privata sektorn till de allmänna arbetspensionssystemen. I de sistnämnda länderna är pensionssystemen för löntagarna inom den offentliga sektorn rena tilläggspensionssystem.

VANLIGT MED FRIVILLIGA TILLÄGGSPENSIONER

De frivilliga tilläggspensionerna behandlas i utredningen endast till den del de baserar sig på arbetsgivarinrättade pensionsanordningar. En stor del av dessa anordningar härrör från tiden före de lagstadgade pensionssystemens tillkomst. En del har dock tillkommit senare som komplement till det allmänna pensionsskyddet. Om man bortser från Island finns det frivilliga tilläggspensioner i alla nordiska länder.

TILLÄGGSPENSIONERNA SPRÄNGER PENSIONSTAKET

Att de av arbetsmarknadsorganisationerna införda tilläggspensionerna och de frivilliga tilläggspensionerna tillkommit beror i de nordiska länderna liksom på annat håll i världen till stor del på att de lagstadgade pensionssystemen har ett pensionstak, dvs. en övre gräns för den pensionsgrundande lönen. Genom tilläggspensionssystemen kan pensionstakets effekt på pensionsskyddet elimineras.

*) Jouko Janhunen: *POHJOISMAIDEN ELÄKEJÄRJESTELMÄT*. Mänttä, Pensionsskyddscentralens undersökningar 1981:1, 1981. Rapporten kan beställas från Pensionsskyddscentralen.

English Summary

Approx. 20,000 disability pensions paid under the employment pension acts of the private sector terminated in 1980, more than the number of new disability pensions awarded in the same year. The disability pensions were converted in two out of three cases to an old age pension. One out of four disability pensions was terminated by the pensioner's death. The average duration of full disability pensions at the end of 1980 was six years, that of part pensions over four years.

The number of unemployment pensions was almost doubled in 1980. They totalled around 14,000 at its end. An unemployment pension was granted in 1980 to applicants for work who had been out of work for a long time and were 55 or more years old in 1980.

The majority of the survivors' pensions payable under the employment pension acts were paid upon the death of a person already on old age or disability pension. According to the main rule, a survivors' pension payable under the employment pension acts of the private sector is awarded to a widow and to a child under 18 on the death of his father or mother.

These data appear from an article dealing with the new statistical book of the employment pension system.

An estimated total of 10,000 veterans will retire on pension from the middle of 1982. A condition for the award of a pension is a war injury involving at least 30 per cent disability. If there was no such war injury the person must have had a certain amount of front-line service, work strain and difficulties in doing his job. Entitlement to pension will be decided by a special board that will include representatives of veterans' organisations and the State.

The question of an early pension is currently under debate by Parliament. It is probable that the bill will be passed. The model was drafted by the consulting body of front-line veterans and is supported by the government parties. Initially, a more concise model for early pensions for front-line veterans was proposed. However, it satisfied neither the veterans' organisations nor the parliamentary party groups.

The age limit for the unemployment pension is to be kept at 55 years again in 1982. The original age limit was 60, from which it has been lowered since 1978 by exceptional arrangements.

Statistiska uppgifter om arbetspensionstagarna 30. 9. 1981

I tabellernas siffror har minimiskyddet beaktats.

30. 9. 1981 utbetalades allt som allt 592 000 arbetspensioner. Förändringen från föregående år är 31 000 pensioner eller 5,5 procent.

Av de utbetalda pensionerna var 299 000 ålderspensioner (inom parentes förändringen från motsvarande tidpunkt föregående år) (+20 000), 174 000 invalidpensioner (—), 17 000 arbetslöshetspensioner (+3 000) och 102 000 familjepensioner (+8 000).

Ålderspensionernas medelbelopp var 774 mark/mån, invalidpensionernas 931 mark/mån, arbetslöshetspensionernas 859 mark/mån och familjepensionernas 629 mark/mån.

ÅLDERSPENSIONER

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	56 882	84 837	141 719	1 615	693	1 063
FöPL-pensionsanstalter	11 907	8 760	20 667	1 530	1 050	1 327
LFöPL-pensionsanstalten	41 803	52 758	94 561	443	219	318
KAPL-pensionsanstalten	32 084	9 783	41 867	632	283	550
Alla arbetspensionsanstalter	142 676	156 138	298 814	1 043	528	774

1. 1.–30. 9. 1981 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	11 163	13 649	24 812	1 062	492	749
------------------------------	--------	--------	--------	-------	-----	-----

INVALIDPENSIONER (delpensioner inberäknade)

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	39 352	42 130	81 482	1 764	828	1 280
FöPL-pensionsanstalter	7 724	3 491	11 215	1 324	841	1 174
LFöPL-pensionsanstalten	21 695	24 529	46 224	527	214	361
KAPL-pensionsanstalten	30 515	5 076	35 591	862	391	795
Alla arbetspensionsanstalter	99 286	75 226	174 512	1 182	599	931

1. 1.–30. 9. 1981 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	8 351	6 079	14 430	1 405	721	1 117
------------------------------	-------	-------	--------	-------	-----	-------

DELPENSIONER

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	1 347	1 750	3 097	1 222	603	872
FöPL-pensionsanstalter	1 428	578	2 006	994	691	907
LFöPL-pensionsanstalten	5 463	6 301	11 764	421	189	297
KAPL-pensionsanstalten	1 104	135	1 239	740	383	701
Alla arbetspensionsanstalter	9 342	8 764	18 106	662	308	490

1. 1.–30. 9. 1981 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	1 024	1 113	2 137	778	351	555
------------------------------	-------	-------	-------	-----	-----	-----

ARBETSLÖSHETSPENSIONER

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Pensionstagare			Grundpension i medeltal mk/mån		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
APL-pensionsanstalter	2 836	6 232	9 068	1 475	784	1 000
FöPL-pensionsanstalter	246	225	471	1 092	680	895
LFöPL-pensionsanstalten	1 069	853	1 922	775	318	572
KAPL-pensionsanstalten	3 791	1 719	5 510	864	417	725
Alla arbetspensionsanstalter	7 942	9 029	16 971	1 077	668	859

1. 1.-30. 9. 1981 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	1 764	2 476	4 240	1 067	663	831
------------------------------	-------	-------	-------	-------	-----	-----

FAMILJEPENSIONER

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Antal pensioner	Grundpension i medeltal mk/mån	Pensionstagare		
			Änkor	Barn	Totalt
APL-pensionsanstalter	48 779	876	45 496	14 988	60 484
FöPL-pensionsanstalter	7 983	781	7 661	2 423	10 084
LFöPL-pensionsanstalten	18 993	247	18 149	5 279	23 428
KAPL-pensionsanstalten	26 084	400	24 716	7 253	31 969
Alla arbetspensionsanstalter	101 839	629	96 022	29 943	125 965

1. 1.-30. 9. 1981 beviljade

Alla arbetspensionsanstalter	8 416	668
------------------------------	-------	-----

ÅLDERS-, INVALID-, ARBETSLÖSHETS- OCH FAMILJEPENSIONER

30. 9. 1981 gällande

Pensionsbeviljare	Antalet pensioner	Grundpension i medeltal mk/mån
APL-pensionsanstalter	281 048	1 091
FöPL-pensionsanstalter	40 336	1 171
LFöPL-pensionsanstalten	161 700	325
KAPL-pensionsanstalten	109 052	603
Alla arbetspensionsanstalter	592 136	798

1. 1.-30. 9. 1981 beviljade

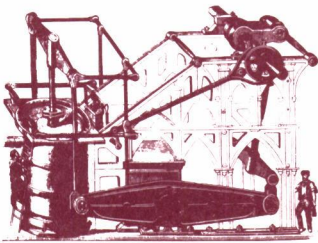
Alla arbetspensionsanstalter	51 898	845
------------------------------	--------	-----

Av ålders- och invalidpensionstagarna erhöles dessutom registrerad tilläggs-pension, i medeltal 1 174 mk/mån. Dessa var i huvudsak APL och FöPL-pensioner. Av familjepensionerna var 3 475 enligt tilläggs-månerna, i medeltal 922 mk/mån.

1. 1.-30. 9. 1981 UTBETALADE PENSIONER, MILJ. MK

Minimiskydd	
APL-pensionsanstalter	2 700,93
FöPL-pensionsanstalter	416,69
LFöPL-pensionsanstalten	461,19
KAPL-pensionsanstalten	584,93
Alla arbetspensionsanstalter	4 163,74
Registrerat tilläggs-skydd	179,66
Sammanlagt	4 343,40

81 ARBETS- 6 PENSION

- 3 Den sociala tryggheten gångbar valuta
- 5 Bär vår sociala trygghet skulden till den allt långsammare ekonomiska tillväxten?
- 6 Resurserna bör inriktas en pensionsåldersreform
- 7 Har Pensionsskyddscentralen svarat mot förväntningarna?
- 9 Pensionsskyddscentralen effektiviserar FöPL-övervakningen
- 10 Kostnaderna för den sociala tryggheten nu och i framtiden
- 12 Om våra trygghetskonventioner
- 15 Om försäkringsskyldigheten enligt trygghetskonventionerna
- 17 Arbetspensionslagarnas tillämpning på arbete i utlandet
- 18 Trygghetsavtalen som kompletterare av arbetstagarnas pensionsskydd
- 21 Delpensionstagares och mottagares av avböjande invalidpensionsbeslut deltagande i arbetslivet efter pensionsbeslutet
- 24 Hälsotillståndets utveckling och alkoholkonsumtionen efter ansökan om invalidpension
- 26 Befolkningens åsikter åren 1979 och 1972 om den sociala trygghetens och pensionsskyddets utvecklande
- 31 Nytt om arbetspensionerna
- 34 Fadern tanke, modern tidpunkt
- 37 Aktuellt om arbetslöshetspensioner och generationsväxlingspensioner
- 38 Försvarsmakten informerar om social trygghet
- 38 De handikappades möjligheter att klara sig själva under utredning
- 40 Försäkringsdomstolens utslag
- 41 Nya cirkulär
- 41 Frågor och svar
- 42 Ny fältutbildare till Pensionsskyddscentralen
- 43 Belopp som motsvarar APL-index för år 1982
- 44 För kännedom
- 48 Om pensionerna i utlandet
- 51 Utredning rörande de nordiska pensionssystemen
- 52 English Summary
- 53 Statistiska uppgifter om arbetspensionstagarna